

KESTÄVÄT KYLÄT

Ympäristötekoja, yhteisöllisyyttä ja monimuotoista luontoa

Kyläluontoa

Monimuotoisuus
vahvistuu tekemällä
yhdessä

Yhteisöviljelmillä
kasvaa muutakin
kuin ruokaa

Yhteiskunnallista ympäristötoimintaa

Moni tuttu tekeminen omassa lähiympäristössä on samalla yhteisöllistä luontotyötä – luonnollinen osa maaseudun arkea.

Kylätoimijoiden ja maaseudun yhteisöjen käytännön ympäristötyöt, kuten vieraskasvien torjunta, niittyjen perustaminen ja linnunpönttötalkoot, ovat portti laajempaan ympäristötietoisuuteen. Maaseudun Sivistysliiton toiminnassa on parin viime vuoden aikana tavoitettu yli 500 yhteisöä, joissa on tehty konkreettisia tekoja luonnon ja monimuotoisuuden hyväksi.

Yhteisöjen ympäristötyössä vahvuutena on usein laaja yksimielisyys siitä, että tekeminen on tarpeellista. Rehevöityneen lammen kunnostaminen on hyvä esimerkki työstä, joka kokoaa erilaisia ihmisiä yhteisen asian äärelle.

Luonnon kestävyyn vahvistaminen tarvitsee konkreettisia tekoja. Kun toimet ulottuvat yksityisten ihmisten omaisuuteen, yhteistyö, vapaaehtoisuus ja luottamus ovat avainasemassa. Huoli esimerkiksi vanhoista metsistä ei etene pakottamalla, vaan tapaamisilla, keskustelulla ja toisten näkökulmien ymmärtämisellä.

Siksi haluan esittää kutsun myös luontojärjestöille ja luonnosta huolta kantaville ihmisille: tulkaa mukaan maaseudun yhteisöjen talkoisiin ja toimintaan. Luonto kiittää, kun sen eteen tehdään töitä yhdessä.

Suomessa toimii noin 4 000 kyläyhdistystä ja kylätöimikuntaa, ja suuri osa niistä tekee tavalla tai toisella ympäristön ja luonnon hyväksi työtä. Ehkä juuri nämä arkiset, yhdessä tehdyt ympäristöteot ovat tässä ajassa tärkeämpää yhteiskunnallista toimintaa kuin aina muistammekaan.

Tästä lehdestä voit lukea, mitä kaikkea syntyy, kun ihmiset tarttuvat toimeen yhdessä luonnon puolesta. ●

TIMO REKO
kehittämisspällikkö

Sisältö

Miksi viljellä yhdessä? sivu 6
Yhteisöllistä taidetta sivu 14
Ympäristöperinne viehättää sivu 24
Kiehtovat kosteikkolautat sivu 34
Vieraslajit kuriin sivu 40
Niittyjen paluu sivu 44
Arkinuukailu on arjen viisautta sivu 52
Kestävä arki rakentuu yhdessä sivu 56
Asuntotuotantoa lähiluontoon sivu 64
Maaseuturahoitus mahdollistaa sivu 66

*Tiedonjyvät
löytyvät usein
myös maata
nokkimalla.*

**MAASEUDUN
SIVISTYSLIIITTO**

KYLÄLUONTOA-julkaisu

toimitustiimi: **Outi Myllymäki,**
Heli Kallio-Kauppinen, Tanja Airaksinen
ja **Merja Karjalainen**
taito&tirppojen kuvitus: **Katja Kuittinen**
paino: **Grano**
julkaisija: **Maaseudun Sivistysliitto (2026)**

Kestävän kehityksen
sertifioitu oppilaitos

*Vilma Lehtovaaran
mukaan ihmiset ta-
voitetaan parhaiten
käytännön toimilla.*

"Minkä tunnet ja rakastat, sitä haluat vaalia"

Maaseudun Sivistysliiton tärkeä yhteistyökumppani on Unescon tunnustama Pohjois-Karjalan biosfäärialue. 🍌 **OUTI MYLLYMÄKI** KUVA **REETA RÖNKKÖ**

Biosfäärialuekoordinaattori **Vilma Lehtovaara** tarkastelee Pohjois-Karjalan luontoa monesta näkökulmasta. Jo 1990-luvulla Unescon tunnustaman biosfäärialueen toiminnan ytimessä on ajatus ihmisen ja luonnon välisen yhteyden vahvistamisesta.

– Yhteistyö Maaseudun Sivistysliiton hankkeiden kanssa on ollut helppoa, koska arvomme ovat niin samankaltaiset. Konkreettisilla luonnon monimuotoisuutta tukevilla teoilla voimme saada yhdessä paljon aikaan. Yhteistyö tuo tekemiseen lisää voimaa.

Biosfäärialueen toimintaa ohjaa yksinkertainen mutta vahva ajatus: sen, minkä tunnet ja rakastat, sitä haluat myös vaalia. Siksi viestintä, ympäristökasvatus ja ihmisten

osallistaminen ovat keskeinen osa työtä. Tietoisuutta lisäävät myös vapaaehtoisista koulutetut biosfäärilähettiläät.

– Yksi tärkeimmistä tehtävistäni on ympäristötietoisuuden lisääminen. Sama tavoite näkyy myös monissa MSL:n ympäristöhankkeissa. Olemme hyvin pitkälti samojen arvojen äärellä.

Kolmas Pohjois-Karjalan biosfäärialueen painopiste on aluekehitys. Työssä korostuvat erityisesti luontomatkailu, kulttuuri ja luonnontuotteet. Alueella tehdään tiivistä yhteistyötä muun muassa korkeakoulujen kanssa tutkimus- ja kehittämishankkeissa.

MIKÄ BIOSFÄÄRIALUE OIKEIN ON?
Useimmat tuntevat Unescon maail-

manperintökohteet, mutta biosfäärialueet ovat monelle vielä tuntemattomia. Maailmanlaajuiseen verkostoon kuuluu tällä hetkellä satoja biosfäärialueita yli sadassa maassa. Suomessa niitä on kaksi: Pohjois-Karjalan biosfäärialue ja Saaristomeren biosfäärialue.

Lehtovaaran mukaan biosfäärialueeksi pääseminen edellyttää tiukkojen kriteerien täyttämistä, mikä voi osaltaan selittää alueiden vähäisen määrän Suomessa. Pohjois-Karjalan biosfäärialue kattaa luonnonsuojelualueita ja ympäröiviä yhteistoiminta-alueita Lieksassa, Ilomantsissa ja Joensuun Tuupovaarassa, mutta käytännössä toimintaa tehdään koko maakunnan toimijoiden kanssa. ●

Yhteisöt tekevät kestävyys todeksi

Ympäristö- ja ilmastokysymykset ovat nousseet politiikan, strategioiden ja ohjelmien keskiöön, mutta kestävä tulevaisuuden ratkaisut syntyvät lähellä ihmisten arkea.

Kunnianhimoiset tavoitteet, sääntely ja investoinnit ovat välttämättömiä, sillä ne luovat suunnan muutokselle. Ne eivät kuitenkaan yksin toteuta sitä. Kestävä tulevaisuus rakentuu siitä, miten ympäristövastuu muutuu konkreettisiksi teoiksi, yhteiseksi toiminnaksi ja paikalliseksi ratkaisuksi.

Maaseudun Sivistysliitto on keskeinen toimija paikallis- ja yhteisölähtöisessä ympäristötyössä. Se on jo vuosikymmenten ajan rakentanut kestävyttä maaseudun paikallisyhteisöissä lisäämällä ympäristötietoisuutta, osaamista ja käytännön toimijuutta. Esimerkiksi Kestävät kylät -toiminnassa ympäristö- ja ilmastotyö kytkeytyy osaksi kylien arkea ja paikallista kehittämistä. Konkreettisia tekoja ovat esimerkiksi vieraslajien torjunta, vesienhoito, perinnemaisemien vaaliminen, biohiilettäminen, yhteisöpuutarhat ja energiaremontit.

Tärkeää ei kuitenkaan ole vain yksittäinen teko. Olennaista on, että ihmiset oppivat yhdessä, jakavat osaamistaan ja löytävät juuri omalle yhteisölleen sopivia tapoja toimia. Ruohonjuuritason ympäristötyö tekee näkyväksi sen, että ympäristövastuu ei kuulu vain viranomaisille tai asiantuntijoi-

joille, vaan on asia, johon jokainen voi osallistua. Samalla se vahvistaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja yhteisöjen kykyä vaikuttaa omaan elinympäristöön.

Tässä on jotakin olennaista tulevaisuuden ympäristötyön kannalta. Ympäristöhaasteet muuttuvat yhä monimutkaisemmiksi, eikä niiden ratkaiseminen onnistu vain valmiita toimintamalleja siirtämällä. Tarvitaan paikallista tietoa, yhteistä oppimista ja mahdollisuuksia kokeilla erilaisia ratkaisuja käytännössä. Maaseudun Sivistysliiton ympäristösivistyksen ajattelussa onkin jotain hyvin ajankoh- taista: ympäristöviisaus ei synny vain tiedon jakamisesta, vaan tekemisestä ja yhdessä oppimisesta.

Maaseudulla tähän työhön on erityisen hyvät lähtökohdat. Paikalliset ihmiset tuntevat ympäristönsä ja sen muutokset. Tiedetään, missä vesi nousee keväisin, missä kasvaa vanha niitty, missä kulkee metsäpolku ja kuinka maisema on muuttunut vuosikymmenten aikana. Tällaista paikallista ympäristötietoa voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän niin luonnonhoidossa kuin päätöksenteossa.

YMPÄRISTÖTIEDON TUOTTAJIA

Yhteisöt eivät ole vain ympäristötoimien toteuttajia, vaan myös tiedon tuottajia ja paikallisen ympäristön asiantuntijoita. Tässä on paljon samaa kuin kansallistieteen ajatuksessa: ihmiset osal-

listuvat ympäristöä koskevan tiedon tuottamiseen, havainnointiin ja tulkintaan yhdessä tutkijoiden, viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.

Myös digitalisaatio tarjoaa uusia mahdollisuuksia tämän tiedon hyödyntämiseen. Paikallisia havaintoja luonnon tilasta, ympäristöriskeistä, arvokkaista luontokohteista ja kunnostustarpeista voidaan kerätä yhteiseen käyttöön. Näin tieto ei jää vain yksittäisten ihmisten kokemuksi, vaan siitä tulee osa yhteistä tietopohjaa, joka tukee luonnonhoitoa, ennallistamista ja tulevaisuuden suunnittelua.

Yhteisöllinen ympäristötyö tarjoaa myös mahdollisuuden sukupolvien väliselle yhteistyölle. Vanhemmilla ihmisillä on arvokasta paikallista ympäristötietoa, nuorilla puolestaan uusia näkökulmia, teknologista osaamista ja vahvaa kiinnostusta ympäristökysymyksiin.

Yhteinen ympäristötoiminta luo tiloja, joissa tieto, kokemus ja innostus kohtaavat. Samalla se tarjoaa nuorille luontevan väylän osallistua paikalliseen kansalais-toimintaan.

PAIKALLISTA VARAUTUMISTA

Yhteisöllinen ympäristötyö voidaan kytkeä entistä vahvemmin myös paikalliseen varautumiseen. Samalla kun kylissä suunnitellaan luonnonhoitoa, ennallistamista ja muita ympäristötoimia, voidaan

tunnistaa alueen ympäristöriskejä ja pohtia, miten varaudutaan tulviin, kuivuuteen tai metsäpaloihin tai muihin ilmastomuutoksen vaikutuksiin.

Näin ympäristötyö vahvistaa samalla paikallista resilienssiä eli yhteisöjen kykyä ennakoida, kohdata ja sopeutua erilaisiin häiriöihin ja muutoksiin. Kestävyys edistämisen ei tällöin ole vain luonnon hyvinvoinnista huolehtimista, vaan myös yhteisöjen toimintakyvyn ja turvallisuuden vahvistamista.

Ehkä kaikkein tärkeintä on kuitenkin se, että yhteisöllinen ympäristötyö vahvistaa ihmisten kokemusta omasta merkityksellisyydestään. Kun ihmiset eivät ole vain valmiiden ratkaisujen kohteita vaan niiden suunnittelijoita, toteuttajia ja arvioijia, syntyy osallisuutta, luottamusta ja paikallista omistajuutta – eli demokrati- aa. Tulevaisuuden ympäristötyössä pitäisikin ehkä kysyä vähemmän, kuinka saamme ihmiset mukaan toteuttamaan valmiita ratkaisuja, ja enemmän, millaisia ratkaisuja voimme rakentaa yhdessä.

Juuri siksi yhteisöllinen ympäristötyö tarvitsee pitkäjänteisyyttä. Luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen, elinympäristöjen ennallistaminen, vesistöjen kunnostaminen tai kestävien elämäntapojen juurruttaminen eivät tapahdu hetkessä. Vaikutukset näkyvät usein vasta vuosien, joskus vuosikymmenten kuluessa.

Hankkeita tarvitaan, mutta niiden rinnalle tarvitaan myös jatkuvaa oppimista, verkostoja ja luottamusta. Ympäristötyön vaikutukset syntyvät usein vasta silloin, kun toiminta jatkuu myös yksittäisten hankkeiden päätyttyä.

Maaseudun Sivistysliiton pitkä kokemus osoittaa, ettei kestävyys siirtymä synny yksin päätöksillä, ohjelmilla ja teknologioilla. Se rakentuu myös ihmisten välisissä suhteissa ja paikallisessa toiminnassa.

Kylät, yhdistykset ja kansalaiset eivät ole vain ympäristöpolitiikan toteuttajia, vaan tiedon tuottajia, ratkaisujen kehittäjiä ja muutoksen tekijöitä. Lopulta tulevaisuuden ympäristötyön tärkein voimavara eivät ole vain uudet teknologiat tai ohjelmat, vaan ihmisten kyky toimia yhdessä oman ympäristönsä ja yhteisen tulevaisuutensa hyväksi. ●

Mari Kattilakoski
puheenjohtaja
Maaseudun Sivistysliitto

VINKKEJÄ YHTEISIIN LUONTOTEKOIHIN

Luontotekoja yhdessä – 10 vinkkiä luonnon monimuotoisuustekoihin -julkaisu tarjoaa inspiraatiota ja tietoa lähiluonnon monimuotoisuustekoihin.

Oman lähiluonnon tilaa voi kohentaa monin konkreettisin keinoin. Niityn perustaminen, vieraslajitorjunta, lehtipuiden istutus tai asuinpaikkojen teko eri lajeille ovat oivia esimerkkejä näistä.

Julkaisussa oman lähiluonnon monimuotoistamiseen on esiteltynä niin pienempiä kuin isompia toimenpiteitä. Teot voi aloittaa omalta pihalta, mutta toimiin on aina hyvä ryhtyä isommallakin välillä. Luontotal- koot yhdistävät – niistä hyötyy niin ympäristö kuin yhteisö.

Julkaisun on koontanut Maaseudun Sivistysliiton ja Suomen ympäristökeskuksen yhteinen LUMOAVA – Luonnon monimuotoisuus maaseudun voimavarana -hanke. Hanke on saanut rahoituksen EU:n maaseuturahastosta. ●

1

YHTEINEN
YMPÄRISTÖMME

Satu Paloranta
(vas.) ja Annukka
Pesonen ihailevat
yhteistä satoa.

Maasta se pienikin yhteisöpuutarha ponnistaa

Yhteisöpuutarhoista versoo joskus myös jotain sellaista, mitä ei etukäteen osata ajatellakaan. **KAROLIINA TUNKKARI** KUVA **HELI KALLIO-KAUPPINEN**

Yhteisöpuutarhan perustamiseen voi ryhtyä hyvin monenlaisista lähtökohdista. Olenaista on löytää porukka, jonka jäsenillä on yhteneväiset tavoitteet. Voi olla hankalaa saada yhteistyö toimimaan, jos joku haluaa viljellä siksi, että saa olla ulkona ja kuunnella linnunlaulua, ja toisen tähtäimessä on saada satoa myytäväksi asti.

Yhteisöllisen viljelyn aloittamisessa voi olla myös käytettävissä kirjava määrä resursseja. Aina ei tarvita isoja alkuinvestointeja, vaan alkuun riittää samanmielinen ryhmä asiasta innostuneita, ja jonkinlainen kasvatusalusta.

Yhteisöviljelmää voi hoitaa vaikka ruukkupuutarhana. Siinäkin saa tuntumaa viljelytouhuihin, ryhmään sitoutumiseen ja porukalla tekemiseen.

Kälviän Ruotsalossa kokoontui keväällä 2025 ryhmä innokkaita yhteisöviljelmän perustajia, joiden alkutaipaleella *Keskipohjalaiset Kestävät kylät* -hanke sai olla mukana tukena ja tsempparina. Viljelmän paikkaa oli puntaroitu ja pohdittu maan vuokraamistakin, mutta lopulta he päätyivät perustamaan Valon puutarhan ryhmään kuuluvien **Emilia** ja **Mikko Laakkosen** perheen pihatunnelle.

Yhteisöpuutarhan muut jäsenet, **Kaisa Herlevi**, **Satu Paloranta**

Viljelläänkö yhdessä?

ja **Annukka Pesonen** asuivat kaikki Kokkolassa, joten yhteisten askarten äärelle Ruotsaloon ei kenelläkään ollut mahdottoman pitkä matka. Yhdessä tekeminen nousi aloituspalaverissa kaikkien yhteiseksi tavoitteeksi, kokemusta, satoa ja viljelyoppeja saisi siinä mukavasti ohessa.

KEVEÄÄ KUKKAROLLA

Kustannusrakenne pysyi kaiken kaikkiaan keveänä. Kasvihuone rakennettiin kierrätysmateriaaleista rakennusallalla työskentelevän Mikon johdolla, taimia kasvatettiin itse, ja ensimmäisen vuoden viljelymäärä pidettiin maltillisena.

Innostus on helpompaa saada säilymään, kun ei heti alkuun tapa porukkaa työllä ja hillittömillä kasvivalikoimilla. Varsinkin, jos ryhmä koostuu ihmisistä, joilla ei ole paljoa aiempaa viljelykokemusta.

Kesä itsessään ei päästänyt tuoretta viljelijäporukkaa kovin hel-

polla. Kylmä kevät palellutti ensimmäiset kesäkurpitsantaimet, ja kylmää jaksoa seurannut pitkä kuiva ja kuuma sää piti kastelijat vilkkaasti liikkeellä.

Haasteista huolimatta ei hymy hyytynyt, vaan elokuussa vietetyssä puutarhaillassa nähtiin iloisia yhteisötarhureita, jotka esittelivät ensimmäisen viljelykautensa aikaansaannoksia. Kasvihuoneen lisäksi oli rakenneltu kohopenkkejä, yrttispiraaleja ja monenlaisia muuta.

Keväällä pidetyssä palaverissa tärkeimpänä asiana pidettiin yhdessä tekemistä, ja se tavoite piti. Kokemusta kertyi yhtä lailla kuin varsinaista satoa. Siinä sivussa kertyi laariin monenlaisia hyväksi havaittuja käytäntöjä, ja puutarhatöissä touhutessaan jokainen oppi varmasti uusia asioita paitsi muista ryhmän jäsenistä, myös itsestään.

Yhteisöpuutarhoista versoo joskus myös jotain sellaista, mitä ei etukäteen osata ajatellakaan. Tässä tapauksessa Annukan sisar **Aija Kiminki**, joka oli ollut välillä Annukan mukana Valon puutarhan touhuissa, innostui tekemään opintojensa osana oppaan alkaville yhteisöpuutarhureille. Se on luettavissa Maaseudun Sivistysliiton opintomateriaalien joukossa. <https://moodle.msl.fi/mod/resource/view.php?id=10283>

Hiekkakenttä viheriöi hyötypuutarhana Siuruassa

Siuruan kylätalon joutomaana ollut takapiha muuttui vihreäksi keitaaksi, kun kyläläiset istuttivat omia kasvejaan yhteiseen kyläpuutarhaan.

OUTI MYLLYMÄKI KUVA KARI TYKKYLÄINEN

Pudasjärvellä sijaitseva Siuruan kyläyhteisö on tunnettu poikkeuksellisesta yhteenkuuluvuudestaan, huumoristaan ja vireästä kylätoiminnastaan. Tuollaiseen henkiseen maaperään oli helppo istuttaa ajatus yhteisestä kyläpuutarhasta. Vai oliko sittenkään?

Siuruan Kylä ry:n sihteeri **Marja-Leena Tykkyläinen** paljastaa, että *Oulun seudun Kestävät kylät* -hankkeen kyläkehittäjä **Iida Rainio** suostutteli useampaan otteeseen, ennen kuin väki innostui kyläpuutarhasta.

– Sittenhän se lähti ihan lapasesta. Kylätalon takapihalla on nykyään upea puu-

tarha, jossa kasvaa perennoja ja hyötykasveja yhteiseksi iloksi, Tykkyläinen hehkuttaa. Rainio kehuu kyläläisiä vahvasta sitoutumisesta. Toisena kesänä viljelysten kasvassa haasteeksi ovat ilmaantuneet porot ja puput, jotka tykkäävät vierailla yhteisten herkkujen äärellä. Edessä saattaa olla mitava aitausoperaatio.

Rainio ja Tykkyläinen rohkaisevat muita kyläyhteisöjä perustamaan yhteisiä puutarhoja. Alkuun voi lähteä myös ihan pienestä, vaikka muutaman taimen viljelmästä.

– Kun saa sormet multa, niin se on sitten menoa. Yhdessä viljeleminen on mahtavaa, Tykkyläinen vakuuttaa. ●

Yllä: Marja-Leena Tykkyläinen iloitsee Siuruan kylätalon takapihalla tapahtuneesta muutoksesta.

Oulun seudun Kestävät kylät -hanke

METKASTI PUUTARHASSA

Metka -kylätalo Lieksan taajaman kupeessa on kaikille avoin, kansainvälinen ja monikulttuurinen kohtaustapaikka. Talon pihapiirissä on jo kohta kymmenen vuoden ajan pyöritetty yhteisöllistä puutarhaa pääosin talkoovoimin. Parhaillaan puutarhan talkoissa on ollut mukana 14 eri kansallisuutta yhtä aikaa. Maaseudun Sivistysliiton ympäristöhankkeet ovat vuosien varrella olleet mukana puutarhan perustamisessa ja kehittämisessä.

Puutarha koostuu erikokoisista kasvatuslaatikoista, kasvihuoneesta sekä pienestä kasvimaasta. Viljelyssä on yleensä useita yksivuotisia kasveja kuten porkkanaa, hennettä, perunaa, pinaattia, salaattia, kurpitsaa ja yrttejä, kasvihuoneessa ainakin tomaattia, paprikkaa ja chiliä.

Vaara-Karjalan Kestävät kylät -hanke

REETA RÖNKÖ

Monivuotisten kasvien penkistä löytyy niin mansikkaa, raparperia, kirveliä kuin minttuakin. Aina on myös runsaasti kesäkukkia. Taimikasvatus hoidetaan pääosin itse.

Metkan puutarhassa yhteisöllisyys sekä yhdessä tekeminen ja oppiminen on kaiken ydin. Puutarha tarjoaa tekemistä kaikenikäisille ja kaikenlaisista taustoista tuleville. Puutarhan hoito on globaali teema ja sen ympärille on helppo kehittää monenlaista, kaikkia kiinnostavaa toimintaa.

Metkan puutarhassa on luovasti yhdistetty puutarhan ympärille niin ympäristötaidetta kuin joka-vuotinen sadonkorjuujuhlaakin. Puutarhassa on muutenkin rento meininki, ja sen antimia hyödynnetään niin Metka-talon tarjoiluissa kuin talon käyttäjien omissakin keittiöissä. ● **REETA RÖNKÖ**

MSL-UUTISKIRJE KYLVI SIEMENEN YHTEISÖPUUTARHALLE

Kangasniemellä sijaitsevan Luusniemen kyläseuran Elon hallituksen kokouksessa heräsi kiinnostus Maaseudun Sivistysliiton uutiskirjeessä esiteltyyn yhteisöpuutarhatoimintaan. Kyläseura otti yhteyttä *Lumoava*-hankkeen kyläkehittäjään **Marikki Väisäseen**, jonka avulla idea lähti kasvamaan käytännön toiminnaksi.

– Taimi-illassa istutimme esikasvatukseen tulevat taimet ja rakensimme talkoilla kaksi viljelylaatikkoa. Toiseen istutimme yrttejä ja toiseen kesäkukkia, yhdistyksen sihteeri ja rahastonhoitaja **Jenniina Lahikainen** kertoo.

Viljelylaatikot ilahduttavat nyt jo toista kesää kylätalon pihalla niin kyläläisiä kuin vierailijoita. Yrtit ovat kaikkien vapaasti poimittavissa, ja niitä hyödyn-

netään myös kylätalon kesäkahvilassa.

Kyläseuran slogan ”Elo kylässä – kylä elossa” kuvaa osuvasti maakunnallisesti palkittua ja aktiivista kyläyhteisöä. Lahikaisen mukaan kyläseurassa tehtiin muutama vuosi sitten nuorennusleikkaus, ja hallituksen jäsenten keski-ikä on nykyisin noin 35 vuotta.

Nuorelle hallitukselle luonnon monimuotoisuuden edistäminen on tärkeä arvo. Siihen yhteisöpuutarha tarjoaa helpon ja näkyvän keinon.

– Pienilläkin teoilla voimme omalta osaltamme vahvistaa luonnon monimuotoisuutta, Lahikainen iloitsee. ●

OUTI MYLLYMÄKI

Tilaa uutiskirje:
msl.fi/uutiskirje

MARIKKI VÄISÄSEN

Jenniina Lahikainen muistuttaa, että pienilläkin teoilla voidaan vahvistaa luonnon monimuotoisuutta.

Kolmen naisen kasvattava tehoyhteisö

Yhteisöpuutarha on aina tekijöidensä summa. Niemelän luomulammastilalla iloa tuovat kasvun ihmeen lisäksi lierot.

TEKSTI JA KUVA **RIIKKA ARO**

Meillä Niemelän luomulam-
mastilan yhteisöpuutar-
halla ei olla perustettu te-
kemistämme volyymeihin: meitä oli
ensimmäisellä eli viime kaudella
neljä. Nykyään yhteisömme muo-
dostaa kolme nohevaa tarhuria.

Emme ole aktiivisesti mainosta-
neet toimintaa tai yrittäneet rekry-
toida uusia jäseniä ryhmäämme.
Kaikki on toiminut tosi hyvin: aika-
taulut ovat järjestyneet mutkatto-
masti, työtä on ollut sopivasti ja sa-
toakin näyttää tulevan mukavasti.

Ryytimaa-hankkeen kautta yh-
teisöpuutarhamme sai oivallisen
liikkeellelähden pellolla järjeste-
tyn no dig -työpajan myötä. Maa-
ta ei kaiveta, vaan pinnalle lisä-
tään eloperäistä ainesta.

Oppia ja kokemusten jakamista
muiden yhteisöjen kanssa kaiva-
taan jatkossakin. Erityisiä kehittä-
misen paikkoja meillä ovat enna-
kointi ja suunnitelmallisuus, liit-
tyen sekä viljelysuunnitteluun
eli lajeihin, esikasvatukseen ja
kylvöihin, mutta myös kokonais-
valtaiseen suunnitteluun, erityi-
sesti kompostointiin ja katteisiin,
mutta myös muun muassa sie-
menten keruuseen.

Pellon pysyvät penkit (no dig)
ovat vielä kehittyvaiheessa, rik-
koja tulee melko paljon, mutta
tuottavuus on hyvä. Peltohan on
ollut vuosikymmenten ajan lai-
tumena ja maa on erinomaisen
elinvoimaista. Ihastelemme lie-
rojen määrää aina kun laitamme
kädet multa.

JATKUVAA OPPIMISTA

Olemme jatkuvan oppimisen pro-
sessin äärellä: opimme yhdessä

*Hannele Torniainen (vas.), Pia Niemeläinen ja Riikka Aro
ovat sitä mieltä, että oppia ja kokemusten jakamista muiden
yhteisöjen kanssa tarvitaan jatkossakin.*

viljelyn ja sadon käsittelyn käytän-
nön taitoja tekemällä, kokeilemalla
ja välillä epäonnistumalla. Tämän
kauden satoa olemme keränneet
valkosipulin kukkavarsista, valkosi-
puleista ja keltajuurikkaista ja ku-
kin tahoillamme kokemuksiamme
jakaen testailleet mitä ja miten
näistä aineksista voi tehdä.

Sadonkorjuuta odottavat vielä
muun muassa pavut, porkkanat ja
kaalit, mutta meillä kasvaa myös
kukkia ja yrttejä omaksi ja pölyt-
täjien iloksi. Pellavan kasvatusta-
kin kokeilemme.

Meille on tosi tärkeää tekemi-
sen ekologisuus, millä näemme
suoran yhteyden terveyteemme
ja hyvinvointiimme. Vahvistam-

me osaltamme luomutilan moni-
muotoisuutta. Kokonaiskestävyy-
den kannalta haastavaa on se,
että joudumme liikkumaan pel-
lolle autolla keskimäärin kerran
viikossa.

Tekemisen merkityksellisyys
on meille kaikille tärkeää ja sekä
se, että ulkona, kasvien ja maan
kanssa tekeminen vaikuttavat jo-
kaisella käyntikerralla mielialaa
nostattavasti. Ulkoilun ja fyysisen
tekemisen lisäksi saamme hen-
genravintoa myös yhteisistä pori-
noista, missä kosketellaan usein
ruokaa, ruokajärjestelmää, pla-
netaarista hyvinvointia, mutta
myös käsitöitä ja muita elämän
tärkeitä asioita. ●

RYYTIMAALLA VERSOO MUUTAKIN KUIN SATOA

Ryytimaa-hankkeessa viljellään sadon ohella yhteisöllisyyttä,
taitoja ja naapuriapua – niitä aineettomia voimavaroja, jotka
auttavat paikallisyhteisöjä pärjäämään myös silloin, kun
arkeen tulee häiriöitä. MARI KORHONEN

On sadonkorjuupäivä
yhteisellä viljelypalstal-
la. Puheensorinasta voi
poimia kuulumisten vaihtoa ja
maasta nostettujen juuresten
ihastelua.

Ilmassa on jo hieman syksyn
kirpeyttä, mutta matalaltakin
paistavat auringonsäteet kirkas-
tavat päivää. Palstan laidalle
on pöydälle katettu tarjolle kah-
via ja teetä sekä taukoa pitävälle
muutama retkituoli.

Yhdessä hoidetun hyötypals-
tan satoa jaetaan laatikoihin tai
kasseihin, joilla ne jatkavat mat-
kaansa koteihin tai kellareihin.
Mitä täällä on tällä kaudella vil-
jeltykään? Porkkanoita, perunoi-
ta, sipuleita, härkäpapuja.
Kurpitsaa ja punajuuria!

VARAUTUMISTA KAIKEN VARALLE

Entä mitä muuta satoa palsta
tuottaa? Tervehdyksiä, kuulumis-
ten vaihtoa, ystävyyksiä, naapu-
riapua, kahvihetkiä, ratkaisuja ja
näkökulmia pulmiin niin palstal-
la kuin sen ulkopuolellakin. Niitä
aineettomia asioita, jotka pitävät
yhteisömme koossa ja toiminnas-
sa ja tekevät meistä vahvempia,
jos häiriö yllättää, oli se sitten
sähkökatko, lumimyrsky tai vaika-
pa yllättävä terveyshaaste.

ELÄMME SADON- KORJUUTA MYÖS

Ryytimaa – resurssiviisas yhteisö-
viljely paikallisyhteisöjen turvana
-hankkeessa olemme pian kah-

den vuoden ajan koonneet ja
jakaneet tietoja ja taitoja pai-
kallisiin resursseihin perustu-
ville, luonnon kanssa yhteis-
työssä toimiville hyötyviljelmil-
le. Innostamme ja kannustam-
me tekemään ja toimimaan
yhdessä, naapureiden, kylä-
läisten tai muiden itse kasvate-
tusta ruuasta kiinnostuneiden
kanssa.

Toimintaa ohjaava tavoit-
teemme on rakentaa taitoja
varautua häiriötilanteisiin, ei
yksin omavaraiseen bunkke-
riin kaivautuen, vaan yhdes-
sä tekemällä ja viljelypalstan,
kahvikupposen tai sadonkor-
juujuhlan aterian äärellä tut-
tustuen.

Vaan kuinka viljellä häiriön-
kestävästi, jos kaikki työvaiheet
perustuvat kallistuvilla poltto-
aineilla tehtyyn työhön tai kau-
kaa tuotuihin lannoitteisiin?
Tässä kohtaa käänämme kat-
seemme luonnon omiin mal-
leihin, sukellamme permakult-
tuurisuunnittelun menetelmiin,
no dig -viljelyyn, jossa maata
ei käännetä sekä tutustumme
lähiympäristöistämme löytyviin
materiaaleihin ja ravinteisiin,
joilla hoitaa ja rakentaa maa-
perän kasvovoimaa.

Mukava jos olet jo muka-
namme. Mikäli et, saat tämän
lehden sivuilta maistiaisja
kuulumisia toiminnastamme.
Voit hypätä Ryytimaan kyytiin
www.msl.fi/ryytimaa. Viljelemi-
siin! ●

YLI
40
YHTEISÖ-
PUUTARHAA

Ryytimaa on valtakunnal-
linen tiedonvälityshan-
ke. Ilmoittautuneita yh-
teisöpuutarhoja on yli 40
eri puolilta Suomea. We-
binaareista ja työpajois-
ta koottuja tallenteita ja
opasvideoita löytyy yli 30
Ryytimaa-soittolistalta
YouTubea.

Videoiden aiheina ovat
muun muassa:

- yhteisöpuutarhan perustaminen
- miten saa viljelevän ryhmän toimimaan
- miten löydetään yhteiset tavoitteet
- mistä tunnistan elävän maaperän
- erilaisia kasvatuspennkejä
- luonnonmukainen kasvinsuojelu.

Oulun seudulla sijaitsevassa Varjakassa otettiin keväällä 2025 merkittävä askel kohti ympäristöstävällisempää kylää, kun kyläillassa laadittiin alueelle ympäristösuunnitelma. Maaseudun Sivistysliiton kyläkehittäjä **Iida Rainion** ohjauksessa syntyi kylän tarpeisiin sopiva suunnitelma, jota on alettu toteuttaa määrätietoisesti askel kerrallaan.

Warjakkalaiset ry:n sihteeri **Kristiina Valtasen** mukaan noin 400 talouden yhteisössä on saatu jo paljon aikaan.

– Olemme perustaneet perhospellon, johon on kylvetty monivuotisia niittykasveja. Yhdistykselle hankittua biohiiletintä voi kuka tahansa vuokrata edullisesti. Lisäksi järjestämme vuosittain sadonkorjuujuhlan, jossa ympäristöön liittyvät teemat ja toimintapisteet ovat keskeisiä. Työn alla ovat myös yli 400 vuotta vanhan Warjakan männyn juuriston suojaustoimet.

Valtasen mukaan moni hanke on saanut vauhtia Raunion tuella. Hän kiittää erityisesti sitä, että Maaseudun Sivistysliiton kyläkehittäjä on ollut mukana myös käytännön tekemisessä.

– Iida on osallistunut talkoisiin ja innostanut omalla esimerkillään muitakin mukaan.

Yhteisöllisyys näkyy muutenkin kylän arjessa. Suuren suosion on saanut Warjakkalaisten soppatykki, jonka avulla on muun muassa järjestetty Kuukausikeitto-tapah-

Yhdistystoiminta tarjoaa kivaa vaihtelua arkeen. Warjakkalaiset ry:n hallituksen jäsenet Kirsi Helanen (vas.) ja Teija Ervasti muuttuvat tarvittaessa pörräisiksi.

tumia yhdessä Oulunsalon seurakunnan kanssa.

– Jaamme tapahtumissamme maksutta keittoa, ja seurakunta on usein mukana lahjoittaen leivät.

TEKEMISEN ILO KANTAA PITKÄLLE Valtasella on 15 vuoden kokemus yhdistystoiminnasta, ja hänen mukaansa tärkein menestystekijä on säilyttää tekemisen ilo.

– Ilman sitä millään yhdistyksellä ei ole pitkällä aikavälillä mahdollisuuksia onnistua.

Varjakan vahvuutena hän pitää myös sijaintia. Noin 20 minuutin ajomatkan päässä Oulusta sijaitseva kylä houkuttelee jatkuvasti uusia asukkaita, erityisesti lapsiperheitä.

Kylän kehittämisessä hyödynnetään digitaalisia työkaluja. Warjakkalaisilla on käytössään Trello, johon yhdistyksen hallitus kirjaa ideat, suunnitelmat ja tehtävät.

– Ennen monet hyvät ideat hautautuivat pöytäkirjoihin. Nyt kaikki laitetaan Trelloon muimaan, ja sopivan hetken tullen ne nostetaan toteutettaviksi, Valtanen kertoo.

Hänen mukaansa ohjelma on helppokäyttöinen myös vähemmän tietotekniikkaa käyttäneille. Samalla toiminta on aiempaa avoimempaa ja kuormittaa vähemmän, kun kaikki näkevät yhdellä silmäyksellä, missä mennään ja kuka vastaa mistäkin. ●

Oulun seudun Kestävät kylät -hanke

oikealla: Tällä porukalla tehtiin harju- ja no dig-penkkejä työpajassa Laukaan Äijälässä.

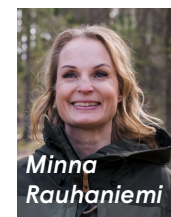
MIRJA SÄKKINEN

KYLIEN YMPÄRISTÖSUUNNITELMA

- Kokoa yhteisen kyläympäristön nykytilan ja tulevat ympäristöteot.
- Laaditaan yhdessä kylän tai muun yhteisön kanssa, ja se voidaan liittää osaksi kyläsuunnitelmaa.
- Tavoitteena on käynnistää pitkäjänteisiä ja konkreettisia ympäristötekoja, jotka vahvistavat luonnon monimuotoisuutta ja edistävät hiiliviisautta.
- Toimenpiteitä toteutetaan talkoovoimin tai erillisellä hankerahoituksella.
- Maaseudun Sivistysliitto tarjoaa valmiita suunnitelmapiirustuksia, joita voidaan muokata paikallisiin tarpeisiin.
- MSL tarjoaa myös asiantuntija-apua suunnitteluun sekä neuvoja rahoituksen hakemiseen. ●

HELI KALLIO-KAUPPINEN

YHTEISÖVILJELY KASVATTAA MUUTAKIN KUIN SATOA

Kun lähdin tekemään opinnäytetyötäni yhteisöviljelystä ja varautumisesta, en vielä tiennyt, kuinka monella tavalla aihe tulisi muuttamaan myös omaa ajatteluani.

Aluksi varautuminen näyttäytyi minulle melko konkreettisena asiana: viljelytaitoina, ruokana, satona ja omavaraisuutena. Työn edetessä näkökulma kuitenkin laajeni – ja samalla oma ymmärrykseni varautumisesta syveni.

Opinnäytetyön tekeminen oli välillä aikamoista ajatusten pyörittelyä, mutta ennen kaikkea se oli innostavaa. Mitä enemmän perehdyin aiheeseen ja tarkastelin saamiani tuloksia, sitä vahvemmin aloin nähdä yhteyksiä asioiden välillä. Yhteisöviljelystä ei kasvatetakaan ainoastaan porkkanoita ja perunoita. Samalla voidaan kasvattaa osaamista, osallisuutta, luottamusta ja yhteistä ymmärrystä siitä, miten voimme pärjätä muuttuvissa tilanteissa.

Erityisen kiinnostavaa oli huomata, miten ajattelu alkoi siirtyä yksittäisistä viljelytaidoista kohti laajempaa kokonaisuutta. Maaperän hyvinvointi, ravinteiden kierto, vedenhallinta ja luonnon omien prosessien ymmärtäminen nousivat tärkeiksi asioiksi. Myös permakulttuurinen ajattelu tarjosi tähän uudenlaisen näkökulman.

Samalla käsitykseni varautumisesta muuttui. Se ei olekaan vain sitä, että jokainen osaa selviytyä yksin, vaan myös sitä, että osamista jaetaan ja asioita tehdään yhdessä. Yhteisö voi olla voimavara, joka auttaa meitä erilaisissa muutoksissa.

Yksi tärkeä havaintoni oli kuitenkin se, ettei yhteisöllisyys synny itsestään. Se tarvitsee toimivat rakenteet, vuorovaikutusta ja selkeää vastuunjakoa.

Kun nämä ovat kunnossa, yhdessä tekeminen voi lisätä motivaatiota, vahvistaa yhteenkuuluvuutta ja innostaa oppimaan uutta. Ehkä juuri siksi uskon, että yhteisöviljely kasvattaa paljon muutakin kuin ruokaa. Se kasvattaa taitoja, luottamusta ja yhteisöjä – yksi siemen kerrallaan. ●

MINNA RAUHANIEMI, agrologi YAMK
Minna Rauhaniemen opinnäytetyö on palkittu koulutusohjelmansa parhaana.

Ympäristösuunnitelmasta vauhtia luontotekoihin Varjakassa

Perhospelto, biohiiletin ja vanhan Warjakan männyn suojele ovat vain osa teoista, jotka ovat syntyneet Varjakassa yhteisestä suunnittelusta ja aktiivisesta talkoohengestä. 🐦 **OUTI MYLLYMÄKI** KUVA **JAANA JOKITULPPA**

Donitsitalouden työpajassa Lapinlahdella toimi fasilitaattorina Disa Kamula (seisoo takana).

Kestävä kylä katsoo omaa aluetta laajemmalle

Mitä tarkoittaisi kukoistava kylä tai kaupunki ilman talouskasvua? Voiko sellaista edes kuvitella?

MAIJA REPO KUVA HANNELE TIITTO

Taloustieteilijä **Kate Raworthin** mukaan voi, ja se olisi jopa välttämätöntä elämän edellytysten säilymiseksi maapallolla. Raworthin mallissa alueen menestystä ei lasketa bruttokansantuotteen kasvulla, vaan ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnin mittareilla.

Maaseudun Sivistysliitto järjesti osana *Pohjois-Savon kestävät kylät* -hanketta vuoden 2025 aikana ja vuoden 2026 alussa 14 työpajaa, jotka olivat suunnattuja maakunnan aktiiveille ja järjestötoimijoille. Monilla näistä toimijoista on tavoitteena alueen asukkaiden hyvinvoinnin ylläpitäminen ja lisääminen.

Maaseudun Sivistysliiton kyläkehittäjä **Hannele Tiitto** tietää, että Pohjois-Savon kunnista löytyy paljon järjestö- ja kansalaistoimijoita, jotka tekevät ensiarvoisen tärkeää työtä alueella. Hän halusi tarjota aktiiveille mahdollisuuden kokoontua yhteen ja antaa arvostusta omalle työlleen.

– Sen sijaan, että ideoitaisiin vain uutta ja uutta, halusin tarjota hetken, jossa voitaisiin rauhassa katsoa sitä, mitä hyvää alueella jo tehdään ja antaa arvostusta sille.

OMA KYLÄ MAAILMANKARTALLE

Muutaman tunnin mittaiset työpajat eri puolilla Pohjois-Savoa olivat ammattilaistaloustieteilijän ohjaamia. Usein työpaja aloitettiin paikantamalla oma kylä maailmankartalla. Maailmankartta on tärkeä elementti Kate Raworthin niin kutsutussa donitsitalousmallissa, jossa ajatellaan, että yhden paikkakunnan hyvinvointia ei voi hahmottaa ilman maailmanlaajuisia mittakaavaa.

Paikallinen toimintamme on aina yhteydessä johonkin laajempaan. Työpajoissa oman alueen tilannetta tarkasteltiin neljän eri linssin läpi: sosiaalisen ja ekologisen linssin sekä paikallisen ja globaalin linssin kautta.

Näiden kaikkien välillä voidaan löytää moninaisia yhteyksiä. Miten ihmisten hyvinvointi alueella on yhteydessä ympäristön hyvinvointiin tai toisin päin? Miten paikallinen

kulutus vaikuttaa sosiaalisesti ja ekologisesti maailmanlaajuisesti? Entä miten maailman tapahtumat heijastuvat paikalliseen elämään ja hyvinvointiin?

– Kaikki työpajoihin osallistuneet varmasti tunnustivat tekevänsä työtä hyvinvoinnin eteen paikallisesti, mutta oivallus tuli siinä, kun nähtiin miten toiminnalla voisi olla positiivisia vaikutuksia myös ympäristöön tai jopa globaalilla tasolla.

Tiitto ja yksi työpajojen fasilitaattoreista, **Disa Kamula**, näkevät Pohjois-Savon kylien suurimpina vahvuuksina yhteisöllisyyden ja vahvan luontoyhteyden. Esimerkiksi monille paikkakunnille tyypillinen talkootointa on oiva tapa tuottaa yhdessä hyvinvointia sekä yhteisölle että ympäristölle. Maaseudulla kosketus läheiseen luontoympäristöön on usein luonteva ja aktiivinen. Juurtumisen tunne omalle paikkakunnalle on tärkeä voimavara.

MONESTA NÄKÖKULMASTA

Maailmanlaajuiset yhteydet ja ongelmat ovat monimutkaisia ja usein vaikeita hahmottaa.

– Koska maailman ongelmat eivät ole yksinkertaisia, ratkaisutkaan eivät voi olla yksinkertaisia. Donitsitalousmalli tuo esiin sitä, että yritetään hahmottaa asiaa hyvin monesta näkökulmasta, Kamula sanoo.

Konkreettisenä esimerkkinä maailman heilahtelujen vaikutuksista paikallisesti on esimerkiksi pakolaisten saapuminen Pohjois-Savon alueelle. Toisaalta monien maailmanlaajuisen yritysten toiminta ulottuu ja vaikuttaa myös pienten kylien elämään.

Kamula on vetänyt donitsitalousmalliin liittyviä työpajoja monenlaisille osallistujille ja kokee, että erilaisten näkökulmien ja toimijoiden yhteen tuominen on tärkeää. Lisäksi pienilläkin paikallisilla teoilla voi olla suuri viesti.

– Työpajoista jäi mieleen esimerkiksi, kuinka Rautalammilla perennapenkkiin istutettiin sinisiä ja keltaisia kukkia kansainvälisen solidaarisuuden osoituksena. ●

MIKÄ IHMEEN DONITSI?

Brittiläisen taloustieteilijä Kate Raworthin kehittämä donitsitalousmalli on 2000-luvun visio taloudesta, joka mahdollistaa sekä ihmisten että luonnon hyvinvoinnin ja kukoistuksen. Nimen ”donitsi” tulee kahdesta kehästä, joiden kautta Raworth hahmottaa toisaalta ihmisille välttämättömät tarpeet ja toisaalta luonnon kantokyvyn rajat. Näistä kahdesta kehästä muodostuu visuaalisesti donitsi, joka on kuvaus tavoiteltavasta kestävästä elämästä.

Sisemmän, sosiaalisen kehän elementit Raworth on omaksunut YK:n kestävä kehityksen sosiaalisista tavoitteista. Niitä ovat terveys, koulutus, tulot ja työ, rauha ja oikeudenmukaisuus, poliittinen ääni, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, sukupuolten tasa-arvo, asunto, verkostot, energia ja vesi. Perustarpeet, joita ilman kenenkään ei tulisi elää.

Uloimman, ekologisen kehän, elementit koostuvat tutkijoiden määrittämistä yhdeksästä planetaarisesta rajasta, jotka säätelevät luonnonjärjestelmien vakautta. Näitä ovat ilmastonmuutos, meren happamoituminen, kemiallinen saaste, maan veden käyttö, maanmuokkaus, luontokato, ilmansaasteet ja otsonikato. Määritellyissä rajoissa pysyminen on välttämätöntä ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta. ●

LISÄTIETOJA:
Raworth, K., & Pietiläinen, J. (2018). *Donitsitaloustiede: Seitsemän tapaa ajatella kuin 2000-luvun taloustieteilijä*. Terra Cognita.
www.donitsitalous.fi

Taidekartat kertovat tekijöidensä mielipaikoista

Kartat eivät ole vain pelkistettyjä paikkatiedon lähteitä. Mathew Stiller-Reeve kehitti MapTales-menetelmän, jossa jokainen voi luoda taideteoksen itselleen tärkeästä paikasta. Varkautelaiset pääsivät testaamaan karttojen tekemistä. 🐦 **SUSANNA VILPPONEN** KUVA **HANNELE TIITTO**

Norjalainen ilmastotutkija **Mathew Stiller-Reeve** kiinnostui kartoista joitain vuosia sitten. Karttoihin tutustuessaan hän havaitsi, että monissa kartoissa on paljon tietoa kulttuureista. Ne kertovat tarinaa paikoista ja voivat olla myös taiteellisia.

– Karttojen ei tarvitse näyttää vain välimatkoja. Kartat välittävät tietoa sukupolvelta toiselle, samoin kuin tarina, tanssi tai vaikkapa joiku tekevät.

Entinen opettaja jäi pohtimaan, voisivatko kartat jopa yhdistää ihmisiä eri kulttuureista. Syntyi MapTales, taiteelliset karttatarinat.

MapTalesissa osallistujat työstävät karttaa itselleen tärkeästä paikasta. Tekotapana saa käyttää itselleen mieluisinta ilmaisua. Osallistujat ovat tehneet karttoja piirtäen tai maalaten sekä veistoksen muodossa että kollaasitekniikalla.

Stiller-Reeve vei kehittämänsä MapTalesin ensin norjalaiseen Osterøyen kouluun. Sieltä kartat matkasivat Grönlantiin, jossa paikallisessa koulussa järjestettiin yhteisnäyttely koulun oppilaiden tekemien karttojen kanssa.

– Lapsille se oli merkityksellistä, sillä he saattoivat sanoa olevansa kansainvälisiä taiteilijoita.

Seuraavaksi Stiller-Reeve toi MapTalesin Suomeen Pohjois-Karjalan Tuupovaaraan, osana Unescon Biosfäärialueiden yhteistyötä.

SOPII KAIKENIKÄISILLE

Stiller-Reevin kanssa aiemmin yhteistyötä tehnyt Maaseudun Sivistysliiton kyläkehittäjä **Hannele Tiitto** halusi siirtää menetelmän myös ai-

kuisten käyttöön. Niinpä yksi MapTales-työpaja järjestettiin myös osana *Pohjois-Savon Kestävät kylät* -hanketta.

Maaliskuussa 2026 Varkauden yhteisötalolle kokoontui joukko, joka alkoi työstää omia karttojaan. Stiller-Reevin mukaan työpajassa oli mahtava tunnelma. Karttojen tekemisen ohella virisi keskustelua.

– Pääsimme osallistujien kanssa yllättävänkin syvällisten ja merkityksellisten aiheiden äärelle.

Stiller-Reeve ajattelee, että työskentely aikuisten ja lasten kanssa on lähes yhtäläistä. Keskustelut hieman poikkeavat, mutta muutoin karttojen aiheet ovat samankaltaisia. Yhdistäväksi tekijäksi nousi myös omien kädentaitojen epärointi.

– Sekä lapset että aikuiset ovat epävarmoja taiteellisista kyvyistään.

MapTales ei kuitenkaan keskity taiteellisuuden arviointiin, vaan tärkeintä on osallistujien oma ajattelu prosessin aikana. Kaikki kartat ripustetaan esille, kun ne ovat valmiita. Samalla tutustutaan toiseen kulttuuriin, sillä kartat välittävät informaatiota ihmisten elinympäristöistä.

Stiller-Reeve sanoo olevansa vaikuttunut, mitä on työpajoissa nähnyt ja kuullut.

– Tekijät ovat tehneet karttoja tosissaan. Olen seurannut ohjaajana heidän työskentelyään nöyränä ja kiittolisena.

Stiller-Reeve toivoo, että MapTalesiin osallistuminen ja karttojen tekeminen antaa tekijöille mahdollisuuden löytää yhteyden niin muihin kuin itseensäkin. Karttoja katsomalla voi nähdä, että lähes kaikille luonto ja ympäristö on keskeinen osa elämää. 🐦

Pohjois-Savon Kestävät kylät -hanke

KIERRÄTYSTAIDE-NÄYTTELY OIVALLUTTI VARKAUDESSA

Valtavat määrät käyttökelpoista, hylättyä tavaraa. Näky on tuttu kirpputoreilla ja kierrätyskeskuksissa. Ryhmä taiteilijoita halusi pohtia, miten kierrätetystä tavarasta saisi muokattua taidetta.

🐦 **SUSANNA VILPPONEN**

Maaseudun Sivistysliiton *Pohjois-Savon Kestävät kylät* -hankkeen kautta näyttelyyn tuli kestävän kehityksen ja kierrätyksen teema, **Kirsi Rynnänen** kertoo.

Yhteistyökumppaniksi lähti varkautelainen kierrätyskeskus Ekotori. Osa näyttelyn teoksista syntyi siten, että taiteilijat lähtivät hakemaan tykötarpeita valmiiseen ideaan. Toiset taas niin, että Ekotorilta tehtiin löytöjä, jonka jälkeen pohdittiin yhdessä mitä tavaroista syntyi.

– Ajatuksena oli pohtia, mitä muuta esine voisi olla kuin mihin se on alun perin tarkoitettu, **Eeva Aitta** kertoo.

Näyttelyn maalaukset olivat henkilökohtaisia, kun taas tilateokset taiteilijat tekivät yhdessä. Kuusihenkinen ryhmä kokoontui yhdessä nelisen kertaa useamman päivän ajaksi työstämään yhteisiä teoksia.

Näyttelyn avaamista kohti työtahti tiivistyi.

– Galleristi sanoi, että kukaan ei ole rakentanut näyttelyä aiemmin yhtä huolella ja pitkään, **Sirpa Jyräs-Ikonen** sanoo nauraen.

UUELLEEN SYNTYNEET

Näyttely sai nimekseen Uudelleen syntyneet ja se oli auki maaliskuun 2026 ajan Taidekeskus Väinölässä Varkaudessa. Keskuksessa oli kolme eri tilaa, jotka teemoitettiin runsauden, luonnon ja henkisyyden huoneiksi. Varkaus on teollisuuskaupunki, ja myös tätä tema-

Näin syntyy taidetta kierrätysmateriaaleista.

tiikkaa taiteilijat halusivat käsitellä näyttelyssä.

Tekijöillä oli selkeä ajatus jokaiseen huoneeseen. Esimerkiksi runsauden huoneessa ryhmä halusi ohjata katsojaa näkemään esineet toisin silmin ja uudella tavalla. Siellä oli muun muassa lasisia kermakkoja, joiden nokat oli maalattu eri väreiksi ja joille oli maalattu silmät niin kuin linnuilla.

Myös luonto puuttui peliin. Luontoaiheiseen huoneeseen maalatut karvaiset ruohomatot päätyivät hiirten pesäpaikaksi. Näin ollen ne menivät vähän suunniteltua poikkeavaan kiertoalouteen.

ROMUA TYÖSTÄVÄ TAIDEDEHDAS

Huoneessa oli myös paikan päällä rakennettu tehdas.

– Tehtaan idea oli, että siihen menee romua, jota kukaan ei tarvitse. Sitten tehdas muuttaa romun taiteeksi, Aitta selvittää.

Taiteilijoille teeman parissa työskentely oli avartavaa ja antoisaa. Ryhmän tavoitteena oli oivalluttaa katsojia, mutta niin tapahtui myös heille itselleen.

– Kierrätyskeskuksissa on metreittäin läjässä tavaraa, jota kukaan ei enää halua. Se oli pysäyttävä ja yllättävä kokemus, ahdistavakin, Aitta sanoo.

Prosessi huipentui siihen, kun Varkaudessa toimiva Vekara Varkaus -lastenfestivaali kysyi teoksia käyttöönsä. Näin esineet jatkoivat kiertoaan. Se tuntuu tekijöistä merkitykselliseltä.

– Ja meille itselle näyttely oli niin vaikuttava kokemus, että suunnittelemme jo seuraavaa yhteisprojektia, Rynnänen kertoo. 🐦

HANNELE TIITTO

Pohjois-Savon Kestävät kylät -hanke

Stefan Lecler (vas.) ja Jorma Holopainen iloitsevat, että erilaiset ympäristöhankkeet ovat tuoneet ihmisiä yhteen ja tuoneet ympäristötekojen lisäksi yhteisöllisyyttä eri kylille.

Ympäristöteoilla vauhtia paikalliseen kehittämiseen

Kalakukko ry ja Maaseudun Sivistysliitto yhdistivät voimansa Pohjois-Savossa TEKSTI JA KUVAT SUSANNA VILPPONEN

Kehittämisyhdistys Kalakukko on vienyt Pohjois-Savon kyliin ympäristötekoja. Erilaiset projektit ovat tuoneet maaseudulle hyötyä, tekemistä ja yhteisöllisyyden tunnetta.

Helteinen kesäpäivä Pohjois-Savon Vieremällä sai hien virtaamaan. Kyläkehittäjä **Stefan Lecler** rakensi talkoolaisten kanssa pukukoppia Rotimojärven rannalle. Päivän päätteeksi kierrätysmateria-

aaleista valmistetun kopin katto piti saada vielä paikoilleen.

– Nostimme seitsemän miehen voimin raskaan katon pukukopin päälle tunteja kestäneen työskenteilyn jälkeen. Kun se oli tehty, tuli onnistumisen tunne.

Pukukoppi on yksi monista Maaseudun Sivistysliiton ja Kehittämisyhdistys Kalakukon Pohjois-Savon Kestävät kylät -hankkeen yli 40 toteutuneesta ympäristöteosta.

MSL:n alkuun panema hanke käynnistyi syksyllä 2024 ja sen tavoitteena on ollut mahdollistaa ympäristötekoja Pohjois-Savon kylillä ja paikallisyhteisöissä.

YHTEISTYÖLLÄ OMIN PAINOTUKSIN

Kehittämisyhdistys Kalakukossa työskentelevä Stefan Lecler on jakanut Pohjois-Savon alueen MSL:n kyläkehittäjä **Hannele Tiiton** kans-

sa. Tiitto toimii tehtävässä Varkaudesta käsin ja Lecler Siilinjärveltä. Leclerin mukaan yhteistyö kahden eri toimijan välillä on sujunut erittäin hyvin.

– On ollut myös hauska huomata, kuinka erilaiset painotukset meillä on ollut tekemisessä, Lecler kertoo.

Kuukausittaiset Teams-palaverit aiheen äärellä ovat olleet antoisia ja tärkeitä. Niissä on pohdittu esimerkiksi rajanvetoa siitä, mikä on riittävä ympäristöteko.

Leclerin mukaan yhteistyökumppanuudesta on saanut hyviä ideoita myös omaan työhön. Esimerkiksi siihen, miten yhteisöjä kannattaa aktivoida.

VAIKUTUKSET NÄKYVÄT USEIN MYÖHEMMIN

Nilsiläläinen **Jorma Holopainen** toimi Kalakukon hallituksen puheenjohtajana yhdentoista vuoden ajan ja eläköityi tehtävästä toukokuussa 2026. Pitkän kokemuksen ansiosta Holopainen tietää, että hankkeiden vaikutus ei näy heti. Ne kuitenkin avartavat mieltä ja lisäävät tietoutta ympäristökestävyydestä.

– Ihmiset hoksaavat, että tämä hän on ihan hyvä juttu eikä meidän tarvitse tehdä näitä asioita yksin.

Holopaisen mukaan Pohjois-Savon Kestävät kylät -hanke on ollut onnistunut.

– Tämä on ollut hyvä yhteistyöhanke, jossa monet asiat ovat loksahtaneet paikoilleen.

Kaikkia toteutuneita ympäristö-

Pohjois-Savon Kestävät kylät -hanke

KOLMEKYMPPINEN KALAKUKKO

Kalakukko ry on vuonna 1996 perustettu maaseudun kehittämisyhdistys. Se on yksi Suomen 52:sta Leader-ryhmästä. Leader-toiminnan avulla tuetaan maaseudun toimijoiden pieniä kehittämis- ja investointihankkeita. Kalakukon kuten muidenkin Leader-ryhmien rahoitus tulee EU:n lisäksi valtiolta ja kunnilta.

Kalakukko Leaderin ajatuksena on tukea erityisesti ruohonjuuritasolta lähteviä ideoita ja toimintaa. Tämän myötä maaseutua elävöitetään ja kehitetään.

Kalakukon toiminta-alueeseen kuuluvat Kaavi, Rautavaara, Siilinjärvi, Tuusniemi sekä Kuopion maaseutualueet.

tekoja yhdistää myönteinen ympäristövaikutus. Kyläkehittäjä Stefan Leclerin mukaan ympäristöajattelu on tuonut ihmisiä yhteen.

– On ollut hienoa huomata, kuinka hankkeen ympäristöteot ovat vastanneet myös yhteisöllisyyden tarpeeseen.

KÄYTÄNNÖN YMPÄRISTÖTYÖTÄ

Ylipäätään Lecler ajattelee hanketyötä positiivisuuden ja toiveikkouden kautta.

– Mediassa ympäristötyöstä ja ilmastonmuutoksesta saa negatiivisen kuvan. Mielestäni ihmiset tarvitsevat positiivista näyttöä, mitä he voivat konkreettisesti arjessaan tehdä.

Leclerin mukaan ympäristötyön ei tarvitse tapahtua barrikadeilla, vaan se tapahtuu myös käytännön kautta.

– Hyvin pieniä ja hauskoja tekoja tekemällä voidaan saada iso hyöty. Lecler ajattelee, että kylien kehittämiseen pätee perhosefekti eli ilmiö, jossa vähäiset muutokset voivat aiheuttaa suuria vaikutuksia.

– Yksi kyläilta voi vaikuttaa kolmen vuoden päästä.

SERTIFIKAATTI KERTOO SITOUTUMISESTA KESTÄVÄÄN TULEVAISUUTEEN

Maaseudun Sivistysliitolle myönnettiin syksyllä 2024 Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifikaatti. OKKA-säätiön myöntämä sertifikaatti on tunnustus pitkäjänteisestä työstä kestävän tulevaisuuden hyväksi ja samalla työkalu toiminnan jatkuvaan kehittämiseen.

Sertifikaatti tekee näkyväksi sen, mikä on ollut Maaseudun Sivistysliiton työn ytimessä jo pitkään: kestävää tulevaisuutta rakennetaan opimalla, osallistumalla ja tekemällä yhdessä.

Sertifioinnissa kestävää kehitystä tarkastellaan laajasti. Ekologisen kestävyys rinnalla huomioidaan sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen kestävyys sekä se, miten nämä näkyvät organisaation johtamisessa, opetuksessa ja jokapäiväisessä toiminnassa. Prosessiin kuuluivat Maaseudun Sivistysliiton oma itsearviointi, ulkopuolinen auditointi ja niiden pohjalta laadittu kehittämissuunnitelma. Arviointiin osallistui johdon ja henkilöstön lisäksi opiskelijoita ja yhteistyökumppaneita.

Maaseudun Sivistysliitolle sertifikaatti ei merkitse valmista päätepistettä vaan suuntaa tulevalle työlle. Vuonna 2025 perustettu kestävän kehityksen työryhmä vie tavoitteita käytäntöön yhdessä jäsenjärjestöjen kanssa. Tarkoituksena on vahvistaa kestävyyttä niin koulutuksessa, kansalaistoiminnassa kuin maaseudun yhteisöjen arjessa.

Lue lisää: msl.fi/kestavakehitys/

Kalakukon poikanen? Minäkö?

Biohiiltä valmistetaan kuumentamalla kuivaa kasviainesta vähähappisissa olosuhteissa. Tuloksena syntyy huokoista hiiltä, jota voidaan käyttää kasvimaalla, istutuslaatikoissa sekä puiden ja pensaiden juurella. Biohiilestä on hyötyä erityisesti hiekkaisilla ja nopeasti kuivuvilla mailla, joilla se voi vähentää kastelun tarvetta.

Maaseudun Sivistysliiton työpajoissa biohiilen valmistamista opetellaan käytännössä. Osallistujat pääsevät seuraamaan koko prosessia materiaalin syöttämisestä valmiin biohiilen käsittelyyn ja käyttöön saakka. Työpajoissa biohiiltä valmistetaan muun muassa kartiohiilettimellä.

MSL:n biohiiliasiantuntija **Severi Koivuniemi** on kiertänyt eri puolilla Suomea myös liikuteltavan pyrolyysiretortin kanssa. Retortti soveltuu kartiohiiletintä suuremman materiaalmäärien käsittelyyn.

Pyrolyysiretortissa esimerkiksi kuivaa pienpuuta kuumennetaan suljetussa säiliössä. Prosessissa syntyvät kaasut hyödynnetään laitteen lämmöntuotannossa, ja samalla voidaan ottaa talteen nestemäisiä sivutuotteita.

Koivuniemen mukaan retortti on hyvin havainnollistava laite, sillä sen toimintaperiaate vastaa suurempaakin tuotantolaitosta. Lisäksi se on hyvin näyttävä prosessi kaasuuntumisvaiheessa.

– Terva tuoksuu, kaasuliekki hohkaa tulipesässä ja välillä paineita sekä lämpötilaa säädetään ”soihduttamalla”, eli polttamalla ylimääräistä kaasua retortin piipussa, hän kuvailee.

BIOHIILI LADATAAN ENNEN KÄYTTÖÄ

Valmista biohiiltä ei yleensä kannata levittää maahan sellaisenaan, sillä aluksi se voi sitoa itseensä maaperän ravinteita. Ennen käyttöä hiili ladataan sekoittamalla se veteen sekä esimerkiksi kompostiin, lantaan tai muuhun ravinteikkaaseen materiaaliin. Ladattua biohiiltä sekoitetaan kasvualustaan.

– Suuria määriä ei tarvita, sillä jo pieni lisäys voi parantaa maan ky-

kyä pidättää vettä ja ravinteita sekä tarjota elinympäristön maaperän pieneliöille, Koivuniemi toteaa.

Biohiileen sitoutunut hiili säilyy maaperässä pitkään, vuosikymmeniä tai jopa vuosisatoja. Siksi biohiilen käyttö parantaa maan kasvukuntoa ja toimii samalla pitkäaikaisena hiilivarastona.

SOPII YHTEISEKSI TEKEMISEKSI

Biohiiletys sopii kylä- ja puutarhayhdistysten, taloyhtiöiden sekä muiden yhteisöjen yhteiseksi tekemiseksi. Muutamat kyläyhdistykset ovat jo hankkineet oman biohiilettimen.

– Yhdessä hiilettämällä voidaan käsitellä suurempi määrä risuja. Samalla vaihdetaan kokemuksia ja opitaan turvalliset työtavat, Koivuniemi sanoo.

Biohiiltä on valmistettu myös maatiloilla, ja osa viljelijöistä on rakentanut oman hiilettimen tilan tarpeisiin. Hirsi- ja perinnerakentajat ovat puolestaan hyödyntäneet raaka-aineena rakentamisesta jäänyttä käsittelemätöntä puuta.

MSL on mukana *Biohiilen aika* -hankkeessa (virallinen nimi *Hiilestä on moneksi – lähituotantoa vihreässä siirtymässä*). Siinä tehdään tunnetuksi biohiilen valmistusta ja käyttöä sekä selvitetään biohiileen liittyviä tuotteita ja liiketoimintamahdollisuuksia. Tavoitteena on järjestää hankkeen aikana lähes sata biohiilityöpajaa tai työnäytöstä. ●

Biohiilen aika -hanke

Biohiiletys muuttaa pihajätteen ilmastoteoksi

Pihan risut ja oksat voidaan muuttaa biohiileksi, joka parantaa maan kykyä pidättää vettä ja ravinteita. Biohiiletys on konkreettinen ympäristöteko, jonka voi toteuttaa omalla pihalla tai yhdessä kylän, yhdistyksen tai muun yhteisön kanssa. 🌿 **MERJA KARJALAINEN** KUVAT **TANJA AIRAKSINEN**

Severi Koivuniemi on kiertänyt kesällä 2026 liki neljälläkymmenellä paikkakunnalla pitämässä biohiiliretorttinäytöksiä.

HELSINGIN YLIOPISTO TUTKII TYÖPAJOJEN VAIKUTUKSIA

Helsingin yliopisto selvittää, miten biohiilen valmistusnäytökset ja työpaikat vaikuttavat osallistujien kiinnostukseen ympäristö- ja ilmastokysymyksiä kohtaan.

Maaseudun Sivistysliiton tilaisuuksissa osallistujilta on kerätty palautetta ja tiedusteltu halukkuutta myöhempään haastatteluun. Tutkimuksessa tarkastellaan muun muassa sitä, kannustaako käytännönläheinen koulutus osallistujia perehtymään biohiileen tai ilmastokysymyksiin tarkemmin.

– Haastattelut liittyvät *Material Democracy* -hankkeen laajempaan tutkimukseen. Meitä kiinnostaa, missä määrin MSL:n kaltaisten toimijoiden edistämät konkreettiset teot voivat saada uusia ihmisiä kiinnostumaan ilmastopolitiikasta ja osallistumaan siitä käytävään keskusteluun, Helsingin yliopiston professori **Eva Heiskanen** kertoo.

Lisätietoa tutkimuksesta:
materialdemocracy.fi

Erikoiskasveista uutta tulovirtaa maaseudulle

Erikoiskasveilla Eurooppaan -hankkeessa etsitään Pohjois-Pohjanmaalla uusia viljelykasveja, markkinoita ja yhteistyöverkostoja – myös Suomen rajojen ulkopuolelta.

OUTI MYLLYMÄKI KUVA HANKKEEN KUVA-ARKISTO

Erikoiskasveilla Eurooppaan -hankkeen projektipäällikkö Veli Hyttinen Haapaveden-Siikalatvan seutukunnan kehittämiskeskuksesta näkee erikoiskasveissa paljon potentiaalia maaseudun elinvoiman vahvistamiseen. Uusia viljelymahdollisuuksia kehittämällä voidaan samalla lisätä viljelijöiden välistä yhteistyötä.

Hyttinen viljelee itsekin erikoiskasveja, joten niiden mahdollisuudet ja haasteet ovat hänelle tuttuja myös käytännössä. Hän kasvat-
taa keltaista erikoisporkkanaa ja tavallista oranssia porkkanaa, kyssäkaalia ja ruusujuurta.
– Keltaisten porkkanoiden naatit ovat rakenteeltaan taval-
lista vahvempia, mikä helpottaa

sadonkorjuuta. Myös niiden varastoitavuus on hyvä.

Kyssäkaali sen sijaan vaatii viljelijältä tarkkuutta.

– Kyssäkaali on haasteellinen, koska sen viljelyssä ei voi juurikaan käyttää kasvinsuojeluaineita. On selvittävä käytännössä luonnonmukaisin menetelmin.

RUUSUJUURESSA VIENTIPOTENTIAALIA

Erityisen kiinnostavaksi erikoiskasviksi on noussut ruusujuuri, jota kasvatetaan Hyttisen oman tilan lisäksi muutamien sopimusviljelijöiden pelloilla.

Pohjoinen kasvuympäristö sopii ruusujuurelle hyvin, sillä viileä ilmasto ja pitkä valoisa kasvukausi vahvistavat rohdoskasvin arvokkaita ominaisuuksia. Ruusujuurta käytetään muun muassa erilaisissa hyvinvointi- ja rohdosvalmisteissa.

Hyttinen näkee suomalaisella ruusujuurella mahdollisuuksia myös kansainvälisillä markkinoilla.

– Varsinkin nyt, kun itäraja on suljettu eikä sieltä voida tuoda ruusujuurta, meillä on loistava mahdollisuus kansainväliseen kauppaan.

Mihin päin maailmaa ruusujuurta ollaan viemässä, sitä Hyttinen ei liikesalaisuuksiin vedoten paljasta. Muutaman vuoden kuluttua nähdään, kuinka merkittäväksi vientituotteeksi ruusujuuri voi kasvaa. Ruusujuuri vaatii viljelijältä kärsivällisyyttä, sillä sadonkorjuuta joudutaan odottamaan useita vuosia istutuksesta.

– Tämä ei ole mikään yksittäinen tähdenlento hanketaivaalla. Sanoisin, että tähti on jo syttynyt ja valaisee hyvin, Hyttinen luonnehtii.

MAASEUDUN SIVISTYSLIIITTO KEHITTÄÄ JA KOULUTTAA

Erikoiskasveilla Eurooppaan -hankkeen osatoteuttajana toimii Maaseudun Sivistysliitto. Projektikoordinaattori Mikko Hyvärinen koordinoi hankkeen MSL-osuutta ja koulutussuunnittelija Suvi Kaljunen vastaa koulutusten pedagogisesta puolesta.

Erikoiskasveilla Eurooppaan -hanke

Koulutusten tavoitteena on madaltaa kynnystä kokeilla uusia viljelykasveja sekä vahvistaa viljelijöiden osaamista ja yhteistyöverkostoja, joita erikoiskasvien tuotanto ja kaupallistaminen tarvitsevat. Moodle-verkko-oppimisympäristöstä löytyy kattavasti tietoa muun muassa ruusujuuren viljelyn eri vaiheista.

– Hankkeessa on edistetty viljelijöiden välistä vuoropuhelua ja tuettu vertaisoppimista. Erityisesti yhteistyötä on syvennetty koneketjujen osalta, jolloin jokaisen viljelijän ei tarvitse itse investoida uusiin koneisiin, Hyvärinen kertoo.

Erikoiskasveilla Eurooppaan -hanketta hallinnoi Haapaveden-Siikalatvan seutukunnan kehittämiskeskus, ja Maaseudun Sivistysliitto toimii hankkeen osatoteuttajana. Hankkeen koulutukset ja verkko-opinnot ovat avoimia kaikille kiinnostuneille.

VANHA TYÖKALU SAA UUDEN TERÄN

Severi Koivuniemi on pitänyt vanhojen työkalujen teroittamiseen liittyviä työpajoja. Niissä opetellaan käytännössä, kuinka erilaisia teriä kunnostetaan ja ylläpidetään.

KERÄ-VERKOSTO VAHVISTAA KESTÄVIÄ MAASEUTUJA

Maaseudun Sivistysliitto on osatoteuttajana maaseutupolitiikan KERÄ-verkostossa, joka toimii vuosien 2024–2027 aikana oikeudenmukaisen siirtymän ja kestävien maaseutujen puolesta. Verkosto vahvistaa kestävä kehityksen paikallista ja valtakunnallista toteutumista muun muassa organisoimalla ja kehittämällä Kestävän kehityksen viikkoa.

Verkosto edistää myös alueellista tasa-arvoa kestävyyskysymyksissä sekä tuottaa tietoa, indikaattoreita ja toimintamalleja kestävä päätöksenteon ja käytännön työn tueksi. Verkostoa toteuttavat lisäksi Svenska lantbrukssällskapet förbund ja Yrkeshögskolan Novia.

Maaseudun Sivistysliitto järjestää osana verkoston toimintaa ympäristödialogeja. Niiden tavoitteena on edistää oikeudenmukaisuutta ja osallisuutta erityisesti maankäyttöön ja energiamurrokseen liittyvissä kysymyksissä.

Ympäristöparlamentti-webinaarit ja paikalliset metsädialogit ovat koonneet useita eri tahoja ja toimijoita yhteisen vuoropuhelun äärelle. Tilaisuuksissa on käyty keskustelua muun muassa metsien kestävästä ja kohtuullisesta käytöstä, kestävä energiamurroksen mahdollisuuksista sekä maaseutuvaikutusten arvioinnista osana ympäristöpäätöksentekoa.

Dialogeissa on todettu, että kestävä ja vaikuttava ympäristöpäätöksenteko edellyttää avointa keskustelua. Se saa voimansa kuuntelemisesta, kohtaamisista, arjen kokemuksista, eriävienkin näkökulmien jakamisesta sekä yhteistyöstä. Siksi jatkossakin tarvitaan rohkeaa ja osallistavaa vuoropuhelua, jossa yhdistyvät paikalliset näkemykset, asiantuntijatyö ja yhteisen ymmärryksen rakentaminen.

2

YMPÄRISTÖ-
PERINNE

Pistoaita kunnioittaa paikan pyhyyttä Sonkajärvenrannassa

Tuupovaaran Sonkajärvenrannassa pistoaidan rakentaminen talkoilla oli käsityötaidon vaalimisen lisäksi kulttuuriperinnön säilyttämistä ja hermistymistä paikan pyhälle luonteelle.

🔥 OUTI MYLLYMÄKI KUVAT REETA RÖNKKÖ

Merja Kuukkanen maalasi aitaan ristin.

Sonkajanrannan kalmiston ympäristössä Tuupovaarassa järjestettiin syyskuussa 2025 kaikille avoin perinneaitakurssi. Päivän aikana osallistujat pääsivät käytännössä kokeilemaan, kuinka perinteinen pistoaista syntyy luonnonmateriaaleista ja käsityönä.

Kurssin ohjaajana toimi kehityspäällikkö **Timo Reko** Maaseudun Sivistysliitosta. Rakentamisen lomassa tutustuttiin aidan tekemisen eri työvaiheisiin ja samalla siihen, miksi vanhojen rakennusmenetelmien säilyttäminen on merkityksellistä.

– On tärkeää, että ihmiset osaa- vat tehdä konkreettisia ympäristötoimia. Kuten eräs tuttu on sanonut, perinneaitojen rakentaminen on suomalaisten kollektiivisessa alitajunnassa, hän kuvailee.

Sonkajanranta on pistoaidalle erityinen paikka. Kyseessä on edelleen toiminnassa oleva kalmisto, jonka läheisyydessä sijaitsevat myös ortodoksinen Pyhän Hannan kirkko ja Sovinnonristi. Alueella ortodoksinen kulttuuriperintö on elävää ja läsnä arjessa.

Joensuun ortodoksisen seurakunnan edustaja **Merja Kuukkanen** kuvasi aidan rakentamista kokemuksena, jossa myös paikan pyhyys tuntui konkreettisesti.

– Rakennustyö ei ollut vain puiden asettamista paikoilleen, vaan

tekemiseen liittyi vahva tietoisuus paikan erityisyydestä. Kalmiston, kirkon ja alueen historian läheisyys toi työhön oman tunnelmansa.

ISTUU MAISEMAAN

Pistoaita ei tällaisessa ympäristössä ole vain käytännöllinen tai maisemallinen rakenne. Se liittyy osaksi paikan kulttuurimaisemaa ja jatkaa samalla vuosisataista käsityöperinnettä.

Sonkajanrannassa rakennettu pistoaista muistuttaa siitä, että perinne säilyy parhaiten silloin, kun sitä tehdään ja eletään todeksi. Edelleen käytössä olevan kalmiston äärellä vanhan aidan rakentaminen sai myös syvemmän merkityksen – se yhdisti maiseman, käsityötaidon, historian ja pyhän kokemuksen samaan hetkeen.

Pistoaita rakennettiin CONABI-hankkeen (*Concrete actions for biodiversity*) yhteydessä yhteistyössä Joensuun Kestävät kylät -hankkeen, Pohjois-Karjalan biosfäärialueen ja Joensuun ortodoksisen seurakunnan kanssa. ●

Joensuun Kestävät kylät -hanke

Lahopuuaita opettaa lapsille luonnosta ja yhdessä tekemisestä

Kiteen Kesälahdella otetaan lapset mukaan talkoisiin jo varhain. Lahopuuaidan rakentaminen tarjoaa siihen mainion mahdollisuuden: samalla opitaan kädentaitoja, yhdessä tekemistä ja luonnon monimuotoisuuden merkitystä. 🍂 **OUTI MYLLYMÄKI KUVA ANNE HOLMA**

Kesälahti-Seuran puheenjohtaja **Anne Lindeberg-Piironen** mukaan lahopuuaita sopii hyvin lasten kanssa toteutettavaksi.

– Se on vähän kuin majan rakentamista, mutta samalla tehdään jotakin luonnolle hyödyllistä. Lapset oppivat yhdessä toimimista, talkoohenkeä ja sitä, miksi lahopuu on luonnossa tärkeää, hän kertoo.

Parhaimmillaan oppi kulkee lasten mukana myös koteihin.

– Kun lapsi saa itse tehdä ja oivaltaa, hän kertoo kokemuksestaan vanhemmilleen. Silloin ympäristötieto leviää vielä laajemmalle.

Kotimuseo Kyllikin pihalle rakennetun lahopuuaidan tukitolpat pys-

tyttivät aikuiset, mutta oksien ja risujen lominen onnistui pienemiltäkin tekijöiltä. Päivän päätteeksi lapsilta kerättiin palautetta.

– Suurin osa valitsi hymynään, joten tekeminen oli mieluisaa, Lindeberg-Piironen iloitsee.

SUOJAA PIENELIÖILLE

Lahopuuaita on helppo tapa hyödyntää pihan oksat, risut ja pienet rungonpätkät luonnon hyväksi. Aita rakennetaan kahden rinnakkaisen tolpparivin väliin. Pohjalle ladotaan paksuimmat oksat ja rungot, niiden päälle ohuimmat risut.

Puuaines painuu ja lahoaa vähitellen, joten aitaa voidaan täy-

dentää vuosittain. Samalla siitä syntyy suoja- ja elinympäristö hyönteisille, linnuille ja muille pieneläimille.

Kesälahden lahopuuaitatalkoot järjestettiin joka toinen vuosi toteutettavan Kesälahti City Mahaton -tapahtuman etkoina. Päivän aikana koululaiset rakensivat myös hyönteishotelleja ja osallistuivat vieraskasvien torjuntaan. Näin luonnon monimuotoisuutta lähestyttiin useasta näkökulmasta ja ennen kaikkea tekemällä yhdessä. ●

Päivän järjestelyistä vastasivat Kesälahti-Seura, Pro Kesälahti, Kesälahti-Martat ry ja Maaseudun Sivistysliiton Keski-Karjalan Kestävät kylät -hanke.

Maaseudun Sivistysliiton hankkeissa ja paikallisissa kylätalkoissa on vuosien varrella syntynyt useita kilometrejä aitaa, sillä liitto on opettanut perinnerakentamista ahkerasti varsinkin Itä- ja Keski-Suomessa. Tässä rakentuu talkoilla pistoaitaa Ylä-Muuratjärvellä Jyväskylässä.

Karanneista lampaista tuli yhdistävä voima Kuorsalossa

”Onko lampaita näkynyt?” nousi Kuorsalossa kesällä 2025 lentäväksi lauseeksi, kun kolme karkuteillä ollutta lammasta seikkaili saarella kuukausien ajan. Lammashankkeen projekti toi kyläläisiä yhteen ja vauhditti luonnon monimuotoisuustyötä.

OUTI MYLLYMÄKI KUVAT RAJASALON KOTIALBUMI

Kesälampaista haaveilleet kuorsalolaiset ottivat yhteyttä Kymenlaakson Kyliin, josta heidät ohjattiin LUMOAVA-hankkeen kyläkehittäjä **Kiti Kalpion** puheille. Maaseudun kehittämisverkostojen kautta löytyi Helmi-ohjelman rahoitus, ja lammashankkeen pääsi alkuun.

Viiden vuokralampaan saapuminen saarelle sai odottamattoman käänteen, kun kaikki karkasivat. Kaksi saatiin kiinni, mutta kolme jatkoi seikkailuaan ympäri Kuorsaloa peräti neljän kuukauden ajan.

Karkulaiset löytyivät lopulta syksyllä hyväkuntoisina. Lammashankkeen jäsenien mieleen paitsi hauska tarinana myös kokemuksesta, joka yhdisti saaren asukkaita.

Kuorsalossa luonnon monimuotoisuutta on edistetty laidunnuksen lisäksi muun muassa monimuotoisuuskävelyillä ja vieraslajien torjunnalla. Suomen ympäristökeskuksen erikoistutkija **Mikko Savolahti** piti saaren vieraslajeista Teams-luennon, joka herätti runsaasti keskustelua.

Kesällä 2026 laidunnus jatkuu seitsemän lampaan voimin. Kuorsalo-Seuran puheenjohtaja **Julius Rajasalo** kertoo, että työn tulokset näkyvät maisemassa nopeasti.

– Perinneniitty on nyt selvästi eri näköinen kuin projektin alkaessa. Laidunnus pitää kasvillisuutta kurissa ja auttaa säilyttämään avoimille perinneympäristöille tyypillisiä elinympäristöjä.

Samana kesänä LUMOAVA-hanke järjesti Kuorsaloon opintoretken. Mantereelta saapuneet vierailijat pääsivät tutustumaan saaren luonnonhoitoon ja kylätoimintaan – ja ihastuivat samalla idylliseen Kuorsaloon ja sen vahvaan yhdessä tekemisen henkeen.

KANNUSTAA NUORIA MUKAAN
Suomen Kylät ry palkitsi 26-vuotiaana Rajasalon Vuoden 2026 nuorena paikallistoimijana. Tunnuksien perusteluissa häntä kuvataan poikkeuksellisen sitoutuneeksi

Julius Rajasalo kumisaappaaneen on tuttu näky Kuorsalossa.

si ja yhteistyökykyiseksi kotiseututyön tekijäksi.

Rajasalo itse uskoo ennen kaikkea esimerkin voimaan.

– Jos joku toimii esikuvana, se helpottaa muidenkin nuorten mukaan lähtemistä.

Hän oli vasta 18-vuotias tullessaan mukaan Kuorsalo-Seuran hallitukseen isoisänsä **Markku Arvolommin** jalanjäljissä. Viimeiset pari vuotta Rajasalo on toiminut seuran puheenjohtajana.

Aalto-yliopistossa Creative Sustainability -maisteriohjelmassa opiskeleva Rajasalo näkee

kylä- ja kotiseututoiminnan myös arvokkaana oppimisympäristönä. Siinä karttavat monet työelämässä tarvittavat taidot: markkinointi, projektinhallinta, verkostoituminen ja johtaminen.

Luonnon monimuotoisuudesta kiinnostunut nuori puheenjohtaja tunnetaan Kuorsalossa tavaramerkikseen muodostuneista kumisaappaistaan. Ne jalassa hän kulkee niin niityillä, talkoissa kuin saaristolajien kehittämisen eturintamassa – innostaen samalla muitakin mukaan. ●

LUMOAVA-hanke

Riikka Ikonen osallistui monen muun tavoin keltamaalitalkoihin.

Tässä kypsyy keltamaali Aino Rahusen (vas.), Helena Seudun ja Saara Sormusen yhteisvoimin.

Keltamaalitalkoot periytyvät sukupolvelta toiselle Jakokoskella

Kontiolahdella Jakokosken kylässä on helppoa saada talkoihin riittävästi väkeä, kun taustajoukkoina on useampi yhdistys.

OUTI MYLLYMÄKI KUVAT **ANNE HOLMA**

Vuonna 1932 rakennetusta Jakokosken seurantalosta on pidetty hyvää huolta läpi vuosikymmenten.

– Edellinen sukupolvi piti aikoinaan keltamaalitalkoot, kesällä 2025 oli meidän vuoromme, Jakokosken Seuratalo Oy:n toimitusjohtaja **Helena Seutu** kertoo.

Hän pitää vahvuutena sitä, että toimintaan on sitoutunut useita yhteisöjä. Osakeyhtiöön kuuluu viisi osakasta: Jakokosken kyläyhdistys, Jakokosken Martat, urheiluseura

Jakokosken Vesa, Jakokosken nuorisoseura ja Jakokosken Jahti. Talkoihin on helppo saada väkeä ja esimerkiksi paikallisesta metsätysseurasta löytyy tarvittavat koneet ja käyttäjät.

Keltamaalitalkoiden suunnittelussa hyödynnettiin Pohjois-Karjalan alueellisen vastuumuseon korjausrakentamisen asiantuntemusta. Asiantuntijana toimi amanuenssi **Teemu Kuivalainen**.

– Museon asiantuntijan rooli keltamaalitalkoissa oli merkittävä,

jotta pystyimme valmistamaan keittämällä oikeanlaista maalia, Seutu toteaa.

Hän lisää, että poikkeuksellisen kuuma kesä toi lisähaasteita, kun maali kuivui liian nopeasti. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen pari seinää täytyy käsitellä lähitulevaisuudessa uudelleen.

KESTÄVÄÄ KYLÄKEHITYSTÄ

Joensuun seudun Kestävät kylät -hankkeen keltamaalitalkoissa ei

ollut kyse vain rakennuksen kunnostamisesta, vaan myös vanhojen työtapojen ja rakennusperinteen vaalimisesta sekä kyläläisten yhteisestä tekemisestä.

– Juuri tällaisissa talkoissa konkretisoituu Kestävät kylät -ajatus – paikallista kulttuuri-perintöä pidetään kunnossa, osaaminen siirtyy ihmiseltä toiselle ja kyläläisille syntyy mahdollisuus tehdä jotakin näkyvää oman ympäristönsä hyväksi, Maaseudun Sivistysliiton kyläkehittäjä **Anne Holma** luonnehtii.

Seutu kuvailee, että tällaisen perinnetaidon siirtäminen seuraavalle sukupolvelle vahvistaa kylähenkeä.

– Maalinkeitto ei ole mikään pikajuttu, vaan sitä hämmen-täessä ehtii väki keskustella pitkään monista asioista.

Uuden keltamaalin saanut seuratalo on kuuluisa, siellä on kuvattu muun muassa Koirankynnen leikkaaja- ja Pitkä kuuma kesä -elokuvia. Myös TV-sarja Sorjosen kuvauksia on tehty siellä. ●

Joensuun seudun Kestävät kylät -hanke

KÄRSIVÄLLISYYS ON KÄYTETYN RESURSSI KEITTOMAALITALKOISSA

TEKSTI JA KUVA **KAROLIINA TUNKKARI**

Punamultamaalista on monella suomalaisella jonkinlainen muisto. Joku on ollut mukana keittämässä, toinen muistaa lapsena valmistusta nähneensä.

Kestävät kylät -hankkeissa tehdään käytännön ympäristötekoja kestävyys eri näkökulmat huomioiden. Keittomaalitalkoissa kohtaavat niin taloudellinen, ekologinen, sosiaalinen kuin kulttuurillinenkin kestävyys. Keski-Pohjanmaalla punamultamaalihommiin innostuttiin Toholammilla ja Kaustisella.

Keski-Pohjanmaalla Toholammilla tynnyrin alle viriteltiin valkea elokuussa 2025. Maalia valmistettiin nykyisin museona toimivaa lainamakasiinia varten.

Kunnantalon parkkipaikalla toteutettu maalinkeittely houkutteli pitkin päivää paikalle väkeä, ja aika moni kävi kokeilemassa maalinhämmmentelyä.

Talkoissa toteutui myös perinnetaidon siirtäminen eteenpäin, sillä olin työpajan vetäjänä ensimmäistä kertaa maalinkeittopuuhissa. Onneksi paikallisista löytyi tueksi ja neuvonantajaksi maalinkeittäjä lainamakasiinin edellisistä maalaustalkoista.

PERINNE JA NYKYAIKA YHDISTYIVÄT

Kaustisella kotiseutumuseon kunnostushankkeeseen kuuluu monen muun kohennettavan kohteen lisäksi myös museokennuksen ja viereisen suutarin mökin ulkomaalaus. Kesäkuun alussa 2026 perinteisin menoin valmistetun maalin keittoprosessi dokumentoitiin nykyaikaisesti 360-kameralla elävää kulttuuri-perintöä virtuaaliseen muotoon keräävässä Kase Virse -hankkeessa.

Keittomaalin valmistus on tarvikkeiden puolesta ja prosessina melko yksinkertainen. Kärsivällisyys on resurssi, jota hommassa tarvitaan eniten, sillä enimmäkseen aika kuluu jauhosoppaa tynnyrissä melalla hämmmentäen ja tulta ylläpitäen.

Varsinaisia toimintakohtauksia on melko harvakseltaan, koska ainesosia on vähän, ja niitä liisäilläään joukkoon pitkin matkaa. Matka kuumenevasta vajaasta tynnyrillisestä vettä valmiiksi, silkinsileäksi maaliksi on yhtä kaikki mielenkiintoinen, ja siksi kokeilemisen arvoinen.

Museoviraston Korjauskortti-aineistoista löytyy keittomaaleista kattava katsaus historias-ta selkeisiin valmistusohjeisiin ja maali reseptiin. ●

YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLINEN KEITTOMAALI

- koostuu pääosin luonnonmateriaaleista ja on vähäpäästöinen
- antaa puun hengittää ja kuivua
- on helposti huollettava ja korjattava
- ei aiheuta ongelmallista jätettä käyttöikänsä lopussa

Pukukoppi uusin silmin

Vähäojan satamaranta Vaalassa tarvitsi uuden pukukopin ja kyläkehittäjä ehdotti yhdeksi rakennusmateriaaliksi järviruokoa. Voisiko nämä kaksi asiaa todella yhdistää? 🐦 TEKSTI JA KUVAT SARI LEINONEN

Ruokoasiantuntija Tarmo Ahosen ohjauksessa rakentui upea uusi pukukoppi.

Enonlahti-Salmenranta kyläyhdistys Vaalasta toteutti yhden Suomen erikoisimmista järviruokorakennelmista, kun kylän rantaan rakennettiin pukukoppi puuelementeistä ja järviruo'osta.

Oamalla kylällä on onneksi suunnittelu- ja rakennusosaamista; kyläyhdistyksen **Jari Ojala** toteutti kopin piirustukset.

Järviruokoasiantuntijaksi löytyi **Tarmo Ahonen** Haukiputaalta. Hänen kanssaan suunniteltiin pukukopin seinäelementit ja tuet niin, että seinät voitiin rakentaa järviruo'osta puristustekniikalla. Seinää tehdessä kokonaisia ruokonippuja voitiin hyödyntää alaja yläosassa.

Sitten oli jälleen täydentämisen aika.

– Vieläkö kourallinen, talkoolaiset kysyivät monta kertaa, kun järviruokoja lisättiin vähän kerrallaan, jotta seinästä tuli riittävän tiivis.

Välillä piti siistiä ”röyhyjä” eli leikata järviruo'on kukintoja. Työvälineenä jopa Fiskarsin sakset tulivat tarpeeseen.

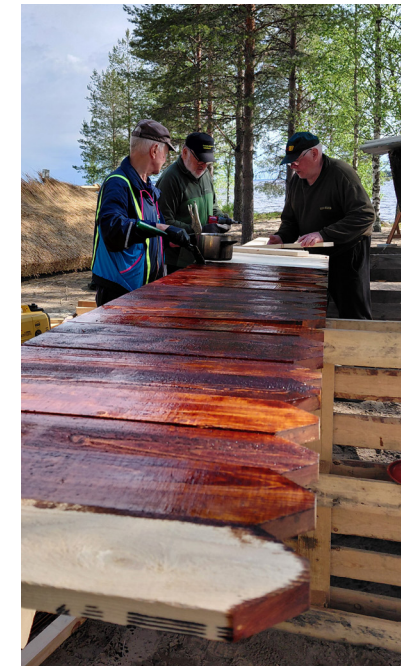
SOPII MAINIOSTI TALKOOTYÖKSI

Ruokoseinän tekeminen sopi hyvin talkootyöksi ja valmis työ ilahdutti kovasti.

– Teimmekö me oikeasti tämän, **Marjatta Kurvinen** ja **Hannele Karppinen** ihmettelivät porukalla osaamistaan.

Pukukopin katto rakennettiin turvallisuussyistä maanpinnalla, ja se tehtiin sidontatekniikalla. Talkoolaisten yhteistyöllä rakentamat kattoelementit saivat ruokokaton peitokseen räystäältä ylöspäin edeten siten, että ruoko sidottiin harjateräksen ja kattoruoteen väliin puristuksiin surrilangalla. Ruokokatosta tulee kestävä, kun jokainen ruokokerros on vähintään kolmen sidoksen alla.

Nyt tarvittiinkin kouluttajan osaamista ja ammattitaitoa.

– Tiukalle, mutta ei liian kireään, pitää tunnustella, Ahonen opasti.

Kerroksia lisättiin neljä ja näin saatiin paksu ruokokatto, jonka pinta kuljettaa vettä kuin linnun sulkapeite. Katto kastuu vain pinnasta ja kuivaa taas sateen jälkeen.

Talkoolaiset ideoivat ruokokatolle paanukattoisen harjateräksen, joka tervattiin aidolla tervalla.

– Mitenkähän kaukana on lähin seuraava ruokokatto, talkoolaiset pohdiskelivat työn lomassa.

Nuotiopaikalla Vähäojan sataman kodan piipusta leijailee savua. On evästatuon aika. Ranta on muuttunut viime vuosina silmissä, hiekalta puiden lomasta löytyy nyt kota, keinu ja ruokokattoinen pukukoppi.

– Pitäisikö tuohon rakentaa vielä laavu, **Kauko Tuhkanen** alkaa visioida.

Vähäojan sataman pukukopin tekemistä tukivat Oulujärvi Leaderin Tulevaisuuden Maalaisjärki 2 -hanke ja Maaseudun Sivistysliiton Oulujärven Kestävät kylät. 🐦

EKOLOGISTA RAKENTAMISTA JÄRVIRUO'OSTA

Ruoko-Tarmo **Tarmo Ahonen** on tehnyt kymmeniä ruokokattoja ja muita ruokorakennelmia eri puolilla Suomea.

– Tärkeää on levittää tietoa järviruo'on ekologisuudesta ja sen rakennusominaisuuksista, hän toteaa.

Ahonen on kouluttanut lukuisia ruokokursseja ja ollut tuomassa ruokorakentamista tutuksi myös oppilaitoksiin.

Järviruoko ei ole Suomessa kovin tunnettu materiaali. Samalla vesistöjen rehevöityminen on kasvava ongelma. Sen niitto olisi tarpeen monella järvelä myös virkistyskäytön näkökulmasta.

– Oikea niittoaika ja -tapa ovat kuitenkin tärkeitä, kun tarvitaan ruokoa, joka kestää rakentamista. Oikein tehtynä järviruokopinta kestää vuosikymmeniä.

Ahosen mukaan järviruo'osta on moneen ja vain mielikuvitus on rajana.

– Mieleenpainuvinta on ollut rakentaa järviruokovene, joka purjehti Suomenlahden yli.

Näyttää upealta!

3

LUONNON
MONIMUOTOISUUS

Kansalaistiedettä ja kisa-ilua kukkivilla kosteikkolautoilla

Kosteikkolautat tuovat vesistönhoitoon helposti toteutettavaa yhteisöllisyyttä. Talkoilla rakennettujen lauttojen ympärille on syntynyt myös leikkimielinen kauneuskilpailu: missä kukkii Suomen kaunein kosteikkolautta?

 TEKSTI **OUTI MYLLYMÄKI** KUVAT **KITI KALPIO** JA **HELI KALLIO-KAUPPINEN**

Suomessa on rakennettu parin viime vuoden aikana talkoilla jo yli sata kosteikkolauttaa. Niiden kehittämisessä ja rakentamisen ohjaamisessa keskeisessä roolissa on ollut Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistyksen hankepäällikkö **Tiina Osmala**.

Hän on kiertänyt ympäri Suomea opastamassa talkoolaisia kosteikkolautojen rakentamisessa. Lauttojen leviämistä ovat vauhdittaneet myös Maaseudun Sivistysliiton hankkeet.

Tiina Osmala on ohjannut kymmenien kosteikkolautojen rakentamisessa.

Osmalan mukaan erityisesti pienten lampien kunnostamiseen on usein vaikea saada rahoitusta. Kosteikkolautat ovat tuoneet rehevöityneille ja sinileväkukinnoista kärsiville vesistöille toivoa sekä konkreettisen keinojen tilanteen parantamiseen.

YHTEISÖLLISTÄ KANSALAISTIEDETTÄ

Kosteikkolautojen suosio on kasvanut nopeammin kuin niiden vaikutuksia on ehditty tutkia.

– Emme ole vielä päässeet tutkimaan ja mittaamaan vaikutuksia tarkasti. Tässä vaiheessa kyse on pitkälti kansalaistieteestä. Sekin on tärkeää, sillä saamme arvokasta tietoa lukuisista kosteikkolautoista eri puolilta Suomea, Osmala kertoo.

Hän lisää, että muualta maailmalta lauttojen vaikutuksista on runsaasti tutkimuksia ja ne on todettu tehokkaaksi menetelmäksi.

Pisimpään, kolme kesää kellu-neiden lauttojen vesistöissä leväkukinnot ovat ainakin toistaiseksi kadonneet. Osmala korostaa, että kyse voi olla sattumasta tai myös muista vesistössä tapahtuneista muutoksista, mutta havainnot ovat lupaavia. Hän uskoo, että kosteik-

kolautat jäävät pysyväksi osaksi Suomen vesiensuojelun keinovalikoimaa.

Lautojen vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ovat Osmalan mukaan kiistattomia niiden koosta riippumatta. Ne tarjoavat elinympäristöjä hyönteisille ja houkuttelevat paikalle myös lintuja. Ravinteiden sitomiseen tarvitaan kuitenkin riittävän suuri lauttapinta-ala suhteessa vesistön pinta-alaan tai useiden lauttojen muodostamia kokonaisuuksia.

TALKOILLA SYNTYI KOSTEIKKOLAUTTATEHTAITA

Osmala on kehittänyt kosteikkolautoista mahdollisimman helposti talkoilla rakennettavia. Yhteen vesistökohteeseen tehdään tavallisesti talkoissa noin kymmenen lauttaa.

– Olen lähtenyt siitä, että lautta on kuin palapeli, jonka kuka tahansa pystyy rakentamaan. Suosin yksinkertaisia materiaaleja, kuten järviruokoa, ja mahdollisimman helppoa rakennustapaa.

Talkoot muistuttavat parhaimmillaan pieniä kosteikkolauttatehtaita. Osallistujat jakautuvat eri työvaiheisiin: yksi rakentaa runkoa, toinen kiinnittää järviruokoa ja kolmas istuttaa kasveja.

Yhteisen tekemisen lomassa syntyi myös ajatus kosteikkolautojen kauneuskilpailusta. Kilpailu on innostanut osallistujia keräämään ja istuttamaan lautoille runsaasti kasveja. Samalla lautoista tulee näyttävämpiä ja kasvillisuus vahvistaa niiden vaikutuksia. Suomen kaunein kosteikkolautta valitaan valokuvien perusteella yleisöäänestyksellä.

Osmala iloitsee siitä, kuinka laajalle hänen innostuksensa kosteikkolautoista on levinnyt.

– Lautojen ympärille on muodostunut pieniä yhteisöjä, jotka ovat sitoutuneet huoltamaan niitä yhdessä. On ihanaa nähdä, kuinka lautoista on tullut osa ihmisten arkielämää. Monet käyvät katsomassa, miltä lautalla kulloinkin näyttää ja onko sinne tullut uusia lintuja. ●

Tästä se lähtee, kosteikkolautan rakentaminen talkoilla.

Lisko-järvellä lisääntyi myös talkoohenki

Kosteikkolautat eivät ainoastaan hoida vesistöä, vaan voivat myös vahvistaa yhteisöllisyyttä.

OUTI MYLLYMÄKI KUVA KITI KALPIO

Lisko-Loukee-Lylyjärvien vesistöjen suojeluyhdistys ry:n sihteeri **Anja Heikkilä** kertoo, että Lisko-järven rannalle kokoontui kesällä 2025 yli 40 vapaaehtoista. Osa talkoolaisista saapui paikalle eri puolilta Suomea.

– Erityisen paljon kosteikkolautat tuntuvat kiinnostavan mökkiläisiä ja nuoria.

Ajatus kosteikkolautan rakentamisesta tuli silloisen ELY-keskuksen vesistöasiantuntijalta **Inka Vesalalta**. Hän kutsui mukaan Maaseudun Sivistysliiton ja Suomen ympäristökeskuksen LUMOA-VA-hankkeessa työskentelevän kyläkehittäjä **Marikki Väisäsen**. Talkoiden järjestäjänä toimi myös Hanhijärvi-Saarijärvi osakaskunta.

– On tärkeää saada lähialueiden ihmiset aktivoitumaan ja toimimaan lähivesistöjen puolesta, onhan kyse heidän lähiluonnostaan. Apu paikalliselta vesiensuojeluyhdistykseltä, elinvoimakeskuselta tai muulta vastaavalta taholta on tarpeen, jotta resurssit osataan kohdistaa oikein, Väisänen sanoo.

Hän lisää, että kaikkia tarvitaan vesistöjen suojelemiseen – yhteistyöllä päästään parhaaseen lopputulokseen.

ESIVALMISTELUISSA ENITEN TÖITÄ

Heikkilän mukaan kosteikkolautan rakentamisessa suurin työ tehdään jo ennen varsinaista talkoopäivää. Hänen puolisonsa, yhdistyksen rahastonhoitajana toimiva **Esa Heikkilä** keräsi lähialueelta noin 500 kasvia istutettavaksi lautoille.

Itse rakentaminen eteni nopeasti. Lisko-järvellä valmistettiin kolme pienempää lauttaa, jotka yhdistettiin lopuksi yhdeksi suureksi kokonaisuudeksi.

Ensimmäinen kesä sujui hyvin, ja kosteikkolautal-la havaittiin viihtyvän myös lokkeja. Talveksi lautta siirrettiin suojaan lähelle rantaa, ja keväällä se oli edelleen hyvässä kunnossa.

Toisen kesän aikana rakenteissa on ilmennyt korjattavaa. Lautalta on kadonnut järviruokoa, ja osa siitä on kasautunut keskiosaan. Paino ei jakaudu enää tasaisesti, minkä vuoksi lautta on painunut.

– Ensi keväänä meitä odottavat mittavat kunnostustyöt. Siitä voisi samalla järjestää uudet talkoot, Heikkilä pohtii. ●

KOSTEIKKOLAUTTAVILLITYS LEVISI KARSTULAAN

Itä-Suomesta alkunsa saanut kosteikkolauttavillitys on levinnyt myös Keski-Suomeen. Karstulan Päälinjärvellä kelluu nyt kaksi lauttaa, jotka ilahduttavat ohikulkijoita, sitovat ravinteita ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta. 🌱 **OUTI MYLLYMÄKI** KUVAT **HELI KALLIO-KAUPPINEN**

Saarijärven vesistöreitit valuma-aluealkkari **Hanna Nousiainen** oli seurannut kiinnostuneena kosteikkolautta-pioneeri **Tiina Osmalan** kehitystyötä. Kun kumppaniksi löytyi Maaseudun Sivistysliiton *Keski-Suomen Kestävät kylät* -hanke, päätettiin menetelmää kokeilla myös Karstulassa.

– Näin vähäväkisellä seudulla yhteistyö on erityisen tärkeää, jotta tavoitamme ihmisiä. MSL:n yhteiskehittämisen osaaminen ja minun vesistötietämykseni täydentävät hyvin toisiaan, Nousiainen kertoo.

Kunnosta kotivesistö -teematailaisuuden järjestivät Nousiainen, MSL projektikoordinaattori **Heli Kallio-Kauppinen** ja kyläkehittä-

jä **Nora Purojärvi**. Lauttojen rakentamista ohjasi Tiina Osmala Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistyksestä. Paikalle saapui lähes kaksikymmentä osallistujaa.

KOKEILU KARTUTTAA TIETÄMYSTÄ Karstulan lautoissa käytettiin järvi-ruo'on sijaan olkia, sillä järviruokoa ei ollut saatavilla riittävän läheltä. Huokoisemman materiaalin kestävyttä seurataan käytännössä.

Valmiit lautat sijoitettiin ojien suille, joissa ne voivat ottaa vastaan valuma-alueelta järveen kulkeutuvia ravinteita.

– Laskennallisesti lauttapintaa pitäisi olla järvestä enemmän, mutta tämä on hyvä alku, Nousiainen sanoo.

Päälinjärven rannalle pystytetty kyltti kertoo lautoista ja kannustaa muitakin tarttumaan toimeen. Kosteikkolautan rakentaminen sopii esimerkiksi kyläyhdistyksen, mökkinaapureiden, kaveriporukan tai vaikka suvun yhteiseksi kesäpuuhaksi.

Nousiainen uskoo hyödyntävän sä kosteikkolauttoja jatkossakin työssään.

– Alueellamme on paljon pieniä vesistöjä, joihin ne voisivat sopia. Samalla on hyvä muistaa, että kaikkein tehokkainta vesiensuojelua on se, että estämme ravinteiden ja maa-ainesten irtoamisen järviä ympäröivillä valuma-alueilla. Tällöin meidän on vähemmän ravinteita poistettavaksi järvissämme. 🌱

Keski-Suomen Kestävät kylät -hanke

Kosteikkolautan rakentaminen sopii esimerkiksi kyläyhdistyksen, mökkinaapureiden, kaveriporukan tai vaikka suvun yhteiseksi kesäpuuhaksi.

Lisää happea Hepolampeen

Hepolammen kunnosta pitkään huolta kantanut Päivi Armila innostui kosteikkolautoista kuunnellessaan Lumoava-hankkeen Kunnosta kotivesistö! -webinaaria. Nyt pahoin saastuneessa lammessa parannustöitä tekee kymmenen kaunista kosteikkolauttaa, joiden tavoitteena on parantaa veden laatua ja lisätä luonnon monimuotoisuutta.

🌱 **OUTI MYLLYMÄKI** KUVA **REETTA RÖNKKÖ**

Ympäristöaktiivi **Päivi Armila** on yrittänyt pitkään innostaa kyläläisiä Joensuun Enossa sijaitsevan Hepolammen kunnostustalkoisiin, mutta osallistujia oli vaikea saada mukaan ja lammen tila heikkeni vuosi vuodelta.

– Tarvittiin ulkopuolinen sysäys. Maaseudun Sivistysliiton mukanaolo toi hankkeelle uskottavuutta ja sai ihmiset liikkeelle. Joensuun seudun Kestävät kylät -hankkeen järjestämään talviniittotapetumaan osallistui 30 ihmistä, ja nyt rakennimme LUMOAVA-hankkeen tuella talkoovoimin kymmenen kosteikkolauttaa, Armila iloitsee.

Kosteikkolauttojen rakentaminen oli hieno osoitus paikallisesta yhteistyöstä. Talkoissa olivat mukana Pro Hepolampi, Enon luonnonystävät, Eno-Seura, Enon seurakunta, Maaseudun Sivistysliiton ja Suomen ympäristökeskuksen yhteinen LUMOAVA-hanke sekä Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistys. Talkoisiin osallistui myös pari ympäristö- ja vesistötutkijaa sekä tavallisia enolaisia, jotka ovat kiinnostuneet lampiprojektista.

LUMOAVA-hankkeen webinaarissa kosteikkolauttoja esitellyt Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistyksen hankepäällikkö **Tiina Osmala** tuli paikan päälle opastamaan ensimmäisten lauttojen rakentamisessa. Kun tekniikka oli hallussa, kyläläiset valmistivat loput lautat omissa talkoioiloissaan.

YHTEINEN LAMPI YHDISTÄÄ KYLÄÄ

Kosteikkolauttojen odotetaan sitovan vedestä ravinteita, hillitsevän leväkukintoja ja lisäävän samalla lammen happipitoisuutta. Seuraavaksi suunnitteilla on hoitokalastuksen teemapäivä. Armilan mukaan Hepolammen ympärillä on nyt ihan uudenlaista draivia.

– Hepolampi sijaitsee aivan kylän sydämessä, ja useampi aktiivinen toimija asuu sen rannalla. Olemme sitoutuneet huolehtimaan kosteikkolautoista ainakin seuraavat viisi vuotta, Armila kertoo.

Enossa seurataan innolla myös käynnissä olevaa kosteikkolauttojen kauneuskilpailua – tavoitteena on napata voitto kotikylään. Lautoille on rakennettu myös pesäpaikkoja linnuille, ja ensimmäiset asukkaat ovat jo löytäneet tiensä uusille kelluville kasvustoille.

– Niitossa ja lauttojen teossa mukana oli myös Enon lintukerholaisia, ja siksi lautoille saatiin lintuja houkuttelevia rakenteita. Emotelkkä poikasineen on jo ottanut kosteikkolautat omakseen. 🌱

Kuumavesikäsitteilyllä eroon vieraskasveista

Vieraskasvien torjunnassa suositellaan ensisijaisesti ympäristöystävällisiä menetelmiä. Niitä ovat esimerkiksi kitkentä, niitto, peittäminen ja laidunnus sekä suositaan kasvattava kuumavesikäsitteily.

 MERJA KARJALAINEN KUVA TAIJA LEINONEN

Kuumavesikäsitteily on osoittautunut käyttökelpoiseksi keinoksi torjua monia vieraskasvilajeja ilman kemikaaleja. Eco Weedkiller -kuumavesilaitteita kehittää ja valmistaa iisalmelainen perheyriitys EWK Finland Oy. Yritys on saanut Euroopan unionin osarahoitusta kehityshankkeeseen, jonka tavoitteena on kuumavesimenetelmän kansainvälinen kaupallistaminen vieraslajien torjuntaan.

Menetelmässä kasvit käsitellään noin sata-asteisella vedellä. Kuumuus vaurioittaa kasvin solukkoa, minkä seurauksena käsitellyt kasvinsosat alkavat lakastua ja kuivua. Riittävän runsas käsitteily voi vaikuttaa myös kasvin juuristoon.

Vaikutus alkaa heti käsittelyn aikana, mutta lopullinen torjuntatulos näkyy vähitellen. Kasvilaji, kasvuston koko, sääolosuhteet ja käsittelyn perusteellisuus vaikuttavat siihen, kuinka nopeasti kasvi kuivuu ja miten tehokkaasti se saadaan hävitettyä.

Sitkeiden ja syväjuuristen vieraskasvien torjunta vaatii yleensä useita käsitteilykertoja. Kasvi voi muodostaa uusia versoja juuristostaan, joten käsitteilyä voidaan joutua toistamaan kasvukauden aikana ja torjuntaa jatkamaan useana vuonna. Kuumavesikäsitteilyllä voidaan vaikuttaa myös maaperässä olevien siementen itävyyteen.

VALITSE OIKEA TORJUNTATAPA

Suomen kansalliseen vieraslajiluetteloon kuuluvat kasvilajeista alaskanlupiini, hamppuvillakko, tarhatatar, japanintatar, sahalinintatar,

kanadanvesirutto, komealupiini, kurttureusu, lännenpalsami, kanadanpiisku, isopiisku, korkeapiisku, viitapihlaja-angervo, valkopaju-angervo ja vuorivaahtera.

Sopiva torjuntamenetelmä riippuu sekä torjuttavasta lajista että kasvupaikasta ja kasvuston laajuudesta. Kaikissa torjuntatavoissa olennaista on estää kasvien lisääntyminen ja leviäminen uusille alueille. Siemeniä tuottavien lajien torjunta kannattaa siksi ajoittaa ennen siementen kypsymistä. Myös kasvijätteen asianmukainen käsittely on tärkeä osa torjuntaa.

Kitkennässä kasvit poistetaan juurineen käsin tai työkaluilla. Menetelmä soveltuu erityisesti pienialaisille kasvustoille ja yksittäisille esiintymille. Kitkentä on toistettava usein, jos maahan jää juurenpaloja tai uusia taimia nousee siemenistä.

Niitto soveltuu etenkin laajoille kasvustoille, joilla kitkeminen ei ole käytännöllistä. Kasvusto niitetään useita kertoja kasvukauden aikana.

Peittäminen voi olla tehokas menetelmä pienillä ja selkeästi rajatuilla alueilla. Kasvusto peitetään valoa läpäisemättömällä ja tarkoitukseen soveltuvalla materiaalilla. Peitteen on yleensä oltava paikallaan riittävän pitkään, jotta kasvusto ei pääse uusiutumaan.

Laidunnusta voidaan hyödyntää joidenkin vieraskasvien, kuten jättipalsamin ja nuorten lupiinikasvustojen, torjunnassa. Laidunnusta on yleensä jatkettava usean vuoden ajan. Kaikki vieraskasvilajit eivät kuitenkaan sovelu eläinten ravinnoksi, sillä osa niistä

voi olla myrkyllisiä tai muuten haitallisia.

TALKOILLA LISÄÄ TEHOA

Kyläyhteisöt ja yhdistykset ympäri Suomen tekevät tärkeää työtä vieraskasvilajien torjumiseksi. Yhdessä tehty työ vahvistaa yhteenuuluvuuden tunnetta, lisää vuorovaikutusta ja kasvattaa ylpeyttä omasta ympäristöstä.

– Olemme Sotkumassa kokeilleet eri torjuntamenetelmiä ja saaneet hillittyä lupiinikasvustojen leviämistä sekä osin jopa poistettua niitä monilta paikoilta. Näin olemme voineet säilyttää Sotkuman maakunnallisesti arvokkaan kylämaiseman, kyläyhdistyksen puheenjohtaja **Mari Vauhkonen** kertoo.

Vieraskasvien torjunta on hänelle tärkeää, sillä siinä ylläpidetään maaseudun elinvoimaisuutta ja kylätoimintaa sekä vaalitaan kulttuurimaisemaa.

Sotkumassa on estetty lupiinikasvustojen leviämistä katkomalla ja riipimällä kasvien kukintoja ja siemeniä. Osa kasveista on kaivettu juurineen maasta, ja osa niitetty ennen kukintaa.

– Kokeilimme ensimmäistä kertaa lupiinin kuumavesikäsitteilyä. On jännittävää seurata, miten paljon lupiinikasvustot vähenevät käsittelyn seurauksena – ainakin heti käsittelyn jälkeen kasvit ruskistuvat välittömästi, Vauhkonen toteaa.

Maaseudun Sivistysliiton hankkeissa on testattu kuumavesikäsitteilyä vieraslajien torjuntaan usealla paikkakunnalla. ●

Lisäinfoa:
vieraslajit.fi

Joensuun seudun – ja Keski-Karjalan Kestävät kylät -hankkeet

TIESITKÖ ERON?

• **Vieraslaji:** Ihminen on tuonut lajin muualta tarkoituksella tai tahattomasti. Meillä esiintyviä vieraslajeja ovat esimerkiksi minkki, komealupiini, jättipalsami ja rapurutto.

• **Tulokaslaji:** Laji on tullut alueelle ilman ihmisen apua. Suomessa esiintyviä tulokkaita ovat muun muassa villisika, merimetso, neitoperhonen.

Kuumavesikäsitteilyssä vaurioituu kasvin solukko ja vaikutus alkaa heti. Lopullinen torjuntatulos näkyy vähitellen.

Parikkalan Uukuniemellä luonnon monimuotoisuustyö ei ole jäänyt yhden talkoopäivän mittaiseksi tempaukseksi. 🌱 **OUTI MYLLYMÄKI** KUVA **TANJA AIRAKSINEN**

Kaikki sai alkunsa, kun pääkaupunkiseudulla asuva vapaa-ajanasukas **Päivi Piirainen** houkuteltiin mukaan Uukuniemen vapaa-ajan asukkaiden yhdistyksen hallitukseen. Itseen kukkahattutädiksi kutsuva Piirainen ilmoitti heti alkuun ajavansa ennen kaikkea yhtä asiaa: lupiinien torjuntaa.

Aluksi sota lupiineja vastaan herätti kylällä ihmettelyä ja jopa vastarintaa. Miksi noin kauniita kasveja pitäisi poistaa?

– Kävimme aiheesta vilkasta keskustelua myös Facebookin puskaradiossa. Vähitellen tieto vieraslajien haitoista alkoi kuitenkin levi-

tä, ja yhä useampi innostui näyttämään. Mukaan tuli sekä vakituisia asukkaita että mökkiläisiä.

TUUMASTA TOIMEEN

Yhdistys ilmoittautui mukaan LUMOAVA-hankkeeseen, jonka vauhdittamana järjestettiin alkuvuodesta 2025 Uukuniemellä kyläiltoja. Niissä yhteiseksi lumoteoksi valittiin vieraskasvilajien poisto.

Keväällä kylätalolla pidetyssä vieraslaji-illassa asiantuntijana oli Suomen ympäristökeskuksen erikoistutkija **Mikko Savolahti**. Muualla asuvat vapaa-ajan asukkaat pääsivät hyvin mukaan, sil-

SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

(Syke) on valtion tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka tuottaa tietoa ja ratkaisuja ympäristön suojeleluun ja kestäväan kehitykseen. Syke on osatoteuttajana LUMOAVA-hankkeessa.

lä iltaan pystyi osallistumaan myös etänä.

Käytännön toimet alkoivat kesäkuussa järjestetyssä vieraskasvipäivässä, joka kokosi väkeä Uukuniemen, Kummun ja Niukkalan alueilta. Talkoolaiset jalkautuivat Maaseudun Sivistysliiton edustajien **Hanna Arajä-Matilaisen** ja **Tanja Airaksisen** ohjauksella lähialueille torjumaan jättipalsamia ja lupiinia.

Hankkeessa tehtiin kylälle myös vieraskasveista kertovia materiaalipaketteja. Niihin sisältyi myös taulukko, johon asukkaat saattoivat merkitä kesän aikana hoitamaan paikkoja ja alueita. Näin Uukuniemelle alkoi rakentua omaa, kyläläisten näköistä vieraskasvitorjunnan suunnitelmaa.

VAATII PITKÄÄ PINNAA

Piiraisen mukaan ahkeratkaan niitokerrat eivät vielä näy kovin selvästi kylän pääratilla, johon toimenpiteet ovat pääasiassa kohdistuneet.

– Työ vaatii sitkeyttä, mutta periksi emme anna. Ihanasti on ihmiset osallistuneet, viikate on heilunut kiitettävästi.

Asiasta on innostunut myös Kärki-Leaderin Vieraskasvit veks -hanke sekä lisää aktiiveja. Uukuniemen vahvuutena on ollut, että vieraskasvien torjuntatyöhön on saatu mukaan sekä vakituksia asukkaita että vapaa-ajanasukkaita.

Piirainen näkee vieraskasvien torjunnan ennen kaikkea yhteisöllisenä tekona.

– Kun teemme yhdessä vieraskasvien torjuntaa, tutustumme samalla toisiimme. Silloin tulevaisuudessa on helpompaa pyytää apua muissakin tilanteissa, Piirainen pohtii. 🌱

Luonnon monimuotoisuus maaseudun voimavara (LUMOAVA) -hanke

Lainaloukut leikkaavat minkkikantaa Rantasalmella

Rantasalmen saaristossa mökkeilevä nainen soitti huolestuneena riistanhoitoyhdistykseen, kun aiemmin linnunlaulua täynnä olleella alueella oli hiljaista. Epäilykset kohdistuivat alueella liikkuneisiin minkkeihin.

🌱 **OUTI MYLLYMÄKI** KUVA **RIIKKA SARIO**

Rantasalmen riistanhoitoyhdistyksen toiminnanohjaaja **Erkka Sistonen** on tyytyväinen, että LUMOAVA-hankkeesta Suomen ympäristökeskuksen erikoistutkija **Mikko Savolahti** ehdotti erityisesti mökkiläisille suunnatun vieraspetoillan järjestämistä. Rantasalmi on yksi hankkeeseen mukaan lähteneistä kunnista.

– Kunnan ympäristöasiantuntijan **Heidi Käyhkön** kanssa päädyimme siihen, että vieraslajitorjunta olisi hyvä teko. Sovimme, että paikallinen riistanhoitoyhdistys saisi loukut hallintaansa lainaamisen helpottamiseksi, vieraspetoilta järjestänyt LUMOAVA-hankkeen MSL:n kyläkehittäjä **Marikki Väisänen** kertoo.

Yhdistyksessä oli pohdittu jo vuosien ajan, miten vieraspetojen torjuntaa voitaisiin lisätä.

Sistonen esitteli illassa hetitappavan minkkiloukun, joka tarjoaa te-

hokkaan keinon haitallisen vieraslajin torjuntaan. Minkkien pyynnillä suojellaan erityisesti vesilintuja, niiden pesiä ja poikasias.

SAUKKO HOITELI KOTIPIHAN MINKIT

Rantasalmella järjestetty vieraspetoilta oli avoin kaikille, mutta se kiinnosti erityisesti vapaa-ajan asukkaita. LUMOAVA-hankkeen kustantamat kymmenen loukku lähtivät lainaan pääasiassa mökkiläisille. Puolet lainaajista oli naisia.

Eräs illassa loukun lainanneista on Linnansaaren kansallispuiston naapurissa asuva **Tuula Sario**. Heillä minkkiongelma tuli esille jo 1990-luvun loppupuolella, kun lähiluonnosta katosivat linnut. Viimeinen niitti oli, että minkki teki pesän ulkovessaan. Sen jäl-

keen niitä vilisi kaikkialla.

Sario on kokeillut keinulautaloukkuja, ja minkkejä on hävitetty myös ampuamalla. Hetitappavan loukun hän sijoitti rannalle, mutta toistaiseksi se on pysynyt tyhjänä.

– Saimme lähinaapuriksi saukon, joka tappaa tehokkaasti minkkejä. Sen läsnäolo on ratkaisut toistaiseksi ongelman ja linnut ovat palanneet.

Hän lisää, että minkkejä näkyy edelleen kaikkialla vesistössä ja myös läheisessä kansallispuistossa, jossa se uhkaa harvinaisia lajeja.

– Vieraspetojen torjumisessa on tärkeää, että asiasta tiedotetaan riittävästi. Jokainen voi tehdä paljon lähiluontonsa hyväksi.

HETITAPPAVA LOUKKU SOPII KAIKKIEN KÄYTTÖÖN

Sistonen korostaa, että hetitappavan loukun käyttäminen edellyttää jonkin verran perehtymistä erityisesti loukun sijoittamiseen ja syöttämiseen. Minkki on älykäs eläin, joten loukun paikka ja syöttö on valittava huolellisesti.

– Kaikki pystyvät käyttämään loukkuja, kunhan sen toimintaan perehtyy. Saaliiksi saadut minkit on haudattava riittävän syvälle, jotta koirat tai muut eläimet eivät pääse niihin käsiksi. Talvikuukausina minkki voidaan yhteistyössä metsästäjien kanssa hyödyntää myös turkiksena.

Hetitappavan minkkiloukun voi hankkia alle sadalla eurolla. Oman loukun hankkiminen on konkreettinen tapa osallistua luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. 🌱

*Lisäinfo:
vieraspeto.fi*

Niitystä kasvoi asukkaita yhdistävä kokeilu Joensuussa

Joensuun Reijolassa asukkaat ovat olleet mukana niityn synnyssä suunnitelmasta siementen keräämiseen ja kylvöön asti. Samalla syntyi kiinnostava kokeilu: tulevana vuosina nähdään, miten paikallisesti kerätyistä siemenistä perustettu niitty menestyy verrattuna ostettuun niittysiemeneseokseen.

OUTI MYLLYMÄKI KUVA TANJA AIRAKSINEN

Ilmastotyön edelläkävijänä kunnostautunut Joensuun kaupunki haluaa olla aktiivinen myös luonnon monimuotoisuuden edistämässä. Kaupungin ilmastokoordinaattori **Tuuli Hyppänen** kertoo, että yhteistyössä Maaseudun Sivistysliiton ja Suomen ympäristökeskuksen **LUMOAVA**-hankkeen kanssa Reijolassa on toteutettu nyt luonnon monimuotoisuutta tukevia toimia.

Hyppäsen mukaan on tärkeää, että luonnon monimuotoisuutta edistävät ratkaisut näkyvät myös kaupungin tavallisilla viheralueilla. Lumo-kohteeksi valikoitui tällä kertaa Reijolan alue.

– Siellä on suuria nurmialueita, jotka rajautuvat asukkaiden puutarhoihin, hän kertoo.

Kun kohdealue oli selvillä, kerätoitettiin asukkaiden näkemyksiä kyselyllä, johon saatiin kaikkiaan 83 vastausta. Taajama-alueella määrä oli ilahduttavan suuri.

– Runsaista avovastauksista näkyi selvästi, että oman lähialueen luonto ja sen monimuotoisuus kiinnostavat asukkaita, Maaseudun Sivistysliiton kyläkehittäjä **Tanja Airaksinen** toteaa.

TIETOA JA OPPIA LÄHILUONNOSTA

LUMOAVA-hanke järjesti toukuussa 2025 Reijolan lähikirjastolla pop up -päivän, jossa jaettiin tietoa vieraskasveista ja rakennettiin työpajassa minihyönteishotelleja. Kesäkuussa Suomen ympäristökeskuksen erityisasiantuntija **Riku Lumiaro** johdatti asukkaat monimuotoisuuskävelylle tutustumaan alueen lähiluontoon.

Hyppäsen mukaan kävely osoitautui tärkeäksi osaksi prosessia. Se tarjosi konkreettista tietoa alueen mahdollisuuksista ja vahvisti ajatusta niityn perustamisesta.

– Halusimme hyödyntää mahdollisimman paljon paikallisten niittukasvien siemeniä. Siksi järjes-

timme webinaarin, jossa opastettiin siementen keräämiseen, Airaksinen kertoo.

Elokuussa oppi vietiin käytäntöön Reijolan Kukkolan tilalla. ProAgria Itä-Suomen maisema- ja ympäristöasiantuntija **Päivi Jokinen** opasti osallistujia kasvilajien tunnistamisessa ja siementen keräämisessä.

KAHDESTA NIITYSTÄ SYNTYI PIENI KOE

Niittyprojekti sai lisää tekijöitä, kun Joensuun seudun Luonnonystävät lähtivät mukaan toteutukseen. Yhteistyö toi hankkeeseen paitsi lisää käsipareja myös paikallista osaamista ja sitoutumista.

Niityn perustaminen vaati myös kasvualustan muokkamista, sillä monet niittukasvit viihtyvät parhaiten vähäravinteisessa maassa. Reijolassa maaperää köyhdytettiin hiekan avulla. Osa hiekasta saatiin hyötykäyttöön kaupungin hiekkalaatikoista poistettavasta vaihtoehdosta.

Puuryhmä jakaa niittyalueen luontaisesti kahteen osaan. Itse kerättyjä siemeniä riitti toiselle lohkolle, kun taas toiselle kylvettiin ostettua kotimaista niittysiemeneseosta. Näin niitystä muodostui samalla pieni käytännön koealue.

Tulevana vuosina voidaan seurata, miten paikallisista, itse kerätyistä siemenistä perustettu niitty kehittyy verrattuna ostosiemenillä kylvettyyn alueeseen.

– Vielä merkittävää eroa ei ole ollut havaittavissa. Tulevat vuodet näyttävät, miten niityt kehittyvät, sillä niityn perustaminen vie useita vuosia, Hyppänen sanoo.

Itse kerätyistä kasvilajeista ja niiden keruupaikoista koottiin kaupungille myös luettelo.

– Niittyalueelle pystytettiin lisäksi opasteet, jotka kertovat alueesta ja siitä, miksi niitty on perustettu, Airaksinen kertoo.

KÖYHEMMÄSTÄ MAASTA RIKKAAMPI NIITTY OUTI MYLLYMÄKI

Outokummun luonnonystävien niittyprojekti on hyvä esimerkki keskeiselle paikalle perustetusta niitystä, jonka muuttumista nurmikosta monimuotoiseksi niittyalueeksi paikallisten on helppo seurata. Kirjaston, koulukeskuksen ja urheilupaikkojen läheisyydessä sijaitseva alue on päässyt yllättämään myös yhdistyksen puheenjohtajan **Aino Lehvästön**.

– Oli mielenkiintoista huomata, kuinka paljon luonnonkukkia oli piilossa säännöllisesti leikatun nurmikon kätöksissä. Kun annoimme niiden kasvaa, esiin nousi runsaasti kissankelloja, päivänkakkaroita ja suolaheinää.

Outokummun luonnonystävät ovat **LUMOAVA**-hankkeen tuella opetelleet yhdessä, kuinka niitty syntyy käytännössä: maaperää köyhdyttämällä, vieraskasveja poistamalla ja paikallisten niittukasvien siemeniä keräämällä.

– Maaperän köyhdyttämiseksi otimme pintamultaa lapiolla pois, ja laitoimme hiekkaa tilalle, Lehvästö lisää.

Luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksen aktiivit ovat tyytyväisiä siihen, että he saivat jo työn alkuvaiheessa apua Maaseudun Sivistysliiton ja Suomen ympäristökeskuksen hankkeelta. Asiantuntija-avulla on ollut suuri merkitys sopivan niittytyypin ja oikeiden hoitomenetelmien valinnassa.

Outokummun kaltaisella rehevällä kasvupaikalla niityn perustaminen ei tarkoita vain siementen kylvämistä. Lehvästö neuvoo niityn perustamisesta suunnittelevia kiinnittämään huomiota myös vieraskasvien määrään. Niiden hävittäminen

on työlästä ja usein turhauttavan pitkäjänteistä puuhaa.

– Olemme niittäneet talkoilla, poistaneet muun muassa rikkanaantia ja tehneet uusia kylvölaikkuja.

KANNATTAA KERÄTÄ SIEMENIÄ Erityisen paljon iloa Lehvästölle on tuonut siementen kerääminen.

– Tykkään keräilystä, joten tämä puuha sopii minulle hyvin. Olen kerännyt kellokukkien, kuismien, ahdekaunokin ja puna-ailakin siemeniä.

Luonnonkasvien siemenet kerätään kuivalla säällä, kun siemenkodat tai -tähdät ovat ruskettuneet ja siemenet irtuvat helposti. Siementen annetaan kuivua ilmastavasti paperipussissa, minkä jälkeen ne puhdistetaan roskista ja säilytetään kuivassa ja viileässä kylvöön asti.

LUMOAVA-hanke toteutti myös niityn reunaan opastekyltit, joissa kerrataan alueesta, sen hoidosta ja tulevaisuuden suunnitelmista. Outokummun luonnonystävät aikovat jatkaa niityn hoitamista pitkälle tulevaisuuteen.

Toiveena on, että naapuruston päiväkodin ja alakoulun lapset pääsisivät nauttimaan luonnon monimuotoisuudesta ja voisivat osallistua alueen kehittämiseen esimerkiksi istuttamalla sinne sipulikasveja.

– Niittyluonto tarjoaa lapsille hyvää vastapainoa asfalttipihoille, Lehvästö muistuttaa.

LUMOAVA on hyvä luonnolle!

Talkoolaiset kylvivät itsekerättyjä niittukasvien siemeniä Reijolan niitylle.

Kukkiva niitty voi lääkitä maiseman muutosta

Missä ihmiset purkavat ja rikkovat, sinne luonto synnyttää uutta elämää. 🌱 OUTI MYLLYMÄKI KUVA ANNE HOLMA

Maaseudun autioituminen on valitettava ilmiö, mutta sen lievittämiseksi voi hakea apua luonnosta. Esimerkiksi Rääkkylän Rasivaarassa aktiiviset kyläläiset perustivat talkoil-la purettujen rivitalojen tontille luonnon monimuotoisuutta rikastavan niityn.

Rasivaaran nuorisoseuran puheenjohtaja **Tommi Sallinen** kertoo, että merkittävä sysäys tuli Maaseudun Sivistysliiton Keski-Karjalan Kestävät kylät -hankkeen kyläkehittäjä **Anne Holmalta**. Hän auttoi sopivan niittykohteen etsinnässä ja hankki ProAgrian asiantuntija **Päivi Jokisen** apuun jo suunnitteluvaiheessa.

– Kun päädyimme eri vaihtoehtoja kunnan entiselle rivitalotontille, myös kunta suhtautui asiaan myönteisesti, Sallinen sanoo.

Hän kehuu erityisesti Rääkkylän kehityssihteeriä, kehityssihteeri **Raita Joutsensaarta**. Kunnan edustaja oli mukana järjestämässä yhteisiä tilaisuuksia ja osallistui henkilökohtaisesti myös niityn perustamistalkoisiin.

HYVÄ HIEKKAPOHJA NOPEUTTI MUUTOSTA

Keskeisellä paikalla kylällä sijaitseva tyhjiilleen jäänyt tontti oli otollinen niittykohde, sillä siinä oli valmiiksi hiekkapohja. Maaperä oli riittävän köyhää niittysiementen suoralle kylvölle. Monesti tarvitaan maa-aineksen köyhdyttämistä, mikä vie oman aikansa.

Niittyjen perustaminen on pitkäjänteistä puuhaa, yhdessä vuodessa ei tapahdu ihmeitä. Lisäharmia aiheuttavat vieraskasvit – Rasivaarassa erityisesti jättipalsami, joka leviää nopeasti ja valtaa alaa niittykasveilta.

Sallinen on tyytyväinen, että niittyasiat etenevät kylällä myötätuulessa. Hän on katsellut muitakin sopivia kohteita. Esimerkiksi nykyisen niityn naapurissa tyhjiilleen jääneen huoltoaseman piha olisi oikein otollinen uuden niityn paikka, jos sen omistaja innostuisi asiasta.

– Seuraava niitty on tulossa nuorisoseurantalo Rasihoivin pihaan, Sallinen kertoo. 🌱

Nuorisoseuran puheenjohtaja Tommi Sallinen ja kunnan edustaja Raita Joutsensaari kylvivät yhdessä niittyä, konkreettinen esimerkki kunnan ja yhdistyksen välisestä yhteistyöstä.

Niityt kukkimaan!

USEIDEN PUULAJIEN MUISTOPUISTO

Joensuun Tuupovaaran Pilkekylät ovat viime vuosien aikana monimuotoistaneet aktiivisesti kylän metsämaisemaa. Kylälle kasvaa muun muassa monilajinen lehtometsikkö Eimisjärven maamiesseurantalon muistopuistoksi.

Alueelle istutetut tammet, saarnet, tervalepät, vuorijalavat, metsälehmukset sekä pensaskerroksen näsiät, koiranheidet ja pähkinäpensaat lisäävät luonnon monimuotoisuutta. Kohteella on myös hyvä seurata eri puujalajien pensaslajien kasvua.

Lisäämällä lajikirjoa varaudutaan myös muuttuvaan ilmastoon. Mukana istutuksissa ovat saaneet olla Maaseudun Sivistysliiton Joensuun seudun Kestävät kylät- ja LUMOAVA-hanke. 🌱

Eri puulajeilla varaudutaan myös muuttuvaan ilmastoon.

Luonnon monimuotoisuus maaseudun voimavarana (LUMOAVA) -hanke

TUNTEITA HERÄTTÄNYT HAKKU POIKI MONIMUOTOISEN METSÄN

Tohmajärven terveyskeskuksen ympärillä kasvoi pitkään kookas vanha kuusikko. Kun puut ikääntyivät ja ne oli turvallisuuden vuoksi poistettava, tuttu maisema muuttui kerralla. Hakkuu herätti keskustelua. Samalla kunta lupasi, ettei aukko jäisi pysyväksi, vaan alueelle kasvatettaisiin uusi metsä.

Sopiva hetki koitti, kun Tohmajärvi lähti mukaan LUMOAVA – Luonnon monimuotoisuus maaseudun voimavarana -hankkeeseen.

– Kysyntä ja tarjonta kohtasivat tässä aika lailla täydellisesti, Tohmajärven kunnan toimistoinsinööri **Oskari Mähönen** sanoo.

Kunnalla oli paikka, joka oli joka tapauksessa uudistettava. Hankkeella puolestaan oli tarjota tietoa ja asiantuntemusta siihen, miten uusi metsä kannattaisi toteuttaa niin, että se tukisi samalla luonnon monimuotoisuutta.

KUUSIKON TILALLE TULI MONIMUOTOINEN METSIKKÖ

Vanhan kuusikon tilalle ei istutettu uutta kuusikkoa. Terveyskeskuksen läheisyyteen istutettiin metsälehmäksi, tammia ja vuorijalavia. Istutuksia edelsi monimuotoinen metsäpäivä. Luonnonvarakeskuksen erikoistutkija **Katri Himanen** kertoi puulajikirjon merkityksestä ja siitä, miksi metsissä kannattaa suosia monipuolisuutta. Sen jälkeen kuntalaiset tarttuivat toimeen ja taimet pääsivät omille kasvupaikoilleen.

Mähönen kehuu yhteistyön Maaseudun Sivistysliiton ja Suomen ympäristökeskuksen LUMOAVA-hankkeen kanssa sujuneen mainiosti ja mutkattomasti. Tohmajärvi on yksi yhdestatoista hankkeen kunnasta, muut ovat Joensuu, Juuka, Juva, Kotka, Lieksa, Luumäki, Mikkeli, Parikkala, Rantasalmi ja Rääkkylä.

Mähönen mukaan hankeyhteytyön arvo ei rajoitu terveyskeskuk-

Pikkuiset taimet kasvavat luonnon monimuotoisuutta tukeväksi metsiköksi Tohmajärvellä.

sen pihalle istutettuihin taimiin. Pienessä kunnassa henkilöstöä ja resursseja on rajallisesti, eikä kaiken ole mahdollista rakentaa omaa erityisosaamista. Ulkopuolelta saatu tutkimustieto ja käytännön neuvonta lisäävät osaamista myös kunnan metsien ja viheralueiden tulevaa hoitoa varten.

– Hankkeen kautta meille tuli lisää tietoa ja osaamista luonnon monimuotoisuudesta ja siitä, mitä sen hyväksi voidaan käytännössä tehdä.

Konkreettisilla teoilla on merkitystä myös sille, millaisena kunta näyttäytyy ulospäin. Ilmastoasiat ja luonnon monimuotoisuus ovat yhä vahvemmin esillä, ja Mähösen mielestä kasvavalla monimuotoisuusmetsiköllä on kunnalle myös brändiarvoa.

Valmista metsästä ei kuitenkaan tule hetkessä.

– Mielenkiinnolla seuraamme, minkälainen metsäalue siitä vuosien varrella kehittyy. Nythän se on vasta alkutekijöissään. Lopputuloksen näemme vuosien päästä, Mähönen sanoo. 🌱 OUTI MYLLYMÄKI

LUMOAVA -hanke

TANJA AIRAKSINEN

Keski-Karjalan Kestävät kylät -hanke

Muuttohanhi- karkotus vahvistaa yhteisöllisyyttä ja elinvoimaa

Keväisin ja syksyisin Suomen kautta muuttavat valkoposkihanhet aiheuttavat harmaita hiuksia erityisesti Itä-Suomen viljelijöille. Kun nälkäiset parvet laskeutuvat herkuttelemaan pelloille, tarvitaan paikallisten yhteisvoimaa ja satoja talkootunteja. 🐦 **OUTI MYLLYMÄKI** KUVA **HANNA ARAJA-MATILAINEN**

Lamminniemen Erän aktiivi **Heikki Piironen** osallistuu Liperissä hanhipaimennukseen, jossa lintuja ohjataan laser-karkottimien avulla niille varatuille ruokintapelloille.

– Teemme vuoroja pareittain: toinen ajaa autoa ja toinen kävelee pellonreunaa hanhia karkottaen. Tämä on meille vähän erilaista virkistystoimintaa. Voimme

näin auttaa viljelijöitä, jotka puolestaan vuokraavat meille metsästysalueita.

Liperissä hanhipeltohankkeen toinen toimija on Tutjunniemen Erä, jolla on käytössään myös drooni. Metsästysseurat paimentavat hanhia vuoroviikoin.

Aamukolmesta iltayhteentoista pyöriviin vuoroihin tarvitaan kymmeniä aktiiveja. Myös autojen

polttoainetta kuluu runsaasti 55 kilometrin karkotuslenkillä. Hanketuella pystytään kattamaan paimennustoiminnasta aiheutuvia polttoainekuluja.

SOPII ERI YHTEISÖILLE

Hanhiongelman parissa ahkeroidaan ensimmäistä kertaa myös Juuan Tuopanjoki-Seurassa. Puheenjohtaja **Onni Törrönen** ker-

too, että talkoisiin tottuneet kylä-aktiivit lähtivät mielellään hanhipaimeniksi.

– Meille on tärkeää, että viljelijät saisivat rauhassa kasvattaa rehua. Tämä on meille luontaista toimintaa ja uusi tapa tehdä hyvää talloilla.

Paikalliset hanhi- suosimat pellot sijaitsivat sopivasti kylätalon ympärillä. Vuoroon tuleva voi käydä hakemassa kätevästi sieltä laser-karkottimen. Viiden tunnin jaksoissa työskentelevät hanhipaimenet ajavat noin 40 kilometrin lenkkiä.

– Siellä ne hanhet olivat odottamassa, kun aamuneljältä lähdin kierrokselle. Hämärässä laserkarkotin kantaa kauas, mutta kirkkaassa päivänvalossa hanhet lähtevät lentoon vasta, kun olen tosi lähellä, Törrönen kertoo.

MILJOONIEN EUROJEN VAHINGOT

Valkoposkihanhi- aiheuttamat miljoonien eurojen satovahingot kohdistuvat suurelta osin Itä-Suomeen. Maaseudun Sivistysliitto on

tehnyt pitkään hanketyötä ongelman ennaltaehkäisemiseksi. Vuosina 2026–2028 toimintaa kehitetään edelleen Pohjois-Karjalan alueella sekä uusilla hanhivahinkoalueilla Pohjois- ja Etelä-Savossa.

Hanna Aரா- Matilaisen vetämissä *Itä-Suomen hanhipeltohanke*ssa koordinoidaan toimintaa ja autetaan paikallisia toimijoita hakeamaan elinvoimakeskukselta rahoitusta.

– Tämä on biologille mieluisa hanke. Voin yhdistää työssäni luonnonsuojelun ja paikallisen elinvoiman vahvistamisen. Teen itsekin muutamia vahtivuoroja pelloilla ja näin pysyn hyvin selvillä siitä, mikä on todellinen tilanne kentällä.

Hanhipeltohankkeen toimia – kokemusten siirtoa ja kartoitustyötä – on laajennettu Pohjois-Savoon. Siellä hankkeessa on mukana operoimassa tiedottamista MTK Pohjois-Savo. Toiminnanjohtaja **Jari Kauhanen** pitää yhteistyötä merkittävänä viljelijöiden suuren vitsauksen helpottamisessa.

– Pohjois-Karjalan kokemukset ovat antaneet hyviä eväitä toimintamallin rakentamiseen Pohjois-Savossa, jossa ongelma on uusi. Ensimmäisenä on tehty viljelijähaastatteluja ja kartoitettu sopivia hanhipeltoja.

Hän toteaa, että MSL:n panos ja Hanna Aரா- Matilaisen vahva kokemus hanhipeltoasioissa ovat olleet merkittäviä.

– Emme olisi pystyneet lähtemään täällä yksin näin vahvasti liikkeelle, Kauhanen toteaa.

Tilanne helpottunee jonkin verran valkoposkihanhi- suoja- metsästyksen myötä. Aரா- Matilainen arvioi, että myös jatkossa tarvitaan vapaaehtoisia hanhipaimenia ja paikallista yhteistyötä viljelijöiden, hanhipaimien ja alueen metsästysseurojen välillä.

– Hanhipelloilla ja paikallisella yhteistyöllä tulee olemaan myös jatkossa tärkeä rooli. Suurin huolenaihe on rahoituksen riittävyys toiminnan ylläpitämiseksi. ●

Itä-Suomen Hanhipelto -hanke

Ranta-alueiden monikäyttösuunnittelua helpottava opas kannustaa yhteistyöhön

Monikäyttösuunnitelman tavoitteena on sovittaa yhteen erilaiset tarpeet ja arvot. TEKSTI JA KUVAT OUTI MYLLYMÄKI

Rantojen monikäyttösuunnitelma on yhteisöjen oma työkalu, joka antaa suunnan ja vauhdittaa kehittämistyötä. Maaseudun Sivistysliitto tuottaa helpotajuisen oppaan yhteisökehittäjille.

Kouvolan Saarento-Jokelassa paikalliset asukkaat ja vapaa-ajan asukkaat osallistuivat *Kehittyvät ja monimuotoiset järvenrannat* -hankkeen rantojen monikäyttösuunnitelman pilotointiin. Kahdessa osallistavan suunnittelun kyläillassa tarkasteltiin järvenranta-alueita luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön, maiseman, turvallisuuden ja käytännön hyötyjen näkökulmista.

Kyläillat vetänyt Maaseudun Sivistysliiton koulutussuunnittelija **Kaisa Kervinen** muistuttaa, ettei monikäyttösuunnittelussa etsitä yhtä oikeaa ratkaisua.

– Ranta-alueiden kestävä käyttö vaatii suunnitelmallisuutta, yhteistyötä ja pitkäjänteisyyttä. Monikäyttösuunnitelma toimii kompassina – se on yhteisöjen oma työkalu, ei ulkopuolelta tuleva määräys.

PAIKALLINEN NÄKEMYS ANTAA SUUNNAN

Pilotoinnissa korostui paikallistiedon merkitys. Asukkaat tuntevat rantojensa historian, nykytilan, käyttöpaineet ja mahdollisuudet tavalla, jota ei kartoilta näe. Esimerkiksi sen, että Käyrälammella sijaitsevalta leirintäalueelta tulee roskaa lähiympäristöön. Tai että haitallinen lupiini on levinnyt rannoille.

Saarento-Jokelan kyläyhdistyksen puheenjohtaja **Anu Ruuth** oli tyytyväinen kyläiltojen antiin.

– Meitä oli ilahduttavan paljon ja kaikilla tuntui olevan samankaltaisia ajatuksia kehittämisestä. Asiat jäsenyivät ja selkeytyivät.

LUONTOARVOT TÄRKEITÄ

Kehittämislaitoihin osallistui myös Luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piirin toiminnanjohtaja **Riku Rinnekangas**. Hänestä oli ilahduttavaa, miten vahvasti Saarento-Jokelan asukkaiden kehittämissuunnitelmat nojaavat olemassa olevan luonnon säilyttämiseen.

– Asukkaat ovat ylpeitä kotikulttuurinsa luonnosta. Se on hyvä lähtökohta kehittämiselle.

Rinnekankaan mukaan on tärkeää tunnistaa esimerkiksi maanomistuksen, kaavoituksen, vesien tilatavoitteiden, lajisuojelun ja vieraslajien ohjausvaikutus. Siksi suunnittelussa kannattaa olla vuoropuhelussa viranhaltijoiden ja asiantuntijoiden kanssa, jotta kehittämistyöhön vaikuttavat reunaehdot huomioidaan alusta lähtien.

– Laki tarjoaa myös keinot varmistaa alueen luonnon säilyminen. Suojelualueen perustaminen selkeyttäisi maankäyttöä Käyräjoen alueella. Näin esimerkiksi polkujen parantamiseen laitettut satsaukset saadaan hyödynnettyä täysimääräisesti, kun luonto pysyy ja paranee.

OPAS KAIKKIEN KÄYTTÖÖN

MSL:n koulutussuunnittelijat **Kaisa Kervinen** ja **Suvi Kaljunen** koaavat pilotoinnin kokemuksista

oppaan, joka on kaikkien yhteisötoimijoiden vapaasti hyödynnettävissä.

– Parhaat ratkaisut syntyvät siellä, missä arjen kokemus ja asiantuntijatieto kohtaavat. Kun rantoja suunnitellaan yhdessä, vahvistuvat samalla sekä luonnon monimuotoisuus että yhteisöjen oma toimijuus, Kaljunen kertoo.

Monikäyttösuunnittelun avulla voidaan tunnistaa luonnon kannalta arvokkaat alueet, virkistyskäyttöle tärkeät rannat sekä kohteet, joissa tarvitaan kunnostustoimia rehevöitymisen tai umpeenkasvun hillitsemiseksi. Samalla etsitään ratkaisuja, jotka hyödyttävät sekä luontoa että alueen käyttäjiä.

Monilla järvillä keskeinen kysymys on järviruoko. Ruovikot tarjoavat suojaa linnuille ja muille eläimille, mutta liiallisesti levitetään ne voivat kaventaa avovesialueita, heikentää maisemaa ja vaikeuttaa virkistyskäyttöä. Monikäyttösuunnittelussa arvioidaan tapauskohtaisesti, missä ruovikoita kannattaa säilyttää, missä niitä voidaan hoitaa ja miten niitettyä ruokoa voitaisiin hyödyntää.

Kyläaktiivi **Arto Tilli** kertoo yhteisten suunnitteluiltojen tuoneen selkeyttä myös tulevien kehittämishankkeiden valmisteluun.

– Oli hienoa huomata, kuinka yllättävän yksimielisiä kaikki olivat siitä, että tämä Käyräjoen arvokas luontoalue on säilytettävä asukkaiden virkistyskehtaan ja sitä pitäisi myös suojella, hän tiivistää.

Rannat kuntoon!

Kehittyvät ja monimuotoiset järvenrannat -hanke

KYMENLAAKSON KYLÄT RY

- Vahvistaa kylien elinvoimaa, yhteisöllisyyttä ja kestävä kehitystä eri puolilla maakuntaa.
- Yhdistys tukee kylätoimijoita neuvonnalla, koulutuksilla, viestinnällä ja kehittämissankkeilla.
- Ympäristötyössä korostuvat kylien omat voimavarat ja käytännön teot, kuten esimerkiksi lähiluonnon hoito, kyläturvallisuus sekä kestävien toimintapojen edistäminen. Samalla syntyy yhdessä tekemistä ja uusia tapoja huolehtia omasta asuin- ympäristöstä.
- Kuuluu valtakunnalliseen Suomen Kylät ry verkostoon.
- Kymenlaakson Kylät on järvenrantoja kehittävän hankkeen osatoteuttaja.

Kaisa Kervinen korostaa, että ranta-alueiden kestävä käyttö vaatii pitkäjänteistä suunnittelmallisuutta ja yhteistyötä.

Saarento-Jokelan kyläyhdistyksessä on hyvä kehittämisen vire päällä

MITÄ HYÖTYÄ ON RANTOJEN MONIKÄYTTÖSUUNNITELMASTA?

Ympäristölle

- elinympäristöjen suojele ja kunnostaminen
- lajiston ja luonnon monimuotoisuuden huomioiminen
- vesistöjen tilan parantaminen

Alueen käyttäjille

- viihtyisämmät ja saavutettavammät rannat
- paremmat virkistyskäyttömahdollisuudet
- mahdollisuus tuoda esiin omaa paikallistietoa ja näkemyksiä

Kylien elinvoimalle

- resurssien tehokas käyttö kohdentaminen
- uusia mahdollisuuksia luonnonhoitotöihin ja järviruokoon hyödyntämiseen
- valmiita aineistoja hankkeiden ja rahoitushakemusten tueksi

4

ARKINUUKAILU

Arkinuukailu on arjen viisautta

Arkinuukailu on kuluttajan valtaa ja vastuuta: mitä oikeasti tarvitsen, voisinko lainata tai ostaa käytettynä ja mikä on minulle tärkeää? **MERJA KARJALAINEN** KUVA **HELI KALLIO-KAUPPINEN**

Pieniä tekoja, suuria vaikutuksia. Arkinuukailu ei ole vain säästämistä, se on myös tapa katsoa arkea toisin. Se on kekseliäisyyttä, ennakointia ja kykyä löytää hyvinvointia ilman jatkuvaa kuluttamista.

Maaseudun Sivistysliitto toi arkinuukailun näkyväksi vuonna 2023. Sen jälkeen on järjestetty arkinuukailuviikkoja, tapahtumia ja kyselyitä, joihin ihmiset ovat jakaneet omia oivalluksiaan.

Arkinuukailuviikon kyselyt kertovat ilmiön kasvusta ja suosituimmat arkinuukailun teemat kertovat paljon siitä, missä nyt mennään. Tämän vuoden kyselyssä esiin nousivat muun muassa sähkön ja veden kulutuksen seuranta, turhien sähkölaitteiden kariseminen, vaatteiden kierrätys ja uusiokäyttö, hävikkiruoan hyödyntäminen, käytettynä ostaminen sekä kävely, pyöräily ja joukkoliikenne.

Moni arkinuukailun oivallus liittyy ennakointiin. Kun ostoksia ja ruokia suunnittelee etukäteen, säästyy rahaa, aikaa ja hermoja.

Kaikkea ei kuitenkaan kannata mitata euroissa. Terveystä, turvallisuudesta, laadusta tai ihmissuhteista ei kannata nuukailla.

ARKINUUKAILU ON MYÖS VARAUTUMISTA

Omien taitojen kehittäminen, korjaaminen, kierrättäminen, lainaaminen ja yhdessä tekeminen vahvistavat tunnetta siitä, että elämä on omissa käsissä. Samalla ne voivat vähentää riippuvuutta kuluttamisesta ja helpottaa taloudellista painetta.

Arkinuukailu onkin enemmän kuin lista säästövinkkejä. Se on kuluttajan valtaa ja vastuuta: mitä oikeasti tarvitsen, voisinko lainata tai ostaa käytettynä ja mikä on minulle tärkeää?

Arkinuukailu ei vaadi täydellisyyttä. Se on pieniä valintoja, oivalluksia ja tekoja, jotka yhdessä muuttavat suuntaa.

Se on arjen viisautta.

msl.fi/arkinuukailu

Ei mikä tahhaansa koski, vuan Sorsakoski

Vuoden 2026 Arkinuukaileva kylä Sorsakoski on talkootalouden mestari.

 MERJA KARJALAINEN KUVA **LAURA IIVANAINEN**

Sorsakoski on tarkan euron kylä. Asioita tehdään yhdessä ja talkoovoimin. Samalla uusia asukkaita ja toimijoita houkutellaan mukaan toimintaan.

Sorsakoskella kaikki lasketaan karjalanpiirakoissa. Esimerkiksi kylätalon 440 euron sähkölaskuun mietitään, montako piirakkaa pitää valmistaa ja myydä, jotta lasku saadaan maksettua.

Sama laskutapa toimii tapahtumien bajamajoihin, ylimääräisiin tilavuokriin ja moniin muihin menoihin. Arkinuukailu Sorsakoskella onkin konkreettista, kekseliästä ja hyväntuulista.

Kylätalon tiloja hyödynnetään monipuolisesti. Yläkerran asuntoja vuokrataan ja kylätalolla järjestetään ruokapäiviä, rompetoreja ja kyläkarnevaaleja. Karjalanpiirakoita ja muita tuotteita myydään ennakkotilauksesta.

Ruokahävikkiä vähennetään, satokauden marjoja hyödynnetään, tavaroita kierrätetään, kompostoidaan ja käytetään mahdollisimman pitkään. Kylätalo lämpiää maalämmöllä ja ilmalämpöpumpuilla. Ympäristöstä pidetään huolta muun muassa vieraslajien torjuntatalkoilla.

Arkinuukailu näkyy myös yhdessä tekemisessä ja yhteisten resursien jakamisena. Tapahtumiin ja työmatkoille kuljetaan kimpapakyydeillä. Talkootyöllä hankitaan arpajaispalkintoja, ja kylällä järjestetään perinteisiä tapahtumia, maksutonta toimintaa eri ikäpolville sekä ideatyöpajoja, joissa kyläläiset pääsevät itse suunnittelemaan toimintaa.

– Meillä arkinuukailu ei tarkoita pihistämistä, vaan viisasta tekemistä. Kun osataan tehdä itse,

Sorsakosken kylätalolla karjalanpiirakkatalkoissa yhdistyksen hallituksen sihteeriksi Auli Mikkonen (vas.), puheenjohtaja Erkki Munter ja keittiön konkari Anja Liukkonen ja Orvokki Suhonen.

Paljon onnea Sorsakoski!

korjata vanhaa, kierrättää, jakaa, talkoilla ja keksiä uusia ratkaisuja, säästyy rahaa. Ja samalla syntyy jotain vielä arvokkaampaa: yhteisöllisyyttä, toimintaa ja uskoa siihen, että yhdessä pystymme paljon, **Laura Iivanainen**, Sorsakosken kyläyhdistyksen hallituksen jäsen kertoo.

Sorsakoski on noin 690 asukkaan teollisuustajama Leppävirralla Pohjois-Savossa. Kylällä on pitkä teollinen historia muun muassa sahaustoiminnassa ja aterimien ja teräskattiloiden valmistuksessa.

Vuoden Arkinuukaileva kylä valitaan vuosittain yhteistyössä Maaseudun Sivistysliiton, Kestävän kehityksen viikon ja Suomen Kylät ry:n kesken.

Suutarin työpöydällä harva asia on oikeasti rikki

Ihmiset kysyvät minulta usein, kannattaako vanhoja kenkiä enää korjata. Yleensä vastaan, että katsotaan ensin mitä kengät kertovat. Harva asia on niin rikki, ettei sitä voisi vielä korjata.

 KYLÄSUUTARI HANNA RAUTIO KUVA OLOHUONETUOTANTO / JOHANNES MYLLYMÄKI

Usein ongelma ei ole itse tuotteessa vaan siinä hetkessä, kun se alkaa näyttää väsähtäneeltä. Kun vetoketju ei sulkeudu kunnolla, tarranauha ei pidä, sauma aukeaa tai pinta on menettänyt sävynsä, se tulkitaan helposti merkiksi siitä, että on aika ostaa uusi.

Harvoin työpöydälleni päätyy tuotteita, jotka joutaisivat roskiin. Usein pieni ommel, uusi ketju tai huolto riittää - ja matka jatkuu! Moni asiakas yllättyy siitä, miten vähällä selvitään.

Siksi kestävä kuluttaminen ei minusta ole vain vastuullisempia valintoja kaupan hyllyillä, vaan tapa katsoa tavaroita, jotka meillä jo on. Onko tämä kertakäyttöinen vai korjattava, joutaako se jo roskiin vai onko se vielä käyttökelpoinen? Se on kykyä antaa niille toinen, kolmas ja joskus jopa neljäs mahdollisuus.

Ennen ostopäätöstä pysähdyn miettimään, tarvitsenko tätä oikeasti, tuleeko sitä käytettyä, voisi sen löytää käytettynä tai lainata? Ja mitä tapahtuu, kun se rikkoutuu; olenko valmis korjaamaan sen vai päätyykö se automaattisesti roskiin?

Suutarin työpöydällä tämä näkyy joka päivä. Siinä missä joku näkee roskiin menevän tuotteen, minä näen usein yhden ompeleen, liimauksen tai osan, jolla tuotteen saadaan vielä käyttökelpoinen.

Joskus rakennetta tai käyttötapaa muuttamalla tuotteille voidaan myös saada lisää käyttöikä. Esimerkiksi liian ahtaista varsisappaista voidaan muokata

Kyläsuutari Hanna Rautio kannustaa katsomaan vanhaa tuotetta korjaavasta näkövinkelistä.

matalampia malleja tai lisätä vetoketju jälkikäteen helpottamaan jalkaan pukemista. Ihan aina korjaaminen ei välttämättä enää kannata, mutta silti monissa tuotteissa on vielä paljon sellaisia osia, joita voidaan hyödyntää uudelleen.

Milloin sinä päätät, onko tuotteesi matka todella ohi vai voisiko sille vielä antaa uuden mahdollisuuden? •

LELUJEN KIELTÄMINEN LAPSELTA VAATII JATKUVAA TYÖTÄ

Aiheesta valittaminen tuntuu näinä aikoina irvokkaalta, mutta jos ihan vähäsen. Epäilen nimittäin, että on muitakin vanhempia, joilla on sama ongelma: Kaikkea on liikaa.

Väitän muistavani 1990-luvun lapsuudessa kaikki saamani lelut. Oli Kamu-nalle, ihana pehmo, jota kannoin aina mukani. Kerran, kun vietimme äidin kanssa kahdenkeskistä päivää (suuri harvinaisuus nelilapsisessa perheessä!), hän osti minulle Turun CityMarketista Tiku ja Taku -hiirifuguurin. Voi miten upea se olikaan!

Nykyään kolmen lapsen vanhempana joudun hillitsemään jatkuvasti tarvaravirtaa, joka vyöryy kodin ovesta sisään. Käyn jatkuvasti läpi pehmoleluja, Lego-ukkeleita, puuhavikkoja, palapelin irtopalasia, epämääräistä robotti-elektroniikkaa. Sortteeraan, mitkä hylätyistä leluista viedään kierrätyskeskukseen, mitkä suoraan jätteeksi.

Esineet ovat niin halpoja, että ne ovat menettäneet merkityksen. Temusta, kirpiksiltä, ihan tavallisistakin kaupoista saa nykyään niin pienillä summilla tavaraa, niin lapsille kuin aikuisillekin, että raha ei ole enää este uuden hankkimiselle.

Irvokasta tämä valitus on siksi, että totta kai on mukavampaa olla varakkaampi kuin omat opiskelijavanhempani olivat aikoinaan. Kuulun tukevasti keskiluokkaan, jossa tilpehöörin kohdalla ei tarvitse sanoa lapsille, ettei siihen ole varaa. Tällä hetkellä Lastensuojelun Keskusliiton (2025) mukaan useampi kuin joka kymmenes lapsi elää pienituloisessa perheessä. Mutta veikkaan, että juuri tällainen pieni krääsä on sellaista, johon Suomessa miltei kenellä tahansa on varaa. Ne ovat sitten niitä isompia ja laadukkaampia hankintoja, joiden kohdalla laskeskellaan euroja.

Niukkuus täytyy luoda lapsille keinotekoisesti – se ei tule rahan määrällä pakolla. Silloin kun minulla on tarmoa, keskustelen lasten kanssa siitä, miten ihan jokaisen esineen raaka-aine on riivitty luonnosta. Myös sen uimahallin kahden euron kolikolla toimivan krääsä-automaatin lelut (vihaan niitä sormuksia ja superpalloja tuhannen auringon voimalla!). Mutta silloin kun olen väsynyt ja haluan vain selvitä, myönnyn lapsen mankumiseen. Niinpä hän saa pikaruokaterian kylkeen tungetun muoviroskan, joka kirjaimellisesti heitetään pian sekajätteeseen.

Ja sitten koen taas epäonnistuneeni kasvattajana. Olen jälleen kerran näyttänyt mallia lapsukaiselle, että juu, mankumalla saa ja viis luonnosta.

Tästä syystä jokainen poliitikon tai yrityksen kädenojennus, joka edes hie- man hillitsee kotiini saapuvaa krääsärallia, on erittäin tervetullut.

Kun Hesburger luopui lastenaterian oheiskrääsästä, hurras. Kun EU laittoi Temulle ja muille Kiinasta tilattaville tavaraerille kolmen euron tullimaksun, tulini onnelliseksi.

Mitä enemmän tämän rojun määrää suitsitaan laeilla, maksuilla tai muilla päätöksillä, sitä helpommaksi vanhemmuuteni muuttuu. •

JULIA THURÉN on rahaan ja kestävään kuluttamiseen paneutunut tietokirjailija ja vaikuttaja.

5

YHTEISTÄ ELOA

Yhdessä tehty
hyönteishotelli
opetti Vesangalla
päiväkoti-ikäisille
luonnon moni-
muotoisuudesta.

Kestävä arki rakentuu yhdessä pienistä teoista

Sosiaalinen kestävyys rakentuu, kun ihmiset kokevat kuuluvansa yhteisöön ja voivansa vaikuttaa omaan ympäristöönsä. Se auttaa pitämään ihmiset mukana muutoksissa ja vahvistaa kykyä rakentaa vastuullista tulevaisuutta yhdessä. 🐾 NORA PUROJÄRVI KUVAT KESKI-SUOMEN KESTÄVÄT KYLÄT

Keski-Suomen Kestävät kylät -hanke

Keski-Suomen Kestävät kylät -hanke on tuonut yhteen eri-ikäisiä ja erilaisista taustoista tulevia ihmisiä sekä vahvistanut lasten ja nuorten osallisuutta. Hankkeen aikana on järjestetty monenlaisia kohtaamisia, joissa luonto, yhteisöllisyys ja käytännön tekeminen ovat kulkeneet rinnakkain.

Yhteinen tekeminen voi lähteä pienestä: tapahtumasta, talkoista, yhteisestä suunnittelusta tai uuden toiminnan kokeilemisestä. Olennaista on, että mahdollisimman moni voi kokea olevansa tervetullut mukaan. Samalla syntyy kohtaamisia, uusia verkostoja ja luottamusta ihmisten välille.

”Jämsän Hallissa Empiris ry:n tiloissa ikäihmiset pysähtyivät luontomaisioiden äärelle lempeässä, ohjatussa kehollisen liikkeen tuokiassa. Luonto herätti muistoja, tunteita, keskusteluja ja osoitti, miten vahvasti ympäristö liittyy ihmisen hyvinvointiin eri elämänvaiheissa.”

Tavoitteena ei ole rakentaa valmiita malleja, vaan auttaa yhteisöä tunnistamaan omat vahvuutensa, kokoamaan ihmisiä yhteen ja löytämään uusia tapoja osallistua.

”Joutsan vastaanottokeskuksessa istutettiin porukalla hyötykasveja itse koristeltuihin ruukkuihin. Yhteinen tekeminen loi luontevan tavan kohdata toisia yli kielirajojen.”

Kun yhteisössä on tilaa osallistua, vaikuttaa ja kuulua joukkoon, syntyy myös vahvempi pohja kaikelle muulle kestäväle kehitykselle. Tämän pohjan rakentaminen kannattaa aloittaa mahdollisimman varhain.

”Jyväskylän Vesangan päiväkotikoulussa lapset rakensivat hyönteishotellin. Nikkarointi teki luonnon monimuotoisuudesta konkreettista: pienilläkin teoilla voi olla suuri merkitys hyönteisille, kasveille ja koko lähiympäristölle.” 🐾

Joutsan vastaanottokeskuksen kukkuruukut kertovat yhteistyöstä yli kielirajojen.

LASTEN LUONTOPILHAKYLIT AVAAVAT UUSIA NÄKÖKULMIA
Muuramen Kinkomaassa pidetty päivän työpaja osoitti, että luonnon monimuotoisuutta voidaan vahvistaa helposti yhdessä tehden. Pienikin piha voi olla tärkeä pala elävää luontoa.

Lapset innostuivat askartelemaan omia luontopihakylttejä, jotka kannustavat katsomaan pihaa uudella tavalla: kaikkea ei tarvitse leikata, siistiä tai raivata pois. Kylteistä tuli kotipihoille pieniä, näkyviä muistutuksia siitä, että myös tavallinen piha voi osaltaan tukea monimuotoista luontoa. 🐾

Muuramessa lasten tekemät luontopihakyltit kannustavat katsomaan pihaa uudella tavalla.

Kulttuuri tuo kuntaan asukkaita, euroja, hyvinvointia ja turvallisuutta

Kunnan lumovoima
syntyy kulttuurista ja
luonnosta itssämme
ja ympärillämme.

Maaseutumaisilla, harvaan
asutuilla alueilla kulttuu-
ri- ja luovat alat sitoutuvat
vahvasti elinympäristöön, kulttuu-
riperintöön, ympäröivään luon-
toon – ja jokaisen omaan koke-
musmaailmaan. Me Maaseudun
Sivistysliitossa olemme mukana
tukemalla tulevaisuuden kansa-
laistaitoja ja itse tehtyä elämää,
yhdessä jäsenjärjestöjemme ja
monenlaisten kumppaneidemme
kanssa, eri puolilla Suomea.

Kulttuuri luo hyvää mainetta
kunnalle ja kylälle. Jokaisen kun-
nan ja kylän omaleimainen kult-
tuuri tapahtumineen ja kohteineen
tekee niistä kiehtovia ja vahvistaa
näiden yksilöllistä identiteettiä.

Kulttuuripalveluihin panostami-
nen rakentaa kuntaan kutsuvan il-
mapiirin ja vetää puoleensa myös
monenlaisia asukkaita. Työpaikat
eivät yksin imuroi uusia asukkaita,
jos tarjolla on vain työntekoa
ja tylsyyttä. Kunnan lumovoima
syntyy kulttuurista ja luonnosta
itssämme ja ympärillämme.

VAIKUTTAVAT SANGINKONNUN TAIDERASTIT

Oulun kulttuuri-ilmastoon muutos
huipentui vuonna 2026, kun se yh-
dessä 40 muun pohjoisen kunnan
kanssa sai mahdollisuuden toimia
Euroopan kulttuuripääkaupunki-
na. Vuoden teema kulttuuri-ilmas-
tonmuutos korosti taiteen ja kult-
tuurin merkitystä yhteiskunnan

uudistumisessa sekä kestävän
tulevaisuuden rakentamisessa.

Me olimme juhlien toteutukses-
sa myös mukana omalla kulttuuri-
tuotannollamme, yhteistyössä pai-
kallisen kyläyhdistyksen sekä laa-
jan kumppanuusverkoston kanssa.
Suunnittelimme ja tuotimme Oulun
maaseutualueelle Sanginkonnun
taiderasteja, kohteita, joiden
kokemuksessa yhdistyvät taide,
luonto ja ulkona liikkuminen koko
perheen voimin.

Taiderastien toteuttajien joukko
kasvoi vaikuttaviin mittoihin. Mu-
kana oli talkooväkeä, työpajalai-
sia, asiantuntijoita, yhteisöjä ja
rahoittajia. MSL:n virallisina kump-
paneina ovat paikallinen kylä-
yhdistys sekä toiminnan kuluessa
perustettu Sanginkontu ry. Ne
jatkavat teosten huolenpitoa
tulevaisuudessa sekä ylläpitävät
monenlaista toimintaa taideras-
tien ympärillä asukkaille ja
matkailijoille.

PAIKAN HENKEÄ JA TALKOOVOIMAA

Taideteosten tekijät haettiin
julkisella haulla. Mukaan saatiin
kiinnostava joukko sekä nimekkäi-
tä että tuoreita kasvoja.

Sanginkonnun taiderasteille val-
mistuneissa teoksissa sekä näiden
lähiympäristön muokkaamisessa
lähtökohtana oli paikan henki,
alueen kulttuuriperintö sekä luon-
non erityispiirteet. Kylien asukkail-
ta saatiin koottua muistoja ja tari-
noita taiteilijoiden käyttöön useis-
sa kyläiltoissa koko prosessin
aikana. Kyläläiset antoivat myös
runsaasti talkooväkeä teosten
ja turvallisten reittirakenteiden
valmistamiseen.

Moni taiteilijoista hyödynsi
läheltä löytyneitä uusiutuvia
luonnonmateriaaleja tai kierrätys-
materiaaleja. Teokset suunnitel-
tiin kestäväksi aikaa ja vaihtelevia
vuodenaikojen sekä olemaan tur-
vallisia, saavutettavia ja helposti
huollettavia.

Parhaita onnistumisia taidetii-
millemme on se, kun projektissa tai
hankkeessa syntyy paikkakunnal-
le pysyviä toimintamuotoja ja yli-
sukupolvista yhteistyötä erilaisten
asukkaiden ja toimijoiden kesken.
Tärkeitä ovat myös uudet kumppa-
nuudet ja taiteilijakontaktit.

Kun myös rahoittajissa ja kunnis-
sa on vahvistunut luottamus kult-
tuuri- ja taidetoiminnan mahdolli-
suuksiin elinvoiman ja turvallisuus-
den ylläpitämisessä, on aika juoda
kunnan kakkukahvit! ☘
Lue lisää sanginkontu.fi

HELKA KETONEN

Kulttuuri- ja taideasiantuntija, FM
MSL:n kulttuurijohtaja 2013–2026

ELINIKÄISEN OPPIMISEN JA MAASEUDUN ASIALLA

Maaseudun Sivistysliitto on vapaan sivistystyön oppilaitos ja
yksi valtakunnallisista opintokeskuksista. Työmme ytimessä
ovat elinikäinen oppiminen, aktiivinen kansalaisyhteiskunta
ja elinvoimainen maaseutu.

Maaseudun Sivistysliitto
toimii eri puolilla Suo-
mea siellä, missä ihmiset,
yhteisöt ja paikalliset ideat koh-
taavat. Vuosittain toimintaamme
osallistuu tuhansia ihmisiä. Jär-
jestämme koulutuksia ja tapah-
tumuksia, toteutamme hankkeita ja
tuemme yhdistysten omaa opin-
totoimintaa.

Tartumme paikallisesti tärkei-
siin kysymyksiin ja rakennamme
vuoropuhelua erilaisten ihmis-
ten välille.

Kutsumme ihmisiä yhteen esi-
merkiksi ympäristötekojen, kult-
tuurin, taiteen ja luovien mene-
telmien äärelle. Samalla syntyy
uutta osaamista, osallisuutta ja
yhteisöllisyyttä – asioita, joilla on
suuri merkitys niin yksittäiselle
ihmiselle kuin koko maaseudun
elinvoimalle.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN SERTIFIKAATTI

Kestävä kehitys on olennainen
osa Maaseudun Sivistysliiton toi-
mintaa. Tästä kertoo myös vuon-
na 2024 myönnetty kestävän ke-
hityksen sertifikaatti.

OKKA-säätiön suunnittelu-
päällikkö **Erkka Laininen** kiteytti
sertifioinnin yhteydessä hyvin
sen, mistä työssämme on kyse:
Maaseudun Sivistysliiton toimin-
ta nostaa maaseudun perinnös-
tä kumpuavan viisauden – yhteis-
öllisyyden sekä ihmisen ja luon-
non välisen kumppanuuden – ai-
kamme kestävyysasteiden rat-
kaisun voimavaraksi.

Ajatus näkyy käytännössä mo-
nella tavalla. Maaseudulla on
valtavasti tietoa, osaamista ja
kokemusta, joka ansaitsee tulla
kuulluksi ja hyödynnetyksi. Sa-
malla tarvitaan uusia näkökul-
mia ja mahdollisuuksia oppia
yhdessä. Parhaimmillaan vanha
ja uusi tieto kohtaavat ja synnyt-
tävät ratkaisuja, jotka vahvista-
vat sekä ihmisten hyvinvointia
että ympäristön kestävyyttä.

VAPAA SIVISTYSTYÖN TULEVAISUUS

Suomalaisen vapaan sivistystyön
juuret ulottuvat 1800-luvun puo-
livälin pohjoismaiseen kansan-
sivistysliikkeeseen, joka vaikutti
merkittävästi demokratian,
yhteiskunnallisen tasa-arvon
ja hyvinvoinnin kehittymiseen
Pohjoismaissa.

Edelleen vapaa sivistystyö on
osa laajempaa pohjoismaista
sivistysnäkemystä. Siinä koros-
tetaan kansalaisyhteiskunnan
ja demokratian merkitystä, elin-
ikäistä oppimista ja laaja-alais-
ta sivistystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö
valmistelee parhaillaan vapaan
sivistystyön tulevaisuuden visiota,
joka ulottuu vuoteen 2035. Täs-
sä työssä mekin olemme vahvas-
ti mukana. Sivistys ei meille tar-
koita vain tiedon kartuttamista,
vaan myös kykyä ymmärtää ym-
pärväistä maailmaa, toimia yh-
dessä muiden kanssa ja kantaa
vastuuta yhteisestä tulevaisuu-
desta.

Meille sivistys on sitä, että ihmi-
sinä ja yksilöinä kehitymme jat-
kuvasti, mutta vähintään yhtä
paljon se on sitä, että osaamme
toimia yhdessä. Tämän eteen me
teemme töitä joka päivä ja vuo-
desta toiseen.

OPINTOKESKUS TUKEE YHDISTYSTEN OPPIMISTA

Maaseudun Sivistysliiton ydin-
tehtävä on tukea järjestöjen ja
yhdistysten järjestämää koulu-
tusta. Opintokeskuksen kautta
yhdistykset voivat saada koulu-
tustukea omaan opintotoimin-
taansa, kuten kurseihin, koulu-
tuksiin ja muihin yhdessä oppi-
misen muotoihin.

Tuki auttaa tekemään oppimi-
sestä mahdollista myös pienis-
sä yhdistyksissä ja paikallisyh-
teisöissä. Samalla se vahvistaa
kansalaistoimintaa: kun ihmiset
saavat uusia tietoja ja taitoja,
myös yhdistysten kyky toimia,
kehittyä ja vaikuttaa vahvistuu.

Juuri tästä vapaan sivistystyön
ytimessä on kysymys. Oppimista
voi tapahtua missä tahansa ja
missä elämänvaiheessa tahansa
– kylätalolla, yhdistyksen koulu-
tuksessa, ympäristötalkoissa tai
yhteisen projektin äärellä.

Kun ihmisille annetaan mah-
dollisuus oppia ja tehdä yhdes-
sä, syntyy osaamisen lisäksi jo-
tain vielä suurempaa: uskoa
omiin mahdollisuuksiin ja oman
yhteisön tulevaisuuteen. ☘

VIRPI HARILAHTI-JUOLA
vt. rehtori

Lievestuorelainen avaruussaiheinen seinämaalaus oli nimeltään Yhteinen jälki.

Yhteisötaide luo yhteenkuuluvuutta ja parantaa yhteistyökykyä

Keski-Suomen Kestävät Kylät -hankkeessa on toteutettu useita yhteisötaideprojekteja ympäri Keski-Suomea. Parhaimmillaan yhteisötaide voi ehkäistä jopa ilkivaltaa. TEKSTI JA KUVAT RIIKKA RANTAPOLKU

Lievestuoreella nuoret toteutivat avaruussaiheisen teoksen luistelukopin seinään taiteilija **Aamu Elokannaksen** ohjauksessa. Seinämaalauksen teko oli motivoivaa nuorille, koska he saivat päättää aiheen itse ja jokainen halukas sai tuoda maalaukseen omanlaisensa panoksen.

Koululta ja vanhempainseminaarilta alun perin lähtenyt idea oli, että maalaus ehkäisisi kopissa tehtyä ilkivaltaa. Nuorisovaltuuston myöntämän tuen turvin paikalliset järjestivät myös teoksen julkaisujuhlan.

Keski-Suomen kylät ry:n projektityöntekijä **Riikka Rantapol-**

ku kertoo, että yhteisötaiteella on paljon muitakin vaikutuksia kuin yhdessä tekeminen.

– Yhteinen jälki -nimisen teoksen toteutus toi eri-ikäisiä nuoria yhteen ja lisäsi koko koulun osallisuutta, sillä jokainen oppilas kävi tekemässä vähintään yhden tähden teokseen. Yhteisöllisellä tekemisellä ja mahdollisimman laajan osallisuuden mahdollistamisella toivotaan, että näyttävä teos saa olla rauhassa ilkivallalta.

USEITA YHTEISÖTAIDETEOKSIA

Tikkalan kylälle taiteiltiin Auringonkukka-yhteisötaideteos **Biagio Rosan** ja **Johanna Juvosen** oh-

jauksessa. Sumiaisten koulun oppilaat tekivät yhteisen omaan elinympäristöön liittyvän akryylivärein toteutetun teoksen, joka kiersi nähtävänä eri puolilla Äänekoskea. Sumiaisten projektin ohjaajana toimi **Emmi-Inkeri Rimpilä**.

Kinnulassa Avoimet Kylät -päivänä vuonna 2026 hankkeiden ja paikallisten toimijoiden yhteisenä ponnistuksena Kangaskylän Taidepolulle syntyi muun muassa maalattuja kiviä värikkääseen käärmeteokseen, ryijyä luonnonmateriaaleista ja paljon muitakin monenikäisten taiteilijoiden toteuttamina. Toimintaa ohjasi taidekuiskaaja **Heidi Pasanen**.

Häikäisevän hienoja töitä!

Yllä: Valmis Auringonkukka-yhteisötaideteos ripustettiin kylän raitin varrelle Tikkalaan.

Alla: Kinnulan Taidepolulle valmistui maalatuista kivistä koottu käärme.

TARINATEATTERI ON VÄYLÄ TUODA OMIA KOKEMUKSIA NÄKYVÄKSI

Tarinateatteri on improvisaatioteatteria, jonka käsikirjoittajina toimivat näyttelijöiden lisäksi esityksen yleisön jäsenet. Ohjaaja, näyttelijät ja muusikko tekevät yleisöstä tulevia tarinoita näkyväksi ja kuuluvaksi improvisoiden kohtauksia lavalla. Keski-Suomen Kestävissä kylissä tämä on ollut väylä tuoda näkyväksi kokemuksia ja muistoja luonnon merkityksestä.

Kiitelty jyväskyläläisen Tarinateatteri Storian esittämä Toivoa luonnosta -esitys on kiertänyt Muuramessa, Petäjävedellä ja Joutsassa. Yleisön tarinoista on välittynyt muistoja ja tarinoita erityisesti lapsuuden luontokokemuksista ja itselle tärkeistä luontokohteista ja -hetkistä.

Kaikki esitykset järjestettiin yhteistöinä. Muuramen esitys pidettiin yhteistyössä Muuramen nuorisoseuran kanssa ja Petäjäveden esitys MIELI ry:n Petäjäveden paikallisyhdistyksen kanssa.

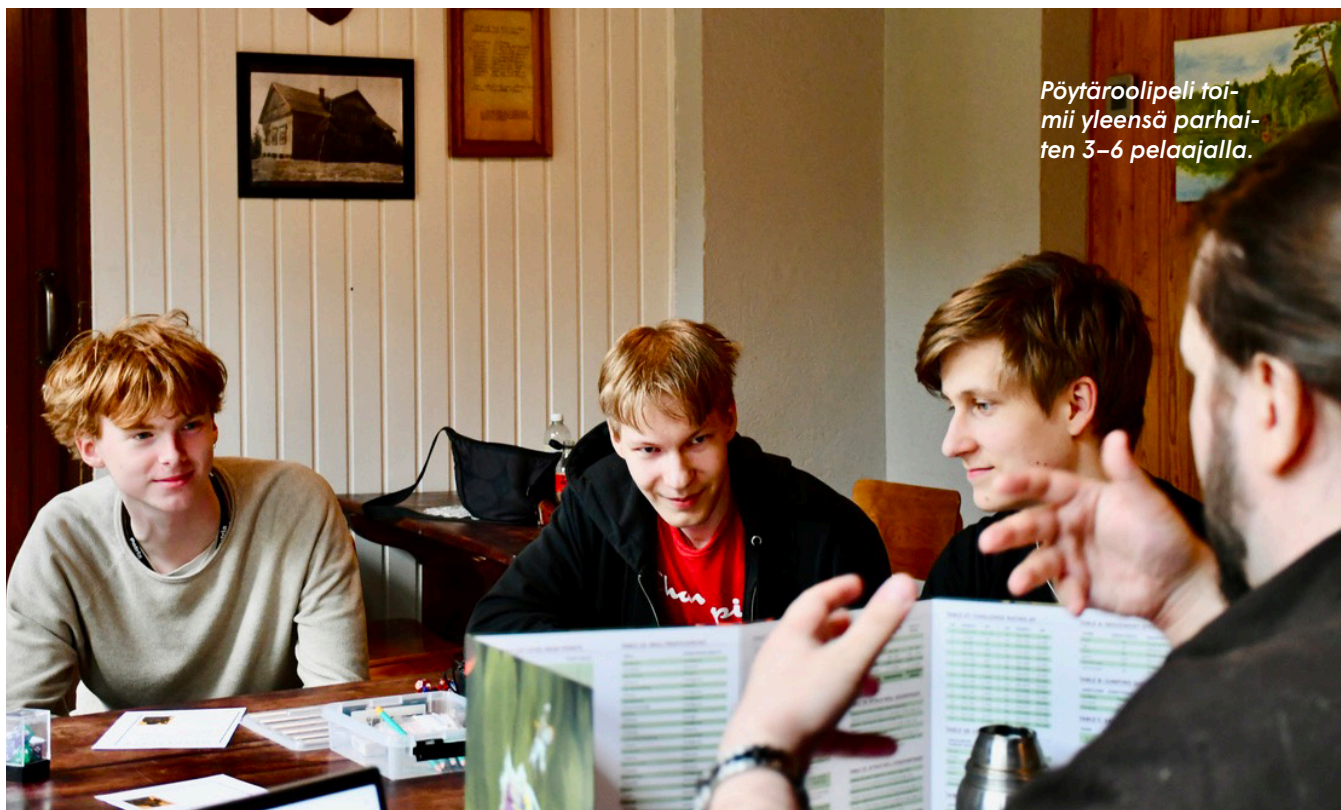
Joutsassa Taidelaitos Haihatuksen kanssa toteutetun esityksen jälkeen yleisöllä oli myös ainutlaatuinen mahdollisuus jäädä yöpymään luonnon ja taiteen keskelle Haihatuksen taidepuistoon teltassa tai riippumatossa.

Tarinateatteri rakentuu yleisön tarinoista, jotka näyttelijät improvisoivat lavalla.

KESKI-SUOMEN KYLÄT RY

- Maakunnallinen kyläyhdistys, joka tukee keski-suomalaisen kylien ja paikallisyhteisöjen elinvoimaa ja omaehtoista kehittämistä.
- Yhdistys toimii kylien yhteistyöverkostona, tarjoaa neuvontaa ja kehittämisen tukea sekä tuo kylien ääntä esille maakunnallisessa ja valtakunnallisessa yhteistyössä.
- Vastaa 22 keski-suomalaisen kunnan kylä- ja asukas-yhdistysten edunvalvonnasta, koulutuksista, kylärekisteristä ja neuvonnasta.
- Kannustaa kyliä aktiiviseen, yhteisölliseen ja tulevaisuuteen suuntaavaan toimintaan sekä järjestää muun muassa vuosittaisen Keski-Suomen Vuoden Kylä -valinnan.
- Toimintaa koordinoi Suomen Kylät ry. Kylien yhteenliittymiä on Suomessa 19.

Pöytäroolipeli toimii yleensä parhaiten 3–6 pelaajalla.

PELATAANKO KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ?

Unohdetun Maailman Puolesta -pöytäroolipeli on tuonut yhteen eri-ikäisiä ja -taustaisia pelaajia. TEKSTI JA KUVA **RIIKKA RANTAPOLKU**

Kestävää kehitystä ja omaa rooliaan sen mahdollistamisessa voi tarkastella monin tavoin, kuten pöytäroolipelin avulla. Siinä osallistujat pelaavat valituilla hahmoilla tiettyjen sääntöjen mukaisesti nimensä mukaisesti, pöydän ääressä. Jokaisella pelaajalla on oma hahmo kykyineen ja yleensä pelaajajoukolla on tehtävänä ratkaista ongelma tai saavuttaa yhteinen missio, ei kilpailla toisiaan vastaan.

Keski-Suomen Kestävät kylät -hankkeessa lanseeratun Unohdetun Maailman Puolesta -roolipelissä seikkailu tapahtuu aikamattomalla autioituvassa maailmassa, jossa kaikkien elävien olentojen olemassaolo on uhattuna. Pelaajien muodostama retkikunta läh-

tee tehtävälle, jonka onnistumisen varassa voi hyvinkin levätä koko maailman kohtalo.

Jyväskyläläinen pelin kirjoittaja ja pelinjohtaja **Otto-Pekka Kera-maa** kuvaa roolipelaamista muun muassa yhtenä keinona tavoittaa nuoria, joita kaikki perinteisemmäksi mielletyt harrastukset eivät tavoita.

– Pelin kehittäminen tietyn teeman ympärille oli mielenkiintoista. Kirjoittamisprosessissa tietyt reunaehdot antavat heti jonkin suunnan tarinalle, jota lähteä työstämään.

Juonen lisäksi hän kirjoitti myös peliin oman sääntöjärjestelmän, joka poikkeaa muun muassa Dungeons and Dragonsista, tuttavallisemmin D&D:stä.

– Ylipäänsä sääntöjen opettelu on mielenkiintoista minulle, joten oli jännittävä mahdollisuus kehittää pelille omat säännöt ja mekaniikat. Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen peliin ja ihmisten reaktioihin, kun pelin tarina avautui pelaajille.

Yli 12-vuotiaille suunnattua kahden tunnin mittaista roolipeliä pelattiin hankkeen aikana Jyväskylässä, Hietamalla, Karstulassa, Pihtiputaalla, Kintaudella, Lievestuoreella, Säynätsalossa ja Kuohulla monenlaisissa ryhmissä. Pelin materiaalit ja ohjeet ovat kaikkien ladattavissa Maa-seudun Sivistysliiton nettisivuilla osoitteessa <https://msl.fi/material/unohdetun-maailman-puolesta-poytaroolipeli/>

Keski-Suomen Kestävät kylät -hanke

Luonto on loistava terapeutti

Luonto on loistava terapeutti palauttamaan mielen maisemia. Kehomme muistaa paljon sellaista, mitä mieleemme ei enää muista.

JOHANNA HURME KUVA **HELI KALLIO-KAUPPINEN**

Ei tarvitse olla taideaktivisti havahduttaakseen ihmiset näkemään, miten voimme tehdä pieniä tekoja ympäristömme eteen. Taiteen keinoin voimme avata luonnon hyvinvointivaikutuksia ja tuoda näkyväksi sen merkityksellisyyttä koko yhteiskunnallemme.

Taiteellisessa ohjaustyössä pohdin paljon sitä, miten lisäisin ihmisten luontoyhteyttä ja ymmärrystä luonnon merkityksellisyydestä heidän elämässään. Jämsän Hallille toteutetussa työpajassa halusin pysäyttää seniorit muistelevaan kehoillisesti eri aistien avulla, millaisia muistoja ja tunteita luonto meissä aiheuttaa ja miten luontokokemuksemme säilyy läpi vuosikymmenien muistissamme.

Luonto antaa meille hoivaa ja lohtua, kannattelee meitä monissa eri tilanteissa

ja luo yhteenkuuluvuuden tunnetta. Työpajassani tämä kannattelun voima tuli käsinkosketeltavaksi innostuneen puheensorinan ja metsän tuoksujen ja liikkeen kautta. Monet palasivat maisemiin, joita ei välttämättä enää ole tai ne ovat muuttuneet radikaalisti.

Tämänkaltaisilla työpajoilla on merkitystä siihen, että voisimme suojella sellaisia ympäristöjä, joille on meille merkitystä. Voisimme myös jakaa eri sukupolville tietoa, miten olemme olleet yhteydessä eri vuosikymmeninä luontoon ja millaisia merkityksiä luonnolla on meille.

Fytoterapeutti ja tanssiliiketerapian menetelmien ohjaaja Johanna Hurme toteutti luontomuistoihin pohjautuvan työpajan Jämsän Hallilla Emppis ry:n ja Keski-Suomen Kestävät kylät -hankkeen kanssa.

Euroopan unionin maaseuturahoitus on ympäristötyön tärkeä kivijalka

Maaseudun Sivistysliiton ympäristöhankkeissa yhdistyvät valtakunnallinen osaaminen ja vahva paikallinen tekeminen. Laaja toiminta ei olisi mahdollista ilman monipuolista rahoitusta ja yhteistyökumppaneita.

Ympäristöhankkeiden tärkein rahoituslähde on Euroopan unionin maaseuturahoitus. Rahoitusta kanavoituu hankkeisiin sekä alueellisten viranomaisten, nykyisten Elinvoimakusten että Leader-ryhmien kautta.

Leader-yhteistyön vahvuus on paikallistuntemuksessa. Leader-ryhmät tuntevat alueensa toimijat, yhdistykset ja kehittämistarpeet, ja MSL tuo yhteistyöhön ympäristöosaamista sekä toimintamalleja, joita voidaan soveltaa erilaisissa paikallisyhteisöissä. Olemme tehneet yhteistyötä eri hankkeissa 20 Leader-ryhmän kanssa. Rahoitusta on saatu seuraavilta Leader-ryhmiltä: Pohjois-Kymen kasvu, Joensuu seutu, Keski-Karjalan Jetina, Vaara-Karjala, Pirityiset, Oulun seutu, Nouseva rannikko-seutu ja Oulujärvi.

Maaseudun Sivistysliiton ympäristötyössä tärkeässä asemassa ovat myös tutkimusorganisaatiot ja korkeakoulut. Esimerkiksi *Luonnon monimuotoisuus maaseudun voimavarana (LUMOAVA)* -hankkeen keskeinen kumppani on Suomen ympäristökeskus.

Tutkimus- ja korkeakouluyhteistyö näkyy vahvasti myös biohiileen liittyvässä työssä. *Hiilestä on moneksi – lähituotantoa vihreässä siirtymässä* -hankkeen päätoteuttaja on Oulun yliopisto. Osatoteuttajina ovat MSL:n lisäksi Oulun ammattikorkeakoulu, Vaasan yliopisto, Luonnonvarakeskus ja Utajärven

kunta. Hanketta ovat rahoittaneet Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjanmaan liitto ja Oulun innovaatioalianssi.

Tällaisessa yhteistyössä MSL:n erityinen vahvuus on toimia siltana tutkimuksen ja paikallisten toimijoiden välillä: tutkittu tieto voidaan muuttaa työpajoiksi, kokeiluiksi ja käytännön toimintamalleiksi.

TAVOITTEENA JATKUVUUS

Ympäristötyön ytimessä ovat paikallisyhteisöt, ja yhteistyö maakunnallisten kyläyhdistysten kanssa on luontevaa ja laajaa. Paikalliset yhdistykset auttavat löytämään oikeat ihmiset ja kohteet. Samalla tavoitteena on, että hankkeessa käynnistetty ympäristötoiminta jatkuu hankkeen päättymisen jälkeen.

Esimerkiksi *Keski-Suomen Kestävät kylät* -hanke on MSL:n ja Keski-Suomen Kylät ry:n yhteinen. Siihen on saatu rahoitus Keski-Suomen elinvoimakeskuksesta. *Keskipohjalaisissa Kestävissä kylissä* yhteistyötä tehdään puolestaan Keskipohjalaiset Kylät ry:n kanssa. Pohjois-Savossa hankekumppanina on Kalakukko ry. Lisäksi kumppaneihin kuuluu Pohjois-Savon Kylät ry, ja järvien monikäyttösuunnittelussa Kaakois-Suomessa yhteistyötä tehdään muun muassa Kymenlaakson Kylät ry:n kanssa.

Ympäristötyötä tehdään myös yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa. Kunta ei tällöin ole

vain hankkeen yhteistyökumppani, vaan ympäristötekojen mahdollistaja ja jatkuvuuden turvaaja.

Erikoiskasveilla Eurooppaan -hankkeen päärahoittajat ovat Pohjois-Suomen Elinvoimakus ja Euroopan maaseuturahasto. Hanketta hallinnoi Haapaveden-Siikalatvan seutukunnan kehittämiskeskus ja MSL toimii osatoteuttajana. Mukana on viljelijöitä, joiden kanssa kehitetään esimerkiksi ruusujuuren ja muiden erikoiskasvien viljelyä sekä uusia markkinoita.

Yhteisöllistä viljelyä on edistetty Kaakos-Suomen Elinvoimakuksen rahoittaman valtakunnallisen tiedotushankkeen voimin, ja on saatu mukaan 40 yhteisöpuutarhaa eri puolilta Suomea.

Valkoposkianhien aiheuttamiin viljelyvahinkoihin ratkaisuja on puolestaan etsitty yhdessä Pohjois-Karjalan maaseutupalvelujen, MTK Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan kanssa sekä Itä-Suomen Elinvoimakuksen, viljelijöiden ja paikallisten yhdistysten, kuten lintutieteellisten yhdistysten kanssa.

Ympäristötyö kytkeytyy näin myös maaseudun elinvoimaan – yhteisöllisyyteen ja yhdessä opimiseen. Luonnonhoidosta, biohiilestä, erikoiskasveista, vesistöjen kunnostuksesta ja maisemahoidosta voi syntyä paitsi ympäristötyötä myös uutta osaamista ja liiketoimintaa. ●

Maapallo tarvitsee maaseudun ympäristötekoja

Muutos alkaa harvoin suurista suunnitelmista. Useimmiten se alkaa ihmisestä, joka näkee omassa kylässään, naapurustossaan tai lähiympäristössään jotakin, mitä voisi tehdä paremmin. 🌱 LAURA JÄNIS

Maaseudun kehittämisestä puhutaan usein ohjelmien, strategioiden ja rahoituksen kautta. Ne ovat tärkeitä, mutta niiden rinnalla on syytä muistaa, että kehittäminen on ennen kaikkea ihmisten toimintaa. Se on kyläyhdistyksen aktiivien työtä, talkoita, paikallisia verkostoja ja halua kantaa vastuuta yhteisestä ympäristöstä. Kehittäminen tapahtuu siellä, missä ihmiset elävät arkeen.

Jokainen voi vaikuttaa oman lähiympäristönsä tulevaisuuteen. Itse olen ollut mukana järjestämässä kyläyhdistyksen Lupiinit veks -talkoita ja haastanut mukaan muitakin. On järjestetty Lauhu ja Lettu -iltoja, pilkkikilpailuja ja nuotanutta.

Moni hyvä idea jäisi toteutumatta ilman tukea, osaamista tai yhteistyökumppaneita. Tässä hanketoiminnan merkitys näkyy konkreettisesti. EU:n maaseuturahoituksen avulla, elinvoimakusten ja Leader-ryhmien tuella paikalliset ideat voidaan muuttaa teoiksi, jotka vahvistavat yhteisöllisyyttä, parantavat ympäristöä ja lisäävät alueiden elinvoimaa.

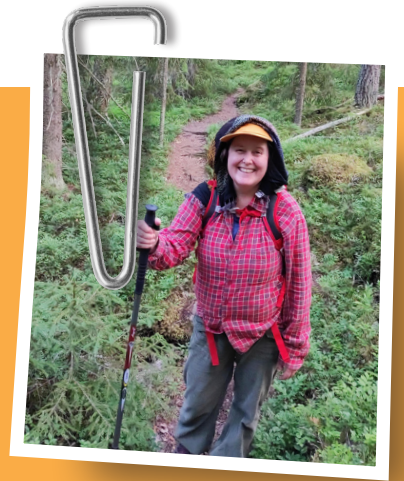
Maaseuturahastosta on tuettu monia hankkeita, joissa luonnon monimuotoisuus ja yhteisöllisyys kulkevat käsi kädessä. Maaseutu.fi:n hankerekisteri on pullollaan hyviä esimerkkejä.

Maaseudun Sivistysliiton ja Suomen ympäristökeskuksen *LUMOAVA-hanke* kokoaa kylä, yhteisöjä ja kuntia toteuttamaan konkreettisia luonnon monimuotoisuutta edistäviä tekoja. Ranuan 4H-yhdistyksen *Luontoliikunta ja hyvinvointi* -hankkeessa on lisätty lasten ja nuorten luonnossa liikkumista, ympäristötietoisuutta ja yhteisöllistä toimintaa.

Vesistöjä, järviä ja puroja kunnostetaan monissa hankkeissa, vieraslajeja torjutaan, maatalousluonnon monimuotoisuutta tuetaan ja tietoa lisätään. Usein tärkeintä ei ole yksittäinen teko, vaan se, että tekeminen kokoaa ihmisiä yhteen.

Maaseudun Sivistysliiton rooli maaseudun kehittäjänä on ennen kaikkea ihmisten mahdollistajan rooli. MSL on vuosikymmenten ajan vahvistanut osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja kansalaistoimintaa.

Maapallo tarvitsee paikallisia ympäristötekoja, ja maaseudun asukkaat tekevät niitä yhdessä. Elinvoimainen maaseutu rakentuu yhteisöllisyydestä, luonnon monimuotoisuudesta ja paikallises-ta aktiivisuudesta. Suuretkin muutokset alkavat usein pienestä ideasta, joka saa ympärilleen yhteisön, kumppaneita ja mahdollisuuden toteutua. Juuri siinä on hanketoiminnan ja maaseudun kehittämisen vahvin voima. ●

Laura Jänis työskentelee erityisasiantuntijana maaseudun kehittämis-yksikössä maaja metsätalousministeriössä.

5
norpan-
kinosta

Asunto- tuotantoa lähiluontoon

719
linnun-
pönttöä

50
sorsan-
pesää

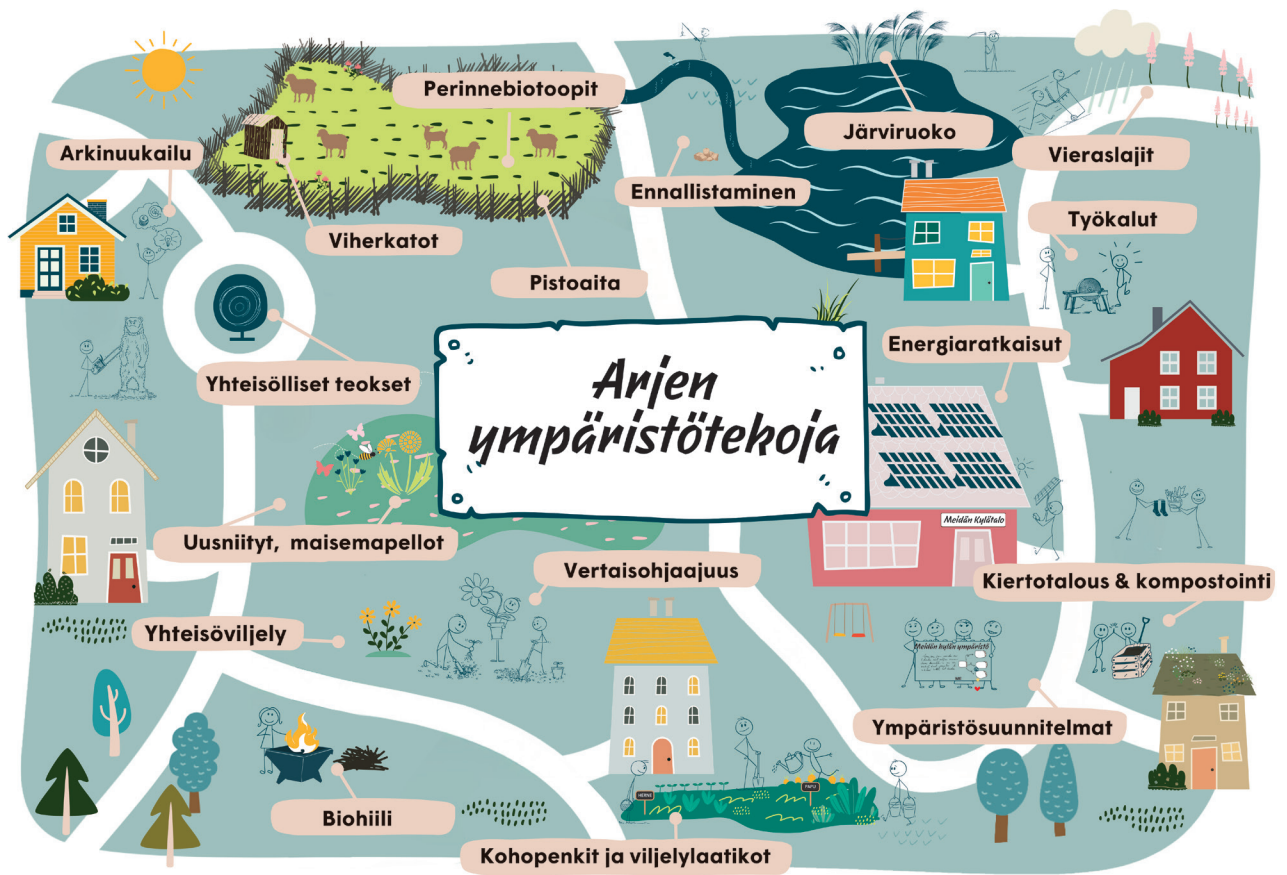
162
hyönteis-
hotellia

Laatinut Karoliina Tunkkari

ARKINUUKAILU BINGO				
Suihkussakäynti lotraamatta vettä	Valojen sammutus huoneesta lähtiessä	Laturien ja muiden vimpainten töpselit irti	Kimppakyytien käyttäminen	Roskien lajittelu
Bussilla tai junalla kulkeminen auton sijaan	Pullojen palauttaminen	Lähimatkailu	Punalappu- tuotteiden ostaminen ruokakaupassa	Vanhasta uuden tekeminen
Vaatteidenosto harkiten pikamuotia välttäen	Hävikkiruuan valmistus, ei ruokaa roskikseen	Huone- lämpötilan laskeminen	Uusiutuvan energian käyttö	Villiyrttien, marjojen ja sienien keruu
Metsästys ja kalastus	Vaatteiden ja tavaroiden ostoa käytettynä	Kotimainen ruoka	Tarpeeton tavara kirpparille	Kestokassien käyttäminen
Kotitarveviljely	Korjaaminen uuden ostamisen sijaan	Maita pitkin matkustus lentämisen sijaan	Päivä ostamatta mitään	Kodin ateria- suunnittelu ruokalistan avulla

BINGOILE ARJEN NUUKAILUA Kuinka monta arjen nuukailutekoa saat ruksittua? **Arkinuukailubingossa** pisteitä ei lasketa, vaan ruutu täyttyy aina, kun teet pienen fiksun teon: kokkaat hävikkiruoasta, palautat pullo, sammutat turhat valot tai nappaat kauppaan mukaan kestokassin. Tavoittele suoraa riviä – tai haasta itsesi täyttämään koko ruudukko.

ARJEN YMPÄRISTÖTEKOJA

Haluaisitko oppia rakentamaan pistoaidan, kiinnostaako biohiiletyös tai löytyisikö teidän kylästäne paikka maisemapellolle? Arjen ympäristöteot on uusi kurssikokonaisuus, jonka avulla saat tietoa ja voit opiskella konkreettisia lähiympäristöäsi parantavia toimia. Verkkoympäristössä voit opiskella omaksi iloksi, tai mikä parasta, kehittyä paikallisjeesajaksi, jolloin voit opastaa aiheeseen myös muita. Pääset tutustumaan kursseihin MSL verkko-opistosta. Materiaalit ovat vapaasti käytettävissä. Iloa oppimiseen!

MAASEUDUN SIVISTYSLIITON ympäristötiimissä teemme ympäristötyötä maaseudun yhteisöjen, yritysten ja ihmisten kanssa. Tarjoamme kylätoimijoille ja muille yhteisöille tietoa ja taitoja oman elämänpiirin ympäristö- ja ilmastokysymysten ratkomiseen ja ympäristöjen monipuoliseen kehittämiseen. Tutustu: msl.fi/ymparisto